

AŌhebo RotŶŶnyre

AŌhebo RotŶŶnyre Jesuisi ErydŶŶna

Mahādu

¹ Juhuu adee ratyyritinyreu, Teòfilo, relyyre ibutumy Jesuisi aõbo riwinyré, aõmybo bede rierynanyrémy. ² Deuxu Tyytybytyhy bede erydŶŶnamy taerydŶŶna woludu mahādu rierynanyre. Tahe taerydŶŶna mahādu-ò bede ywina riwahinyre. Iribi tahe Jesuisi ròösere biu-ò. Kia ibutumy juhuu adee relyyre. ³ Iribi itxeònihikÿ-ki rurureu, taerydŶŶna woludu mahādu-ò rexityñnyre hăbu irudilemy. Tamyreñy rexideòsinyre sôwetxu-di rulemy ratximyhÿmy. Inatyhy wa warybetyhy rare, tamyreñy rarybere. Rexitÿnynyreu, tamyreñy rierynanyre Deuxu Íòldñamy. Txuõ txuõlemy iny inatxiwaitue txumy rierynanymyhÿre. ⁴ Tiiboho-wana riroximy raremyhÿu, Jesuisi tamyreñy rarybere: —Uritere Jerusalë-ribi ixitarasarenyömy. Urile Deuxu Tyytybytyhy awo-ò kanakre xiery, Jerusalë-ribi boibenyeke. Deuxu rarybere Tatyytybytyhy kiditeònkykremy. Tule juhuu Jesuisi kia rarybere. ⁵ Deuxu Tyytybytyhy aworeny-ò kanalokre. Kia ratisebenaõ wesele rare, Deuxu Tyytybytyhy ratisebena. Iwese Joaõ juhuu bero-ki iny risebenyre wese, kia rare. Kia-txu tahe, iòhòmy roire.

⁶ Tahe, juhuu ibutumy wirotŷrenyreu, Jesuisi dee rÿyraxirenre: —Wanyrÿ, kai aõbo wiji iny

Iòlòreny bediwahinyleke inywedureny wesemy
ixyby ronykemy. ⁷ Tahe Jesuisi dirawyònye:
—Waha-ki ywisidýñatxu doimyhýde. Tiile
rierymyhýre. Kai aõkõhyykre. ⁸ Tahe Deuxu
Tyytybytyhy aworeny-ò kanalokreu, rurunatyhy
arayky-ò bitabenyke. Kia tahe warubu-ribi
waixixanamy belyykre ibutumy Jerusalë hawã
mahãdu-ò, Judeia hawã bede mahãdu-ò, Samaria
hawã bede mahãdu-ò, iribi tahe ibutumy
bedekonana bede iny-ò. ⁹ Tarybe rahudi tahe
Jesuisi ixihyy rexidymy raòwonyre biu-txi. Iõre
biuwetyky-txi. Tiiboho rarirenryre bede-ribi idi
reteherenryre. ¹⁰ Idi retehemyhý iòtududýñtyhymy.
Inatxi hãbumy ityy uramy aõwesele rýimy
reamyhýre hãbu mahãduko-txi. ¹¹ Tahe tiiboho
raryberenryre: —Hãbu, Kalileia bede mahãdu,
itxereõmahãbenyke. Jesuisi ka ramyramyhýre
biu-ò, Deuxu sý-ò. Iwese rarawesele ka ixyby
kòdòòsekre.

¹² Jesuisi erydýña mahãdu ratximyhýrenryre
Oliveira òwòruraty hawãlò-ki. Tahe dòòsedenyde
Jerusalë hawã-ò. Jerusalë rehe iribi doide
sohoji urihixina rehemy rimyõlemey. ¹³ Tahe wii
rotyrenryre rorukure ixitöedýñmy hetoratyawo-ki.
Kahekani-di rirana rarekre tai rýimyhýrenryre:
Pedro, Joaõ, Txiau, Andre, Filipi, Tome,
Bartolomeu, Mateu, ijõ Txiau (tii Afeu riore rare),
Simaõ Zelote, Judasi (ijõ Txiau iwitzira, kia riore
rare). ¹⁴ Ijõ iny tule tai ronymyhý, Jesuisise,
hawyy ijõ ronymyhý, Jesuisi seriore mahãdu tule
rorukumyhýrenryre. Ibutumy rexítènemyhýrenryre
wiwese wiweselemy rôhötinymyhýrenryre.

¹⁵⁻¹⁶ Ijõ txubiòwamy 120 inymy wii ributunyre

ixybyle. Tahe Pedro rŷire kiamy tamyreny rarybere: —Waityhydŷdu seriore mahãdu, iwese Judasi aõhebo rotýñyre wesemy Davi tyrritinamy roimyhŷre. Kiamy wahe: —Jesuisi taòluduboho-ò ròhonyreu, Judasi tiiboho riwiòhenanyre. Iwese ka tyrritina-ki roire wesele, inatyhymy ibutumy rotýñyre. ¹⁷ Judasi inybohoõmy raremyhŷ. Tii nieruoõ ritare Jesuisi òludu-ribi tamyreny ridyreki. Tahe kia nieru-di subutebedeõ riwyre. ¹⁸ Tahe idi Judasi rexibòtòtaara. Idi tahe tasubute bedero-txi taratytihikŷle-ribi resere. Tahe iumy ruare iwona rejuunyre. ¹⁹ Iribi ijyy heka ibutumy Jerusalë mahãdu-ò tuu ijyy rŷire. Tahe kia subutebede rininirenre hâlubu bederomy. ²⁰ Iòlò Davi kia wese riritinyre tawiunatyriti-ki:

—Ixinamy iheto rŷike, inyõ taisõõmy.

Ijõ:

—Inywitsiraõ teròwymy tai rarekre iaõmysŷdŷyna rimykremy.

²¹⁻²² Inyõ tahe teròwymy iaõmysŷdŷyna rimykremy. Tule rikimyrenyke Jesuisi ixixanamy ijyduõ inywahayy rybe ritýnynykemy. Inyõ Jesuisi sebedŷyna-di itxereduõ rikimyrenykre, inyõ tuu robire Jesuisi nonanamy tule rikimyrenyke. ²³ Tahe inatxi hâbumy ritarenyre: Jyje (Basaba inire) Justu iniòrysyna rare, ijõ hâbu tahe Matxia rare. ²⁴ Iribi tahe rexitòenyre: —Kiamy heka Deuxu dee raryberenyre:

Kai Wanynyrŷreny, ibutumy inyrayky teeryte, Deuxu. Biteõsinyke tibo rikitarenykemy.

²⁵ Tii ritýxinykre ixihyyymy ratximyhŷre mahãdu. Judasi deròwymy rarekemy, Judasi dori iny-ribi

ròhònyre taòrarunaòwydýýnamy rare aõhõkýmy rotýýnykemy. Tahe rare tiobo rareò. ²⁶ Wyhy raheto lisina wesemy idi rehure. Kiamy heka riwinyre tibo ròtakemy. Matxia tahe iribi ròtare. Tii tahe ralore waòsohoji reurò erydýýnaky-txi.

2

¹ Pentecostemy ninadu lisina kia txumy txuu rýireu, ibutumy iny rorukurenyre tarynanakile.

² Aõwesele biu-ribi wodýýo nade yhynihikýwesele ibutumy heto-ò ralore tai rorukumyhýrenyrewo-ò.

³ Heòty helýýresi wesemy nade. Iny sohoji sohoji tyre resere. ⁴ Ibutumy iny tykymy heka Deuxu Tyytybytyhy ralòmy rýire. Ta raryberenyre iwitxira rybemy. Deuxu Tyytybytyhy tamy rybe riwahinyre wese tahe raryberenyre.

⁵ Deuxu dee òbitimy hãbu mahãdu noduõ rasýnymy raremyhý Jerusalẽ hãwã-ki. Judeu mahãduõ ihýre. Ibutumy bede bede hãwã hãwã-ribi nade. ⁶ Kia-ò roholareu, wii ributunyre ijomony. Tahe rexiryõhykyre aõmybo rôhõtinyré tahe widi bede riòtiinyre iny sohoji sohoji tarybe tarybeòlemy roholareki. ⁷ Urile bede riòtiinytyhyrenyre. Tahe raryberenyre deysana-di: —Betehebeny iny, kowa rybedu Kalileia bede ludu mahãdu ratxireri.

⁸ Timykibo iny ryberenymy rarybereri. Iny sohoji sohoji tarybeòle raholareri. ⁹⁻¹⁰ Kaheka inyboho bede bede ludu roire: Partia mahãdu, Media mahãdu, Elaõ mahãdu, tule ka bede ludu mahãdu: Mesopotamia, Judeia, Kapadosia, Ponto, Asia, Frigia, Panfilia, Egito, Libia Sireni-wana iòhòre, Roma hãwã luduõ tule

kaki ihýre. ¹¹ Timybo inyrybereny witxira witxira-ò iny roholarenyreri. Deuxu rybemy rarybereri ibutumy inyryberenymy. Ibutumy inyboho: Judeu, Judeuerydýýna ityhydýýdu, tule Kreta mahádu, Arabia mahádu, Deuxu aõmydýýnana wihiký-ò raholarenyreri. ¹² Tahe bede riötiinyrenyre. Rieryõrenyre aõbo rare. Tahe widee rýýraxirenyre iny sohoji sohoji-ò aõbo raremy. ¹³ Ijõ tahe tawobinarybe rarybere:

—Tiiboho rururenyreri, itxýtemonamy riõreri.

¹⁴ Tahe Pedro rýire waðsohoji erydýýna-di, tahe tii rexidelenyre rarybekemy:

—Boholake inihe, ibutumy kaiboho, Judeia mahádu, Jerusalë sýludu-wana —kia bierybenykemy.

¹⁵ Inyõ rarybereri itxýtemonamy riõrerimy. Tahe inatyhymy aõkõ rare. Txuu rati rariarerile heka rudiletyhyre. ¹⁶ Joel juhuu Deuxu rybeduõ rare. Tii narybede wijitxumy. Tahe iwese tii rarybere wesele, wiji ratximyhýre. Tii rarybere:

¹⁷ —Kiamy Deuxu rarybere:

—Ikonanatxuu watyytybytyhyhyký aditeònykre ibutumy inydee. Ariõrereny, hãwyj hãbu-wana, warybe riernynakyre. Weryrybò tahe matuari-wana rarasintyhykre.

¹⁸ Ibutumy wadeòdu-ò, lerý, hãbu, ibutuwo-ò Deuxu Tyytybytyhy kanalokre. Tuu raryberenykre, ritýnynyrenykre.

¹⁹ Aõ týmyra ariteòsinskyre biu-ki, bede-ki. Hãlubu, heóty, worona-wana ròhonykre.

- 20** Txuu heka ilybyhykýlemy relekre. Ahãdu isòhòkýlemy relekre. Iribi tahe Inynyrýtxu-ò rehemynykre. Kia txu awimy roikre. Inynyrý kòdòhonykre.
- 21** Kia bedeu, inyõ Inynyrýnimy rexítøenykeki, tii jiarý aritakre iòraru-ribi. Kia Deuxu rybe rare.
- 22** Judeu mahãdu, Israeli mahãdu, boholabenyeke warybe-ò: Deuxu sôwemy aõna aõna witxira witxira-di, bedeòby-di riwahinyre. Inatyhymy Jesuisi Nazare hâwâ ludu mahãduõ riteòsinyre. Inatyhymy rare. Kaiboho heka teerytenyte.
- 23** Kaiboho Jesuisi temyteu, Deuxu juhuu rimykremy rierymyhýre. Rexierymy rôhôtinyre kawesemy bede roimy rarekre. Kaiboho Jesuisi terubunytenyte. Kaiboho itxeò nihiký-ki tetamadýnytenyte hâbubina debôreny-di. **24** Tahe Deuxu ritare rubu-ribi riixixadýnyre. Wabede Deuxu ribohönyre. Iribi Jesuisi riòlòdýnyre. Rubu heto tii rimyôtyhy. **25** Davi juhuu rarybere iwese Jesuisi rarybekremy:
- Wanyrý wawana ratxireri, brebu-di watxiõkre. Tii riwawiòhenanonymyhýre. Tai wawo deysana-di ritýxiny myhýre.
- 26** Wadòròtò wowydyna tamy rewahinymyhýre. Reeryre ibutumy rubuhetowo-ki awityhymy wâhâré, iribi dori aròhönykre.
- 27** Kai watyytyby teriôte rubuheto-ki. Jiarý ariore òbitityhy rare, tai waumyde rasunyôtyhy.
- 28** Kai tiwaeryte ibutumy umytýmyra aõmydýñana awana aratxikreu, deysana-di týximy bi-wasýnykre.

[Kia ibutumy Jesuisi rarybekremy Davi rarybere.]
 29 Pedro ijõ rarybemyhýre: —Tahe kiamy heka mohõtinybenyke, Waserioreboho. Davi heka aõ iximy aõkõ rarybereri. Tii tahe hâloowo-ò roire. Itityby heka kakile iny-wana ihýre. 30 Tahe Davi Inynyry deròwymy rybeduõ raremyhý. Deuxu inatyhyna rybe-di Davi-ò narybede. Kia tahe: Iriore rioreõ bede dinodumy kodonykremy taiòlò ryna-ki. Kia iòlò Davi rieryre. 31 Davi tahe Kristu ixixanamy juhuu narybede. Kristu umy dori rubu-ki rariõhyre. Iumyde rarònyõre. 32 Jesuisi Kristu, Deuxu riixixanyre. Ibutumy inyboho tuu robirenyre. 33 Jesuisi ronymyhýre Deuxu runawewe-ribi. Iwese rarybere wese Deuxu Tatyytybytyhy tamy diteònyde. Tii adee diwyde. Ki-amy tahe wiji tabitenyteri, taholatenyteri. 34 Davi raòwonyõre biu-ò. Tahe kiamy rarybere:

Deuxu rarybere Inynyry-ò:

—Bodonyke katxi warurunawe-ribi.

35 Aòludu awarawo-ki arisñykre. Aòludu-di are-hukre.

Kiamy tahe Deuxu Jesuisi-ò rarybere. 36 Boholake judeu mahãdu. Kaa inatyhy hyy rare. Itxeònihiký-ki Jesuisi terubunytenyte. Deuxu tahe Jesuisi ritidire ibutu-ò wedumy, ibutu-ò Kristumy, aõma, Deuxu deòdýña.

37 Tahe Pedro rybe-ki urile rôhõtinyrenyre. Tai tahe Pedro-ò ijõ erydýña-ò rýyraxirenyre:

—Waserioreboho, aõhebo rokotýnyrenykre.

38 Tahe Pedro dirawyonyde: —Bòòsebenyke aòraruren-y-ribi ixyby Deuxu-ò. Idi tahe Jesuisini-di maratysekemy aòraru ritakemy. Tai bimykre

Deuxu Tyytybytyhy wahidýýna wesemy awo-ki rarekremy. ³⁹ Kristu juhuu rarybere:

—Ibutumy heka Deuxu Tyytybytyhy bimybenykre, ariore rimykre, iny hawã witxira ludu rimyke. Ibutumy Deuxu dee wimy tahe rimykre.

⁴⁰ Pedro relyymy raremyhý. Tamyreng rarybere tarasamy roikemy:

—Iny bina binahaký-ribi bexitabenkyre.

⁴¹ Kia rityhynyré heka tahe ratisebedumy roiremyhý. Ralore kiatxuu 3000 iny iohomy Jesusi tyhydýýdu mahádu-ò. ⁴² Tahe Jesuisi erydýýna mahádu riernanymyhyre, wii ributunymy roiremyhý, paõ riotorororenre wideereny: rexitonemy roiremyhý.

⁴³ Iny sohoji sohoji bede riòtiinymy rabrebumy hitxinymyhyre. Jesuisi erydýýna mahádu bedeòby sôwemy riwinymyhyre. Aõna aõna wiwihihikýmy riwinymyhyre. ⁴⁴ Ibutumy rityhynymyhyre mahádu, sôwemy wii riwiutyre. Ibutumy aõna aõna wimy riywinyre. ⁴⁵ Taaõmydýýna, tasu-wana idi rohonyre. Wimy tahe ritxuatxuare. Ibutumy ityhydýýdu iaõkõ mahádu dee riwahiriwahinyre. Inyõ aõna aõna rauhenykeki, tamy riwahinyre. ⁴⁶ Deuxu dohodýýna heto-ki txuõ txuõlemy wii ributunyre. Tahe tota hetomy paõ riyreriyrenyre. Riroxirenre ibutumy teysarenymy wii wese röhötinyrenre. ⁴⁷ Tuu reälärrenre Deuxumy. Ibutumy iny hawãháký mahádu awimy tai raharenre. Deuxu rimyre txuõ txuõ lemy ralore mahádu kia ritakemy.

3

¹ Pedro, Joaõ-wana rare Deuxu dohodýyna heto-ò rexitðenykemy, inataõ òra bedeu. ² Deuxu dohodýyna heto ijò inyõ rininire, ijò ruxerahaký. Txuõ txuõlemy hãbu tibina ridyhyyhyymy iny tamy reamyhýre. Tamy iny ralomyhýkeò tamy nierumy rexitðenykemy. Tii tuu hyy uladumy reareu ihyy itibinare. ³ Pedroboho rirónyrenyreu, hãbu tibina tuurenry robire. Nierumy tahe tamyreny rexitðenyre. ⁴ Pedro juhu tamy retehere idi rarybere:

—Bedetehike wadiren.

⁵ Tai hãbu retehemy ronyre, nieroõ iribi riwykemy rôhõtinyre. ⁶ Pedro rarybere:

—Aõ ijõkõre, womati týrýrýhýký ijõkõ, pratakõ. Tahe aõbo idi watxirerile ta adee ariwahinskyre. Jesuisi Nazare hawãludunimy adee ararybekremy idi mariakremy. Kia deytena adee ariwahinskyre.

⁷ Pedro, hãbu debò rimymy ritamadýnyre. Aõwesele iruru iti-ò ralore. ⁸ Hãbu rexiwatxinyymy tahe, ririradýnyre. Ihyy ralore dohodýyna heto-ò. Deuxu dee deysamy rexiwatxinyymy ralore. ⁹ Ibutumy iny idi retehere rariarerimy, Deuxumy realärerimy. ¹⁰ Inyõ rarybere: —Tii ijò ruxerahaký-ki nierumy rexitðenymyhýremy, inyboho tii reeryrenyre. Tai tahe idi bede riõtiinyreri timykibo aõna aõnamy rotýñyramy.

¹¹ Hãbu ta Pedro, Joaõboho werora-ki xiery. Idi tahe ibutumy ributunyre Salomaõ heto ijò ahanawo-ò. ¹² Pedro kia robireu tahe,

tamy rarybere: —Judeu mahãdu, wadirený itxereõmy, bedeòtiidýõmy. Jiarýboho inyruru-di aõkõ ka hãbu reteytenyrenyra, Deuxu rurudile wahe. ¹³ Abraõ, Ijai, Ijaõ kiaboho Deuxu heka hãbu riteytenyra. Tybyreny Deuxu kia heka riwinyra. Deuxu, Kristunimy riwowydynyre, rubu-ribi riixixanyraki. Kaiboho tahe Jesuisi Kristu tedytenyte Pilato-ò. Pilato tii riteònykemy ratxireriu, kaiboho tamy rarybere: —Aõkõre, tii deòdýõmy. Ijõ biteònyke. Tai tahe rubudýõduõ riteònyre. ¹⁴ Jesuisi òraru widýõdu aõkõ rarehyymy raremyhý, ityhydýõdu ihýre, òbiti widýõdu ihýre. Kaiboho tii tetxiõnytenyte, tewahinytenyte. ¹⁵ Umytuededeõna wahidýõdu tii rare. Kaiboho tahe terubunyte. Deuxu tahe tii riixixanyre rubu-ribi. Inyboho ierydu, iitxeredu ratximyhýrenyre. ¹⁶ Rityhynyrekile hãbu tibina reytemyhýre. Kia hãbu teerytenyte. Jesuisini tyhyna kia riwinyre. Hãbu ibuturu-ò reytera, tai òbitimy raramy ratximyhýre. ¹⁷ Jiarý reeryre kaiboho teeryõte aõbo tewinytemy. Tule adinodu rierykõlemy kia riwinyre. ¹⁸ Tahe Deuxu tarybe riwahinyre ihetxiu rybedu mahãdu-ò kia wahe tii rarybere Jesuisi rurukremy. Idi tahe irybe uludumy Jesuisi rurure. Iwese Deuxu rarybere wesemy heka irybe uludumy ròhònyre. ¹⁹ Kaiboho ixi-txi õhõti reakemy Deuxu-ò biõsekemy. Tai tahe aõraru aribi tii ritakre. Inynyrrý adeereny kiditeònyke aõwihihýmy Deuxu-ribi, biu-ribi. ²⁰ Jesuisi Kristu wijityhyle kanaõkre. Aõna aõna juhu rýimy rareke rexihudi, tahe kanakre. ²¹ Tii biukile rarekre wiji. Ijõ bede týmyra wihihýkre iòhòmy rahudi

tahe kanakre. Kia bededýñanau tahe rarybere ihetxiu rybedu mahãdu. ²² Tahe Moisesi ijõmy rarybere: —Deuxu rybeduõ kedelekre asõ, aijoi-ribi tii rarekre. Iwese Deuxu riwatare wese rybeduõmy ararekremy, iwesele tii Inynyry kiditakre. Tamy boholabenykre irybe aõmybo kanarybekremy. ²³ Kia, Deuxu rybedu rybe-ò inyõ roholakõkre-wana, Deuxu tii kanahukre. Kia Moisesi rybe rare, Pedro rarybere. ²⁴ Deuxu rybedu sõwemy kia bededýñanamy rarybere. Samueli juhuu rarybere. Idi sõwemy ijõ kiamy rarybere. Ihymy ta wiji kabededýñana roimyhŷre. ²⁵ Kaiboho Deuxu ihetxiu rybedu roire atximahâtenyteri Deuxu juhuu rarybere Abraõ-ò. Ariõre-ribi iny sõwemy ruaruakre. Kia ibutumy ariõre hãwã hãwã-ki rasýnykre. Kia iny-ribi inyõ ròhonykre ibutumy iny wiòhedýðumy rarekre. ²⁶ Deuxu tariõre Jesuisi adeereny riteònnyre aòraru-ribi arahitxinykemy, arawiòhenanykemy. Kia tahe Pedro tamyreny rarybere.

4

¹ Pedrobaho tamyreny rarybereu, tamyreny rehemynyre Deuxu heto dohodýña mahãduõ, ijõ tahe kia heto itxeredu dinoduõ, ijõ, saduseu mahãduõ. Inataõ ijoi tamy rehemynyre. ² Pedro, Joaõ-wana iny-ò relyymy raremyhŷ: —Inyõ Jesuisimy rityhynykeki, tii tule rubu-ribi riixianykre. Jesuisi dori riixixanyre. Tahe Jesuisi ixixanamy tiiboho relyymyhŷreki, kia hãbu mahãdu riykaranyrenyre. ³ Taita rimyre, Pedro, Joaõ-wana. Ròtena-ò ridyre. Wijile tahe tamy ixidee roholaõrenyra, txiorotyhyreki. Biurasou tahe

roholakremy riòlòdýýnykre. ⁴ Iny sõwemy Deuxu rybe-ò kia txuu roholare. 5000 hãbumy, ijõ iny tule. Tiiboho Pedroboho-ò roholare. Tahe sõwemy rityhynyrenyre.

⁵ Itxu biòwamy tahe Jerusalē-ò rehemynyre dinodu mahãdu, matuari mahãdu, judeu bede ywina erydýýna mahãdu. Kia ijoí mahãdu ibutumy rehemynyre. ⁶ Anasi tule rehemynyre. Deuxu-ò xiwena wahidýýdu mahãdu wedu tii ratximyhýre. Tule Kaifa ijõ, Joaõ ijõ, Alexýdre ijõre. Anasi sý mahãdu tule ijõre. ⁷ Tahe dinodu mahãduõ Pedroboho ritamadýýnyre ibutu kia mahãdu koò. Tahe ritýýraxinyre: — Aõrurudibo iny teteytedýýnymahâte. Monidibo kia tewinytenyte. ⁸ Ta Pedro tykymy heka Deuxu Tytytybytyhy ralore. Idi tamyreny rarybere: —Iny dinodu mahãdu, matuari mahãdu, adeereny ararybekre. ⁹ Hâbu tibina aõmydýýnanamy tiwatýýraxinyte-wana, adeereny kiamy arirawyonykre. ¹⁰ Jesuisi Kristu Nazare hãwã luduni-di kia rybe ruru-di rewinyrenyre. Kia tahe bierybenyke. Kaiboho dorikýhe Jesuisi itxeò nihiký-ò teukotenyte. Deuxu tahe riixixanyre rubu-ribi. Tai tahe ka hâbu reytemy rýimyhýre. ¹¹ Jesuisi manaõ wesemy ratxireri. Kia-di rehure heto widýýduõ. Wiji tahe heto idile rýimyhýre. Kaiboho Jesuisi-di tehute heto widýýdu mana-di rehure wese. Wiji tahe Jesuisi Deuxu heto dinodu rarekre. ¹² Tamy inyõ rityhynyõkeki, òraru-ribi ritaõtyhy. Ijõni aõkõ iny rityhynyke, Jesuisi nile iny rityhynymy rýikrele, òraru-ribi ritamy rýirakre.

¹³ Pedro, Joaõ-wana brebuõ-di kia rybe ritýnnyre. Tai iny bede riòtiinyrenyre, tiiboho dori tyriti erydu aõkõ roire. Urile Jesuisi-wana roiremyhÿ, kiale iny rieryrenyre. ¹⁴ Hâbumy inyboho robirenryra juhuu itibinamy. Tai tahe inyõ aõbinamy tamyreny rybedu aõkõ rare, hâbu tibina riteytenyrenyraki. ¹⁵ Tahe ibutumy iny dohodýÿna heto wo-ribi riteònnyre. Tahe wimy rarybere: ¹⁶ —Aõhebo rokotýÿnyrenykre kia hâbu-di. Inatyhymy tiiboho aõwiwhikÿ riwinyrenyre. Kia rikitxiõnyrenyôtyhy. Ibutumy Jerusalë hâwã mahãdu kia rieryre. ¹⁷ Tai kiamy rokotýÿnykre. Tamy rakarybekre tiu Jesuisimy ixypy rybeõmykremy. Tai Jesuisimy rybe-di rikiixâwâdidýÿnykemy. Inyõ-ò kiamy rarybeõtyhy. Kiawese raryberenyre rybe ywidýÿdu mahãdu. ¹⁸ Idi tahe rarariòwyre Pedro Joaõ-wana tamyreny rarybere: —Jesuisi nimy rybeõmy, bibedeerynyôtyhy irybemy. ¹⁹ Tahe Pedro, Joaõ-wana tamyreny dirawyònnyde: —Aõbo awityhyre. Inyboho arybe arityhynykre aõbo ada Deuxu rybe aõbo arityhynykre. ²⁰ Aõbo jiarýboho rabirenryré, raholarenryré, kialemy araryberenykre. Inyõ riwarybebinanyôtyhy. ²¹ Idi ta ixityre tamyreny raryberenyre, rybedýÿõkemy. Tahe riteònnyrenyre. Tamy aõwidýÿõmy rýimyhÿ hâwã mahãdu dee ruberurenryreki. Hâwã mahãdu dori Deuxu reàlãmyhÿre hâbu riteytenyraki. ²² Kia hâbu dori 40 beòra ratyremy tabeòra-di ratximyhÿre riteytenyrau.

²³ Pedrobaho rexitamy roirenryreu, ityhydýÿdu seriore òrysymy roirenryre. Tahe tiiboho tamyreny

relyyrenyre iwese dohodŷŷna heto wedu matuari mahādu-wana tamy rarybere wesemy. ²⁴ Tahe wiwese wesele rōhōtinyreri wese, Deuxu-ò rexitòenyrenyre: —Kai, Waha, inyIòlöreny atximahâte. ²⁵ Kai, ibutuwidŷŷdu tarybete: Davi, inytybyreny-di tarybete Atyytybytyhy tamy ritŷnynyre, iwese tii rarybekemy. Davi eòdumy raremyhŷ. Irybe tyyriti-ki roimyhŷre kiamy:

—Judeukõdu mahādu raykarananyreri. Kia aw-imy aõkõ ihŷre. Waijoi aõ òbitinadibo aõkõ rōhōtinyreri.

²⁶ Dinodu mahādu wiributunyre Deuxuòludumy rŷikremy. Tule Kristu, kia Deuxu deòdŷŷna òludumy rŷikremy.

²⁷ Arybe-ki, Waha, kia ritidŷŷna roire. Tule Waha, inatyhy rare. Ka hāwā-ki, Herodi, Poncio Pilato, Judeu mahādu, Judeukõdu mahādu, kia ibutumy ributunyre ariore Jesuisi òludu rŷirakremy. ²⁸ Tiiboho riwinyre iwese kai tarybete wese, Waha, kia aõmydŷŷnanamy rŷirakremy. ²⁹ Kai, Waha, teeryte iwese tiiboho raryberemy, aõma, rybeõmykemy. Tahe eòdu biwiòhenanykre arybe-di ihârele rarybekemy brebuõ-di. ³⁰ Biwiòhenanykre, Waha, eòdu mahādu, webinadu mahādu riteytenykemy. Tule aõna aõna wiwihiķi riwinykremy, Jesuisi, Ariòreni òraru-ki kia riwinykremy. ³¹ Tahe ixitòedŷŷna rexihureu, heto ramytatamy. Deuxu Tyytybytyhy ibutumy iny tykymy ralore. Tai tahe Deuxu rybe rarybemyhŷre. Brebumy aõkõ tiiboho relyymyhŷrenyre.

³² Ityhydŷŷdu mahādu iaõna aõna-di wii ri-

wiòhenanyre. Inyõ rarybeõhyra: —Kaa wahõrõ sohojile rare. Ibutu aõna aõna ibutu hõrõmy rýimy raremyhý. ³³ Deuxu Jesuisi erydýýna mahãdu riwiòhenanytyhyre irybemy relyyrenyreu, kia Jesuisi rubu-ribi ixixana rybemy. Deuxu teysana tamy riwahinyre tule iny sõwemy iluurenyre. ³⁴⁻³⁵ Tai tahe ityhydýýdu mahãdu aõna aõnamy rasiranyõhyra. Ityhydýýduõ ityhymy rýirakeki, taheto, tasubede rohonyre tahe nieru Jesuisi erydýýna mahãdu-ò diwyde. Idi tahe tii ritxuatxuam rybemy riwahinyre ibutu-ò timybo iny sohoji sohoji tuu rurumy rýiram.

³⁶⁻³⁷ Jyje tule kiawesele riwinyre. Tasubedeõ-di rohonyre, idi iòwy nieru diwyde Jesuisi erydýýna mahãdu-ò. Jesuisi erydýýna mahãdu Jyje rininire, Banabemy. Kiani inrybe-ò riwiurònanyre, rybe-di wiòhedýýdu kiani rare. Tii Levi mahãduõ rare, Xibri bedebutesýdu tii raremyhý.

5

¹ Idi tahe tule ijõ hãbu, Anania ninadu, tahãwyy Safira-wana tasubederenyõ-di rohonyrenyre. ² Iòwy tahe txuralemy diwyde Jesuisi erydýýna mahãdu-ò tasubede òwyreny ibutumy risýnyrenyrer. ³ Tahe Pedro tamy rarybere: —Aõhererekibo Satanasi-ò taholamy araykywo-ki atxiteri Deuxu Tyytybytyhy-ò taruiteri. Aõhererekibo iòwyjura-di atxiteri. ⁴ Juhuu asubede tahonyõteu, ahõrõ rare. Aõhe, inatyhy? Inyõ adee rarybeõre idi bohonykemy. Idi tahonyteu, tahe, nieru ahõrõ rare, aõhe inatyhy. Aõhererekibo aõbinahãkýmy tahõtinyteri. Hãbu-ò aõkõ heka taruiteri Deuxu dee. ⁵ Kia-ò Anania

roholareu, rurulemy resere. Tai ibutumy iny ruberutyhyre. ⁶ Weryrybò tahe iumy rihetynyre. Tahe ritamadýñymy riwyre rihäloonykremy.

⁷ Inataõ òra bededýñanamy reare tahe Safira, Anania hääwy rehemynyre. Aõ heka rieryõhyyre tahäbu rubuna rieryõhyyre. ⁸ Pedro tamy rýýraxire: —Tiwesemiyoasu teòwynyta —ahäbu rarybere wesele aõbo. Tahe tii dirawyonyde: —Kohe, iwe sele rakòwonyre. ⁹ Ixityre Pedro rarybere: —Aôhererekibo ahäbu-wana kai taruiteri. Tii teuri hite aõbo riwinykeò. Beteheke, weryrybò ahäbu loodýÿ-ribi rehemynyreri. Tule tii aradykre rubumy. ¹⁰ Tule tii aõwesele rurulemy resere. Weryrybò mahädu ralore. Tai riwyre ritoonykre tahäbu biremy roikremy. ¹¹ Tai tahe ibutumy ityhydýÿdu mahädu ruberure. Ibutumy kia-ò roholareu, tule ruberumyhýre.

¹² Jesuisi erydýÿna mahädu sõwemy wowydyna aõmydýÿnana riwinyrenyre. Tule deytenawiwhikýtyhy sõwemy riwinyrenyre. Ityhydýÿdu mahädu wii ributunymyhyre Deuxu dohodýÿna heto ube-ò. Salomaõ ubetyhy inire.

¹³ Kaa hawã mahädu dori sõwemy ruberumyhýre Jesuisi erydýÿna mahädu-ò wiutàdà lau. Tamyrabutuõhyyre ijohonamy. Ihârele tahe ijõ rityhynymyhyre, ityhydýÿdu mahädumy ralokemy. Aõbinatyhymy heka inyõ ityhydýÿdu mahädu dee raryberenyõhyyre. ¹⁴ Ityhydýÿdu mahädu rasõwerenymyhyre. Hâbu, hawã tule ralòmyhyre Inynyrýtyhy-ò. ¹⁵ Webinadu mahädu iny ridymyhyre ryò, hawã hawã-ribi. Tai Pedro nonana-ki riraòmy roimyhý byretyre-ki, herina tyre-ki. Pedro ubòrò webinadu-txi

reakemy tai riteytenykemy rexinohõtinyre.
 16 Ibutumy Jerusalẽ-ribi iòhòmy rÿira mahãdu nade webinadu-di, tule iny tytybybina-di didyde. Tai tahe ibutumy reytere.

17 Xiwenawidýýdu wedu mahãdu, Jesuisi erydýýna mahãdu-ò rexinaanymyhyre. Tule kiawedu eryna mahãdu riwiòhenanyre. Saduseu imahãdu ni rare. 18-20 Tai tahe xiwe wedu mahãdu, Jesuisi erydýýna mahãdu rimyrenyre idi rehurenyre hãwã ròtenawo-ki. Rumy tahe Inynyry ÿjuõ riraynyre ijò, tahe ridyre ahana-ò. Tamyreny rarybere: —Boibenyke Deuxu àlàna heto-ò. Bexideòsinybenyke iny sôweheký-ò. Tamyreny bitýnynybenyke timybo Jesuisi umytýmyra inydee riwahinymyhyre. 21 Iwese ÿju rarybere wese, txuu ratýnyreu, dohodýýna heto-ò ralomyhyre. Tai rierynarenymyhyre. Tahe xiwena mahãdu wedu dehemynyde, tii-wana ratximyhý-wana. Israeli nohõti juradýýdu mahãdu ributudýýnyre. Ibutumy judeu mahãdu, matuari mahãdu bedeerytyhy mahãduõ rare. Tahe soldado itxeredu-ò riteõnyre ròtena-ò iòrysrenymy. 22-23 Tahe roirenyre. Ròtena-ki tai rahaõre. Ròðsere tamy relyyre: —Ròtena-ò rehemynyra. Txiótòbòhòkýlemy rÿire. Tahe reraynyreu, aõho aõkõ rare. 24 Dohodýýna wedu xiwena wedu-wana kia roholareu, tiiboho rexierenyöhyyre aõbo riwinyrenykemy, aõhebo rotýýnyrenykemy. 25 Iwesemy rõhõtinyrerikõnalemy, inyõ dehemynyde. Tai rarybere: —Ròtena-ki tetidite mahãduõ, dohodýýna heto-ki ratxireri. Iny kowa ritohonyreri. 26 Tai tahe soldado dinodu, soldado

itxeredu-wana riòryre ta didydenye ywilemy. Tamy heka aõhe risýnyõhyre mana huna-di tamyreny kedehukemy heka soldado rõhõtinyre. ²⁷⁻²⁸ Tahe dehemynyde ritamadýñyre inysõwe weduko-txi. Tahe wedutyhy rybe ritelenyre: —Jiarýboho heka juhu adeereny rarybere uritere Jesuisi nimy bede erydýñrenykõmykremy. Ihärele tahe tuu tebedeerynytenya ibutumy Jerusalë hãwã iny-ò. Ibutu-ò aeryna-di tariate. Wamy tarybetenyteri jiarýboho Jesuisi rerubunyrenyramy. ²⁹ Tahe Pedro taijoi-wana rarybere: —Iwese Deuxu wadeereny rarybere wese, arityhynyrenykre. Hãbuõ iwitziramy wadeereny rarybeki, tiu arityhynyötyhy. ³⁰ Kaiboho inatyhymy Jesuisi terubunytenyte. Òwòru nihiký itxeò-ò tetamadýñnytenyte. Inytyby Deuxu tahe rubu-ribi riixixadýñyre. ³¹ Deuxu tarurunawe-ribi debò-di biu-ò ritamadýñyre ibutu iòlòmy rarekemy, ibutu tarasadumy rarekemy. Tai ibutu Israeli ijoi mahãdu-ò òraru bedewona ixãwina riwahinykemy. ³² Inyboho heka kia aõmydýñnamy robimyhýrenyre, tai heka reerymahärenyre inatyhy raremy. Inyõ Deuxu rityhykeki, tii Tatyytybytyhy tamy kidiwahinyke. Tii tule kia aõmydýñnamy rarybemyhýre.

³³ Xiwena wahidýdu mahãdu wedu tamy roholarenyre, rakyarananyrenyre, irubudýñmy idi ratximyhý. ³⁴ Tahe fariseu mahãduõ lamamy rýire. Õnosõna erydýduõ tii ihýre. Ibutumy iny tii riijemyhýre rityhynymyhýreki. Kamalie heka inire. Tahe tii rarybere: —Jesuisi erydýñna mahãdu-di biòlonyke urihimyò ahana-ò. ³⁵ Idi

tahe taijoi-ò rarybere: —Hābu, Israeli mahādu, bexiijebenyke kia hābu-ò, aōhebo botŷŷnybenykre.

³⁶ Kaiboho dori ōhōtireny beabenyke Teudani-txi. Juhuu dori dinoduōmy tii raremyhŷ. Tii ixiolòdŷñihikŷmy iximy rarybere. Sōwemy heka iny tii-wana raremyhŷ tahe 400 hābumy ihemy rare. Inyō tahe rirubunyre rityhynymyhŷre mahādu tahe iribi raubŷtŷre. Tahe aō heka rimyōhyre, ibutumy iōre. ³⁷ Iwitxirau ijō-txi ōhōtireny rearenyke. Judasi inire. Tii Kalileia mahāduō rare. Iu bede dinodu iny-di rariareu tahe, tii rexiolòdŷñyre. Sōwemy iny riheludunyre. Tii tule rurure. Taityhydŷýdu mahādu tule raubŷtŷre. ³⁸ Tule wahe kahābu mahādu rare ixinamy biteonyke. Hābu kia aōmydŷñana dinodukeki, aōmy aōkō relekre. ³⁹ Deuxu tahe idinodukeki, tiu heka idi behuōtyhy. Deuxu òludu wesemy heka kai tesumahâte. Tai tahe Kamalie rybe-ò ibutumy rityhynyrenyre. ⁴⁰ Didyde he Jesuisi erydŷýna. Rihetenyre. Idi tamyreny rarybere: —Rybeōmyke Jesuisi nimy. Tahe ixinamy riteonyre. ⁴¹ Tiiboho iribi rexitarenyre, reysatyhy my ratximyhŷ, Jesuisini òraru-ki dorikŷhe tiiboho aōhōkŷmy rotŷŷnyrenyraki.

⁴² Txuō txuōlemy Rybewihikŷ ritŷnynymyhŷrenyre dohodŷýna hetomy dori, heto hetomy tiiboho rarybehyymy rŷimyhŷre: —Jesuisi inatyhymy Kristu rare, Deuxu deōdŷýnamy nade.

6

¹ Tahe ityhydŷýdu rasōwetyhynymy rŷiramyhŷ. Iu ityhydŷýdu wytese mahādu-ò rŷsŷna riwahinymyhŷreu, grego rybedu

rexinaanymyhyre rŷsŷna wahidŷŷdu mahādu dee. Judeu mahādu wytese sōwemy rŷsŷna ritamyhyrenyre waratyrereny. Kia wesemy heka judeukōdu mahādu rarybere. ² Jesuisi erydŷŷna waò inatxi reurò mahādu, ibutumy ityhydŷŷdu didydenyde kia aõmydŷŷnana-ò roholakemy. Tahe raryberenyre: —Deuxu rybe erydŷŷ rikiixâwidinyrenykeki, wytese rŷsŷna ariwahinyrenykemy, kia heka òbiti aõkõ rare. ³ Tai tahe kaiboho hâbu mahāduò bitabenyke ayreny-ribi debò inatxi reurò hâbumy bitabenyke. Hâbu tyhydŷŷnale, Deuxu Tyytybytyhy-di tŷximy rŷiralemy, iny bedeeryhykŷle, kiaweselemy hâbu bitake. Tiiboho dori aõna aõna ywisidŷŷdumy roirekre, kiawesemy iaõmysŷdŷŷnarenyre. ⁴ Tai jiarŷboho arexitõenywâhârenykemy watxiwâhârenyre. Deuxu rybemy arierynanymahârenyke. Kiawese Jesuisi erydŷŷna mahādu rarybere. ⁵ Ibutumy heka tuu raryberé, tamyreny awire. Tai tahe hâbu mahādu ritarenyre. Estevaõ ijõre, tii Deuxu Tyytybytyhy-di tŷximy rŷira, tatyhyna-ki tŷximy rŷira. Filipi ijõre, Prokoro ijõre, Nikanu ijõre, Timaõ ijõre, Parmena ijõre, Niolau ijõre, Niolau tahe Atxiòkia mahādu juhuu rare. Judeu bede erydŷŷna tyhydŷŷdu juhuu tii rare. ⁶ Ityhydŷŷdu mahādu tiiboho didydenyde Jesuisi erydŷŷna mahādu-ò. Deuxu-ò rexitõenyrenyre tahe Jesuisi erydŷŷna ityre tebò ritidirenyre.

⁷ Deuxu rybe heka ibutu ijomananamy rŷire. Ityhydŷŷdu mahādu-ò sōwetyhymy tamy ralòmyhyre Jerusalē hâwâ-ki. Xiwena widŷŷdu tule sōwemy Jesuisi rityhynyre.

⁸ Estevaõ heka Deuxu luuna sõwemy ratximyhÿre. Sõwemy Deuxu ruru-di ratximyhÿre. Deuxu urihixina nihikÿmy inyko-ò riwinymy raremyhÿ. Aõdeytenawiwihikÿ wesemy tule riwinyre. ⁹ Kowa hãwã-ki tahe judeu dohodÿña heto iwitxira rÿimyhÿre. Libertu mahãdumy rexininire taijoi. Imahãduõ Sireneu ludu rare, ijõ Alexÿdria hãwã luduõ rare. Tiiboho doidenyde Estevaõ-wana rybe ritxiõnykemy. Silisia bede luduõ-ribi, Afia bede luduõ-ribi tii-wana doidenyde. ¹⁰ Estevaõ rarybere bedeerynihikÿ-di. Kia mahãdu tahe irybe weseõre. Estevaõ dori, Deuxu Tyytybytyhy-di ihÿre. ¹¹ Tai tahe hãbuõ-ò raryberenyre: —Kaiboho heka Estevaõ dee maruibenykre. Jiarÿboho dori araõwynyrenykre. Kawesemy maruibenykre, my: —Jiarÿboho Estevaõ rybe-ò raholamy rãiwãhãrenyre. Tii Deuxumy aõbinahakÿlemy rarybemyhÿre, Moisesimy tule. ¹² Kia-ki heka Estevaõ dee iny raykaranananyre, judeu matuari mahãdu tule tamy raykaranananyre. Ibutumy Estevaõ õrysymy roirenyre tahe rimyrenyre, ridyrenyre rybe ywisidÿña-ò. ¹³⁻¹⁴ Tahe ruidu mahãdu didydenyde. Tahe tiiboho raryberenyre, my: —Ka hãbu heka Deuxu dohodÿña hetomy ibinamy narybede. Tii rarybere Jesuisi Nazare ludu iny dohodÿña heto kidibòhonykre. Jesuisi iny aõmydÿñana kidiwitxiranykre, ibutumy Moisesi inydeereny riernanyre. ¹⁵ Ibutumy iny ywisidÿña mahãdu Estevaõ-ò retehere. Iõsana, ÿju õsõnÿwesehekÿlemy tamy rõhõtinyrenyre.

7

¹ Tahe xiwe wedu Estevaõ-ò rŷŷraxire: —
 Kia aõbohe inatyhy rare. ² Estevaõ tahe
 dirawayonyde. Wanyrŷboho, Wahaboho, Ijyymy
 adeereny arelyykre. Warybe-ò boholabenkye.
 Mesopotamia bede-ki Deuxu biu-ribi rexityñnyre
 Abraõ-ò, inytybyreny-ò, Harã hâwã-ki rasŷnyõreu.
³ Tamy Deuxu rarybere: —Abede-ribi boibenkyre.
 Alahi riòkore mahãduy-ribi makre. Manakre
 ijõ bede-ò adee dori asŷbede ariurihikre. ⁴ Iribi
 tahe Abraõ Kadeu mahãdu bede-ribi roirennyre
 Harã hâwã-ò tai rasŷnykemy. Iribi tahe tyby
 rurureu, Deuxu kaò didyde ka bede-ò titxibo
 kaiboho wiji tasŷnymahãtemy. ⁵ Abraõ-ò sŷõ
 riwahinyõre timy urihimyõõhyy. Tahe idi tamy
 riwahinykemy, iriore-ò riwahinykemy Deuxu
 tamy rarybere. Abraõ irioreõre, ihârele Deuxu
 tusŷmy tamy rarybere. ⁶ Tule Deuxu tamy
 rarybere: —Ariòkore ijõ bede-ki rasŷnykre 400
 beðramy. Kowa ariòkore heka deòdu wesemy
 raaõmysŷdŷýkre. Iwedu mahãdu heka ibinamy
 idi rarekre. ⁷ Jiarŷ tahe iny ariòwynykre, Deuxu
 rarybere, ibinamy widi rŷira mahãdu. Iribi ka
 bede-ò kòdòhonykre wamy kaki reàlìamyhŷkemy.
⁸ Idi urihixinaõ Abraõ-ò Deuxu riwahinyre, tõhõti
 itxi reakemy. Uladu notyyresyna aõmydŷñana
 tamy riwahinyre. Idi tahe Ijai reareu, Abraõ
 Ijai notyy riorore debò inataõ reurò txu-di. Iribi
 tahe Ijai tariore Ijaò ritõtykyorore. Iribi tahe Ijaò
 tariore notyky riorore. Tiiboho waò inatximy
 riõrenaduõ roire. Inatyhymy tiiboho inytybyreny
 rare. ⁹ Idi waòsohoji inytybyreny mahãdu

Jyje dee rexiwobinanymyhŷre. Idi rohonyre Egito-ò ramyhŷre mahădu-ò. Tahe Deuxu tii-wana raremyhŷ. ¹⁰ Iaõhõkŷmy dŷñnana-ribi Deuxu ritamyhŷre. Egito iòlò, Faraòmy ninadu rare. Deuxu heka Jyje luumy Faraò risŷnyre. Faraò rue-ò heka Jyje bedeerydŷña sõwemy ratximyhŷre. Faraò ibutu dinodumy Jyje risŷnyre. Tule Iòlöheto-di itxeredu tyhymy Jyje ronyre.

¹¹ Ramamy rubu nihikŷ dehemynyde ibutusu-ò, Egito-ki, Kanaã bede-ki. Sõwemy iny aõhõkŷmy rotŷnyre. Inytybyreny rŷsŷnaõ-ki rahaõhyre.

¹² Egito maixõmo rŷimyhŷreò, Ijaò roholare. Tahe inytybyreny riteõnyre iòrysymy. ¹³ Idi tahe ixityre iòrysymy riteõnyre, Jyje tamyreney rexideõsinyre. Tai tahe Faraò Jyje sŷmahădu rieryre. ¹⁴ Tahe tyby-ò Jyje tarybe riwahinyre tamy sŷmy kanakemy ibutu imahâdureny-wana. Tiiboho 75 inymy rimyre ibutumy. ¹⁵ Tai tahe Egito bede-ò Ijaõboho roirenyre. Iribi tahe Ijaò rurure. Idi tahe ibutumy inytybyreny rurure.

¹⁶ Tahe iumyreney diwyde ritoonyre wabede-ò, Sikeni hâwâ-ò. Abraõ kia wabede juhuu riwyrenieru-di, Emo riore-ribi. ¹⁷ Deuxusŷ-ò wahidŷña juhuu rarybere Abraõ-ò. Ibededŷñana iòhore Deuxu tamy riwahinykemy. Inyboho Egito-ki rasõwemyhŷrenyre. ¹⁸ Ikonanau tahe iòlò iwitxiramy ròhonyre Egito bede iòlomy. Tii Jyje rieryõre. ¹⁹ Tii iny ijoi riitxenanymyhŷre. Tii heka ibinatyhyre inytybyreny-ò. Uladu-di heto-ribi rehukemy riteõnyre. Tai iny riõrereny ituerenyre.

²⁰⁻²¹ Iu tahe Moisesi reare. Tii uladu ruxeratyhyre. Tii tahetotyhykile raumynyre inataõ ahâdumy

idi rŷire. Heto-ribi dòhonydeu, Faraò riore rimyre itibiedýymy tariore wesemy. ²² Ibutumy Egito bedeerydýñana tamy rierynanyre. Tii heka rexìolonyre rybedunihikýmy aõmydýýna widýýdu nihikýmy. ²³ Moisesi iny inatxiwa itue beòra-di rŷireu, tamahãdu, Israeli mahãdu roramy nadé. ²⁴⁻²⁵ Egito mahãduõ Israeli mahãduõ rihetenyreu, Moisesi tuu robire. Tahe Moisesi tii rirubunyre, Israeli mahãduõ riwiòhenanykemy, Egito mahãduõ rexìowynymy. Deuxu Moisesi debò-di iny ritakre. Kiamy tahe Moisesi mahãdu rierykremy Moisesi röhõtinyre. Tahe aõkõre rieryðhyre. ²⁶ Ijõ txu biòwamy tahe Israeli hãbu inatximy wiwana ròrenymyhý. Moisesi ronyre iyreny-txi riixãwididýýnykemy. Rarybere: —Kaiboho seriore toite, aõherekibo wii tehetenytenyteri. ²⁷ Kia òhòtedu Moisesi ritorunyre rarybere: —Mobo he wawedurenymy arasýnyra, awaywisidýýdu renymy. ²⁸ Kai biwarubunykekõ aõbo, iwese kau Egito mahãduõ terubunyte wesemy. ²⁹ Kiarybe-ò roholareu, Moisesi rahenyre Midiã bede-ò rasýnykemy. Idi tahe inatxi Moisesi riòremy kowa reare. ³⁰ Iny inatxiwaituemy beòra-di bededýñana riwyre. Tahe Sinai hãwälò bederahy-ki raremyhýu, ýjuõ tamy rexitýnynyre bede rade tòbòhòkýy-ki tamy roomyhýre. ³¹ Moisesi kiamy dobideu, bede riòtiinyre. Tamy itixeremy rehemynyre. Tahe Deuxu rybe-ò roholare. ³² Jiarý boreny Deuxu watxireri, Abraõ Deuxu, Ijai Deuxu, Ijaò Deuxu. Tahe Moisesi rubberutyhyre, timy heka tamy reteheõhyre. ³³ Tahe Deuxu tamy

rarybere: —Awa bitake, suu awarawo ludu dori, brebuna rare. Jiarý heka Deuxu watxireriki, biwatyhynyke. ³⁴ Wiji tahe waijoimy rabireri Egito-ki. Tiiboho aõhökýmy rotýñyrenyre. Ibru-ò raholareri, iohitxi-ò raholareri. Jiarý heka aditadenykre iribi. Manake, Egito-ò arateònykre. Kia heka Deuxu rarybere Moisesi-ò. ³⁵ Ka Moisesi heka Israeli mahädu juhuu teramy reare. Tamy rarybere juhuu mobo wawedurenumy arasýnyra, waywisdýdurenymy. Tiile heka Deuxu riteönyre idinodumy rarekemy, tarasadumy rarekemy. Bederade töböhöký ÿju, heòtywoludu, iwiòhedýñdure. ³⁶ Tahe Moisesi Egito-ribi iny ritamyhýre. Egito bede-ki bedeeryna aõna aõna wiwihihiký-wana. Iwese ahohokýbesò-ki tule bederahy-ki iny inatxiwaitue beòramy aõmydýñnana wiwihihiký riwinyre. ³⁷ Kaa Moisesi heka rarybere Israeli mahädu-ò: —Ayreny-ribi, amahädu-ribi rybedu nihikýmy Deuxu kiditamadýñykre iwese riwatamadýñyre wese. ³⁸ Kaa Moisesi taijoi-di wii ributunyreu, bederahy-ki ihýmyhý inytybyreny-wana heka ratximyhý. Ÿju-wana tii ratximyhý Sinai hãwälò-ki iu tamy rarybere. Deuxu rybe tyhy iru-di ratximyhý. Tahe rybe bede ywina heka Moisesi-ò Deuxu riwahinyre inydeereny kidiwahinskyemy. ³⁹ Tahe inytybyreny ityhydýÿ deramy rare. Reòbyõrenyre. Ixybyle Egito-ò ròòsekemy rôhötinyre. ⁴⁰ Tahe iny Araõ-ò rarybere: —Ritxoo deuxuõ inydeereny biwinyke inykorenymy rakemy. Moisesi, Egito-ribi iny ritarenyre, tahe titxibo ihýre reeryrenyõre. ⁴¹ Kiatxu tahe broreni

riòreõ riwinyre. Tahe xiwemy ritoonyrenyre iko-ò, ritxooko-ò. Rexideysanyrenyre aõbo tebò-di riwinyrenyreki. ⁴² Tai tahe Deuxu rexitare iribi, taina rityhynykemy. Iwese rybeduõ iu tyyriti-ki riritinyre wese:

—Israeli mahãdu, kaiboho xiwena tetoonytenye, iròdu xiwena tetoonytenya. Wadee aõkõ tahe kia tetoonytenya 40 beòramy bederahy-ki.

⁴³ Kaiboho tewytenya ritxooheto riòre. Mòlòki inire, aritxoo deauxuni. Tule Renifa taina ijõ aritxoonire. Kia tewinytenye, tetyhynytenye wahe. Tai tahe arateõnyrenykre Babilonia weribihiký-ò wahe.

⁴⁴ Inytybyreny heka Deuxu rybe bede ywina tyky heto riwinymyhýre bederahy-ki. Iwese Moisesi-ò Deuxu riteõnyre wesemy kia riwinymyhýrenyre.

⁴⁵ Iribi tahe inytybyreny tatyby-ribi tyky heto ritare, tii-wana riwymyhýre kabede-ò, Josue tadinodu-wana. Iu Deuxu iko-ribi riteõnyre, ibutumy tai sõ mahãdu tii-wana riwymyhýre, ihyy tahe Davi reare. ⁴⁶ Deuxu heka sõwemy Davi luure. Davi heka rexitõenyre Ijaò Deuxu dee heto riwinykemy. ⁴⁷ Tahe tii aõkõ riwinyre, Salomaõ iwidýydure. ⁴⁸⁻⁴⁹ Deuxu biukisýdu tahe hãbu widýyna heto-ki rasýnyõmyhýre. Iwese Deuxu rybeduõ rarybere wese:

—Biu tahe warynana rare, bede tahe wawa elehyna rare. Timybo inyõ wadee heto riwinyke, Inynyrý rarybere. Iwo-ki tahe waelehyna arihynyõkre.

⁵⁰ Deuxu rarybere:

—Ibutumy aõna aõna jiarý rewinyre.

51 Tahe Estevaõ rakonananyre he tamyreny rybena heka ròhonyre: —Kaiboho araykytererenyre. Deuxu Tyytybytyhy rybe-ò taholaõhyymahätenyte. Iwese iny tybyreny riwinyrenyre wesemy. 52 Ibutumy Deuxu rybedu mahädu-ò ibinamy iny tybyreny riwinymyhýrenyre. Tiu ihetxiu Deuxu òbiti hãbu kanakeò, tiiboho raryberenyre, rirubunyre irybedu. Kaiboho tahe Deuxu òbiti hãbu-di ijõ-ò tewahinytenyte, terubunytenyte. 53 Deuxu bede ywina ÿju mahäduõ adeereny diwahinydenye, kia bede ywina kaiboho tetatenyte, tahe tetyhynyõhyymahätenyte. 54 Tahe kiamy Estevaõ rarybereu, tiiboho heka rebure nihikýre. Urile txyde-ki ruruamyhýre tamy. 55 Estevaõ tahe Deuxu Tyytybytyhy-di iwoki ratximyhýre. Tahe biu-ò retehere: Deuxu loosõnamy robire. Jesuisimy robire lamamy rýire Deuxu rurunawe-ribi. 56 Tahe Estevaõ rarybere: —Jiarý wa rabireri biu juxahakýmy. Jesuisimy rabireri Deuxu deòdýyna. Lamamy heka rare Deuxu rurunawe-ribi. 57 Tahe ryrymyhýre, tõhõti ritòbònymyhýrenyre, raijeranyre tamy. 58 Ridyre hawãy-ribi, mana-di tahe tamy rehumyhýre, rirubunyrenyre. Erydýyna ijyydu tahe taderamy ririrenyre Saluko-txi tamy riyrubunykemy. 59 Iu mana-di rehureu, Estevaõ rexitõnenyre: —Wanyrý, Jesuisi, watyytyby kai bimyleke awana ararekremy. 60 Tahe tatiowotimy resere, ryryre: —Wanyrý, kia òraruna iòwydýõomyke. Idi tahe rurure.

8

¹ Salu tahe kia òbitimy raremyhý rôhôtinyre, Estevaõ rurureu. ² Iribi tahe ityhydýýdu mahãdu aõhõkýmy rotýýnymyhýre. Judeia wedu mahãdu dori, iõludumy rýimyhýre. Tai tahe ityhydýýdu sohoji sohoji Jerusalë hãwã-ribi ròhonyre. Urile Jesuisi erydýýna mahãdu sohojile rýire. Judeia bede hãwã mynamyna robýtýre, Samaria bede-ò tule. Tahe hãbu ityhydýýduõ Estevaõ umy riwyrenyre rihãloonykremy. Tahe rahinymyhýrenyre, rirajuamyhýrenyre. ³ Salu tahe ityhydýýdu mahãdu hudumy. Wii risýnymyhýre. Ihetorenywo-ò ralõmyhýre tahe ridymyhýre hãwyy, hãbu, ròtenawo-ò riròtenykemy.

⁴ Iu tahe ityhydýýdu mahãdu ijõ bede-ò roire mahãdu Deuxu rybemy relyymyhýre ibutu hãwã-ki. ⁵ Filipi ijõ raremyhý. Tii Samaria hãwã-ò rehemynyre. Tahe Kristumy tamyreny relyyre. ⁶ Iny sôwemy rityhynyrenyre aõmybo Filipi rarybemyhýremy. Tahe deytedýýna wiwihiikýmy iny robimyhýrenyre, tyytybybina deòdýýnamy tule robirenyre. ⁷ Tahe riteónyre, tyytybybina iny-ribi ròhonyre, rirajuamyhýre. Tule iny webinadu raraserasemy roimyhýre, tule inytiere-wana. Tahe ibutumy riteytenymyhýre. ⁸ Tai tahe ka hãwã-ki deysana nihiký rýire.

⁹ Samaria hãwã-ki tahe hãbuõ raremyhý. Simaõ inire. Tii wodohonana widýýdu ihýre. Iny ritxenanymyhýre. Tahe riòtiinyrenyre. Tii ix-imy rarybemyhýre moõ wiwihiikýmy raremyhýmy. ¹⁰ Ibutumy iny tii rityhynyrenyre, hãbu wedu mahãdu tule, hãbu aõtxile mahãdu tule. Tiiboho

raryberenyre: —Simaõ Deuxu ruruna rare. Ruruna nihiký inire. ¹¹ Tiu bedeu aõkõ iny riitxenannya my raremyhý, riòtiinyrenyre. Tai tahe rityhynymyhýrenyre. ¹² Iu tahe Filipi Jesuisi Kristunamy, Deuxu òlònamy tamy relyymyhýre. Tai tahe rityhynymyhýre, raratysebemyhýrenyre. ¹³ Iribi tahe Simaõ itxenadýýdu tule Jesuisimy reòbyre, raratysebenyre. Tahe Filipi-wana ihyy ròirenyre bede òtiidýýna-di retehemyhýre aõbo Filipi riwinyremy.

¹⁴ Samaria hãwã mahãdu tahe Deuxu rityhynyre. Kia-ó Jesuisi erydýýna mahãdu roholare Jerusalé-ki. Tai tahe Pedro Joaõ-wana riteònyrenyre kowa-ò. ¹⁵ Rehemynyrenyre, Deuxu-ó rexítönenyre Deuxu Tytybytyhy tamy kanakemy. ¹⁶ Inyõ dori Deuxu Tytybytyhy-di rýiõmyhý. Urile Jesuisi Innyryñi-di raratisebedýýmy rýiramyhý. ¹⁷ Tahe Pedro Juaõ-wana tebòreny ityrereny ritidire. Tahe Deuxu Tytybytyhy tamy nadé. ¹⁸ Kiamy Simaõ robire, aõma, debòtidina-di Deuxu Tytybytyhy nadé. ¹⁹ Tai tahe tamy rexítönenyre: —Ka heka wanieru rare. Bidiwahinyke kia ruruna. Tahe inyõ tyre wadebò aritudikeki, tamy Deuxu Tytybytyhy kanakemy. ²⁰ Tahe Pedro tamy dirawyonyde: —Aõkõre, anieru rakemy watxireri awanale rububede-ò. Deuxu ruruna dori anieru-di biwykemy mohõtinyke. ²¹ Kia heka aõmysýdýýnakõre wayreny-ki. Arayky, awo, òbitimy aõkõ ratximyhýre Deuxu dee. ²² Mabedewomy atximahäke aõraruna-ki, aõbo tahõtinyte. Bexitönenye Innyryñ-ò tii

òsana aòraruna-ribi araixāwididŷŷnykre. ²³ Kai dori texiwaritinymahâte. Aòraruna adi nararotinymyhyde. ²⁴ Tahe Simaõ tamy rarybere: —Waddee bexitòenybenye Inynyry-ò, kia aõkõ waki kŷnyikemy, aõmybo tarybetenyteki aõbo.

²⁵ Iribi tahe, Pedro Juaõ-wana Inynyry rybemy rarybemyhyrenyre, relyymyhyrenyre tai. Sõwemy Samaria bede hãwã hãwã-ki Rybewihiký relyymyhyre, Jerusalẽ-ò ròõserenyreu.

²⁶ Filipi Samaria hãwã-ki raremyhy. Tahe Inynyry ÿjuõ tamy rarybere: —Bexiywinyke, make ibòò-ò. Kasa hãwã ryhyký bimyke. Jerusalẽ-ribi ryy rare, bederahy-ki rare. Tahe Filipi rare. ²⁷⁻²⁸ Tahe inyõ-wana wibymy reare. Tii Etiopia bede luduõ rare. Etiopia bede iòlò hãwyõ rare. Kanasi inire. Inieru-di itxeredu kahâbu rare. Tii enuku rare. Tii ròõsereri Jerusalẽ-ribi. Kowa Deuxu reàlãmy rare, tahe tasŷ-ò ròõsere iawarutewedile. Isaia Deuxu rybedu tyrity-di rariamy tii ronymyhyre. ²⁹ Deuxu Tytybytyhy Filipi-ò rarybere: —Make, awarutewe-ò, mariake ibire-di. ³⁰ Tahe Filipi tamy raijaryra. Roholare tyrity-di rariarerio. Tahe Filipi rŷŷraxire: —Kai aõbo teeryte aõbo rare, aõdibo tariateri. ³¹ Tahe dirawyonyde: —Aõkõre, inyõ dori waddee ritŷnynyõre. Timybo arierykremy. Manaòwonyke wabire-ò bodonyke. Tahe Filipi raòwonyre. ³² Tii kia-di rariareri tyrity-ki:

—Iwese iny budoeni rubudŷŷdu-ò riwyre wese, tii iwesele ridyrenyre. Budoeni-ribi iny isira riororeu, rirajuaõlere. Iwesetyhyle Tii rary-beõlere.

³³ Iehehenamy tamy raryberenyre wese hãbu ehehe wesena, òbitimy aõkõ idi riywinyrenyre. Inyõ rarybeõtyhy iriòkõremy, iumy dori bede-ribi ituera.

³⁴ Tahe tii Filipi-ò rarybere: —Wadee manarybeke momybo rybedyñdu rarybereri, iximy aõbo ada ijõmy aõbo. ³⁵ Tahe Filipi kia Tyyritidile rexide-lenymy relyyre. Jesuisimy Rybewihiký Týmyramy tamy relyyre. ³⁶ Rydi rariamyhýre idi rehemynyrenyre beõ-ò. Tahe tii Filipi-ò rarybere: —Kowa bera rare. Biwaratisebenykekõ aõbo, adee awikeki. ³⁷⁻³⁸ Tahe Filipi dirawyonyde: —Awire wadee. Inatyhymy arayky-ki tetyhynyte-wana, aratisebenykre. Tahe rarybere: —Retyhynyre, inatyhymy Jesuisi Kristu Deuxu Riore raremy. Tahe tewe irira riixãwidinykemy riteõnyre. Tahe itewe-ribi ròhonyra, bera-ò riberenyre. Tahe riratisebenyre. ³⁹ Bera-ribi rotuoreu, Filipi aõwesele iõmy reare. Inynyrý Deuxu Tyytybytyhy ridyre. Hãbu ixypy Filipimy robiõhyyre. Tahe tary-di rariamy rare. Teysanatyhy-di týximy rare. ⁴⁰ Idi tahe Filipi rexiveryre, Asoto hãwã-ki rehemynymy raremyhý. Iribi tahe Rybewihiký-di relyyre ibutumy hãwã hãwã-ki. Ikonana tahe Sesaria hãwã-ò rehemynyre.

9

¹ Salu rarybemy raremyhý, Inynyrý Jesuisi ityhydýñdu mahãdu rubudýñmy. Tii rarybemy raremyhý Deuxu dohodýñna heto wedu-ò.
² Tamy rexitõenyre: —Arybe tyyriti ariwykremy watxireri Damasu hãwã dohodýñna heto wedu-ò. Tai tahe kowa-ki ityhydýñduõ-txi areakeki, aõtxile

hãbu hãwy aõbo, aridykemy Jerusalẽ hãwã-ò, ariròtenykemy. ³ Tahe iòhòmy Salu rare Damasu hãwã iròte iòhò-di, idi tahe loosònalahaký Salu tyre resere. ⁴ Tahe bede-txi resere, tahe rybeõ roholare: —Salu, Salu, aõherekibo aõna aõnamy ibinamy wadée tatýñymahãte. ⁵ Tahe tamy rarybere: —Mowexe, Wanyrý atxiteri. Tahe rirawyonyre. —Jiarý Jesuisi watxireri, aõna aõnabina binamy wadée tadtýñymahãte wahe. ⁶ Myike, mariamy tahe hãwãhãký-ò malokre. Taita inyõ adee rarybekre aõhebo botýñykremy. ⁷ Tahe Salu ijoi riòryre rybeõhyy rýimyhý. Rybe-ò roholare, tahe tuu robiõhyyre. ⁸ Salu suribi rýireu, iruetà wesele heka ratximyhý. Tahe hãbu tii-wana ihýmyhý heka iaxiò-ki idi rimymy idi rare Damasu hãwã-ò. ⁹ Tahe hãwãhãký-ki txu inataõ txu idi rýire aõmy robiõhyyre, riroxiõhyyre, bemy riõõhyyre.

¹⁰ Damasu hãwã-ki ityhydýýdu wihiký rasýnyre. Anania inire. Wanyrý Jesuisi tamy rarybere rasi weselemy: —Anania. Tahe rirawyonyre: —Aõbo rare, Wanyrý, kakile watxireri. ¹¹ Tahe Jesuisi riteònymy rarybere: —Myike, make òbitiry-ò, Judasisý heto-ò. Tai bitýñraxinyke titxibo Salu ratxirerimy. Tarso hãwäludu tule rininire. Tii wiji wadée rexitõenyreri. ¹² Tii umy robireri tarasi-ki. Kai tehemynyteri wese, irue-ò ebò bitidikemy, biteytenykemy. ¹³ Anania Jesuisi-ò rirawyonyra: —Wanyrý, sõwemy kia hãbumy rybe-ò raholara. Aõbina binamy ityhydýýdu-ò risýnymy raremyhý Jerusalẽ-ki. ¹⁴ Deuxu dohodýýna heto wedu tyyriti diwyde kaki ityhydýýdu rutysýny rirutekemy. ¹⁵ Tahe Inynyrý tamy rarybere: —Aõwaxina tamy

makre, Jiarý dori, kia retara wadee aõmysýdýýdu nihikýmy rarekemy, judeukõdu mahãduko, iòlörenyko, tule Israeli mahãduko wanimy rarybekre, aõma, warybetýmyra wihihikýmy.

¹⁶ Tamy arityñynykre tiwesebo aõhõkýmy rotýýnykre wanimy rybeòraru-ki. Kia ibutumy Jesuisi rarybere Anania-ò. ¹⁷ Idi ta Anania rare tamy Judasi heto-ki. Ralõmy rahudi, tahe, tebò ityre ritidira. Tahe rarybera: —Salu, waseriore, Inynyrý adee riwateònyra. Tiile, Jesuisile heka ryro-ki adee rexityñynyre. Tiile heka riwateònyra arue ritxuakemy, tule Deuxu Tytytybythy atykmy ralòkemy. ¹⁸ Tahe aõwesele irue-ribi rejujura aõ yjy wesele. Tahe ixityre robira. Idi rýimy rahudi tahe, Anania riratysebenyre. ¹⁹ Idi riroximy rahudi tahe, inatyhymy raruruterenyre. Tahe Damasu hãwã-ki tiwese txubo idi rýire kia erydýýna mahãduy-ki. ²⁰ Idi dohodýýna heto-ki rybe ritýnynyre. Rarybere: —Jesuisi heka Deuxu Riorele rare. Kiawesele rybe-di ritynynymyhýre. ²¹ Tahe uri ijomonadu mahãdu urile bede riòtiinymy rýimyhý. Tahe inyõ rarybere: —Kia aõ heka ityhydýýdu rubudýýdule ratxireri, Jerusalë-ki. Kiale heka kaò nade ityhydýýdu ritaataamy ridykemy dohodýýna heto wedu-ò. ²² Salu tahe ire riixiòlòdýýnymyhyre. Judeu Damasu hãwã ludu rieryõhyymyhý aõmybo rarybemy. Tii rarybere: —Jesuisi Kristule rare, Deuxu deòdýýna rare.

²³ Tiwesetxubo txu idi rýidi tahe judeu mahãdu rarybere irubudýýmy. ²⁴ Tahe Salu rierymy rýimyhý tahe inonana-ò rexiywiny my rýimyhý. Rumy tahe, txumy hãwã ijò-ki rirubuny kemy rete-

hemy rýimyhý. ²⁵ Tahe ijõ erydýýna mahãdu weriri nihiký riwinyre. Rumy tahe Salu riòlòdýýnyre òtity nihiký kanaweribi-ò, hãwã ahanaube-ò.

²⁶ Salu Jerusalẽ-ò rehemynyreu, ityhydýýduky-ò ralòkemy ratxireri, tahe urile ilau ruberumy rýimyhý. Erydýýna mahãdu röhôtinyre: — Tii ityhydýýdu inatyhy aõkõ ratximyhýremy.

²⁷ Banabe tahe rityhynymy ridyre Jesuisi erydýýna mahãdu-ò. Tahe relyyre iwese Jesuisi Salu-ò ryki rexitynynyremy tamy raryberemy. Tule relyyre iwese Jesuisinimy Salu rybe ritýnydýýnymyhýremy, Damasu hãwã-ki. ²⁸ Tahe taihyy Salu ratximyhýre. Tiò tiôle reamy ratximyhýre rybe ritýnydýýnyrerimy ihýre, ruberumy aõkõ. ²⁹ Salu rarybera grego rybe heka erydýýna mahãdu-ò. Widee rarybehymyhýrenyre. Idi tahe kia mahãdu Salu rubudýýmy roromyhýre. ³⁰ Ityhydýýdu seriore kia rieryreu, tahe Salu ridyrenyre Sesaria hãwã-ò. Iribi tahe Tarso hãwã-ò riteònnyre.

³¹ Idi tahe ywina reare ityhydýýdu mahãduy-ki. Ibutumy hãwã bedemy, Judeia, Kalileia, Samaria, ityhydýýdu mahãdu iruruteremy relere. Ibutumy Innynrý dee òbitina-ki rariamyhýre, rityhynymyhýre. Deuxu Tyytybythy teysatyhymy tamy riwahinyre. Sõwemy tahe ralore iheki ityhydýýmy.

³² Ibutumy hãwã hãwãmy Pedro rariamyhýre. Tule robehere Lida hãwã-ò ijõ ityhydýýdu mahãdusý-ò. ³³ Tai Eniamy ninadu-txi Pedro reare heka rare. Iumy heka imyremyreheký heka rare. Debò inataõ reurò beòramy heka herina-ki

bede idi rŷire ³⁴ Pedro rarybere tamy: —Enia, Jesuisi Kristu arateytenykre. Myike, aherina biyrubunyke. Aõwesele hãbu rŷira. ³⁵ Ibutumy Lida hãwã mahãdu Sarona hãwã mahãdu tuu robire, tai Inynyrý rityhynyrenyre.

³⁶ Jõpe hãwã-ki hãwyy ityhydýýdu rasýnyre. Tabita inire. Kiani riwiurónyre, watxi wese heka rare. Kia heka aõwiwihičwidýýdu heka rare. Aõna aõna sõwemy iny-ò riwahinymyhýre. ³⁷ Ijõtxu heka webinadumy resere, ihyy ta, rurure. Risuhòmy rahudi tahe, ritidire hetowo ratyaluduwo-ò. ³⁸ Laida hãwã iòhòmy rŷire, Jõpe hãwã-ribi, Ityhydýýdu roholare Pedro Lida hãwã-ki ratximyhýreò, tahe hãbu inatxi diteónyde Pedro òrysamy. Uritere eleõkõmy kanakemy tii-wana. ³⁹ Pedro tahe tii-wana rare. Rehemynyrenyre, tahe ridyre hetoratyä ludu wo-ò. Ibutumy wytese mahãdu robumy rýimyhýre, rubuweroram. Tahety, tatyyboho ritxeredýýnymy tamy riwinyreò. ⁴⁰ Tahe Pedro rarybere ibutumy rexitakemy. Tahe rexítönenyre taowotimy resemy. Tahe rexíokesere rubu-ò rarybekemy: —Tabita, myike. Tahe irue raraynyre tahe Pedromy robire, tahe ronyre. ⁴¹ Pedro tebò tamy riwainyre tahe rŷire. Tahe wytese-ò, ityhydýýdu-ò ryryre. Tamy riteõsinyre hãwyy irulemy roirerimy ihýremy. ⁴² Jõpe hãwã mahãdu ibutumy kia rieryre. Sõwemy iny tahe Inynyrý rybe rityhynyre., ⁴³ Txu sõwemy Pedro Jõpe hãwã-ki ihýmyhý Simaõmy ninadu heto-ki. Simaõ heka iròduty wysydýýdu rare.

10

¹ Italia soldado mahãdu dinodumy raremyhý. Oreniliu inire. Sesaria-ki rasýnyre. Tii òbitimy nodu rare, isý mahãdu-wana. ² Tii uriwahidýýna diwahinyde tule sôwemy rexitòenyre Deuxu-ò. ³ Aõutxu inataõ òra bedeu iòhòmy, rasina wesemy Deuxu ýjumy tii robira, tamy rehemynyreri. Tahe tamy ryryre:

⁴ —Oreniliu, rimasajuare-ribi riwawyònyre: — Aõhererekibo, Wanyrý. Tahe ýju rarybere Oreniliu-ò: —Aexitòedýýnamy Deuxu rierymyhýre. Tule ijõ-ò awahisina Deuxu rierymyhýre.

⁵ Biteònyke eòdubohoõ Jòpe hãwã-ò Simaõ Pedro òrysymy. ⁶ Tii Simaõ iròdutyky iyxidýýdusý-ki ihýre, bera ijà iòhò-ki. ⁷ Ýju rybedu rexitareu, teòdu inatxi-ò ryryre. Tule tasoldado mahãduy-ribi inyõwihiiký rihitxinyre. ⁸ Kia ibutu-ò relyymy rahudi tahe riteònyre Jòpe hãwã-ò.

⁹ Ijõtxu txutyetxuu, tiiboho hãwã-ò iòhòmy ròire. Kiaule Pedro raòwònymy rýimyhý hetotyre-ò rexítóenykemy. ¹⁰ Rama risamy ratximyhý tahe riroxikemy ixi-di ihýmyhý. Rýsýna riraòmy rýimyhý. Idi rasi wesemy rôhõtinymy rýire. ¹¹ Tahe robire: biuwetyy ruamyhýre wese tuu robire. Rià wesemy aõna tamy dobehede. ¹² Rià wo-ki ibutumy iròdu, nawii, hemylala, aõbo dòkõnakõnale. ¹³ Rybeõ-ò roholare: —Myike, Pedro, birubunyke, biroxike. ¹⁴ Pedro rirawwyònyra: —Aõkõre, Wanyrý. Kia dòkõna reròkõhyywâhâre, isuisure dori. Ixityre tamy rarybere: ¹⁵ —Aõbo Deuxu risuhore wese isuisumy rybeõmyke. ¹⁶ Ixityre narybede. Iu tahe

aõwesele ridyre biu-ò.

¹⁷ Tahe Pedro kia aõbo raredi heka rôhõtinyreu, Oreniliu-ribi hãbu mahãdu rehemynyre. Simaõ heto riijemyhõ tahe ijöhökõkile rahare. ¹⁸ Tahe ryryrenyre: —Simaõ Pedro aõbo kakile ratxireri. ¹⁹ Pedro, tatxuu rasina-di rôhõtinyreu. Deuxu Tyytybytyhy tamy narybede: ²⁰ —Myike tahe, bobehoke. Inataõ hãbu dori araijereri. Tii-wana makre adee dori aditeõnyde. ²¹ Tai Pedro robehere. Tamy rarybere: —Jiarõ aõrysudu rare. Aõhererekibo tõitenyte. ²² Tahe rirawyoñyre: —Oreniliu hãbu õbiti rare. Tii Deuxu dee ijo-honaduõ rare. Ibutumy judeu bede mahãdu awiremy tuu rarybemyhõre. Ýjuõ tamy rarybere aõrysamy kiditeõnykremy, adee roholakremy. ²³ Tahe Pedro tamyreny rarybere: —Kakile inyboho rõkõrõrenykre.

Ihewoludu txu, rýidi tahe Pedro tiiboho-wana ròirenryra. Ijõ

ityhydõõdu seriore tule roirenryra. ²⁴ Ijõ hewo ludu txu Sesaria-ò rehemynyrenyre. Oreniliu tii riraõmyhõre. Taijoi mahãdu tabiòwawoludu mahãdu-wana ributunymy rýimyhõre. ²⁵ Pedro rehemynymy raloreu, Oreniliu ròhõnyra heto-ribi tahe tatiowotimy iko-txi resere riwowydynykemy. ²⁶ Tahe Pedro ritamadõõnyre. Rarybere: —Mynyike wahe. Jiarõ hãbule watxireri. ²⁷ Tahe rarybemy ralõmyhõ, sõwemy wii ributunyreriò itxi reare. ²⁸ Ta Pedro tamyreny rarybere: —Judeu mahãdu iny witxira mahãdu-wana wibutudõõmy, iõhõmy wiribi riraõmy. Kia teerytenyte. Deuxu dori

riwaerynadýñyre kia wese arõhõtinykre. Iny wiwese wiwesele raremy arõhõtinykemy. ²⁹ Tahe tai waòrysymy teteònyteu, aõtaximy anademy wanohõti rýire. Tai tahe adeereny arýýraxikre. Aõhererekibo waòrysymy aõtaxina teteònyte. ³⁰ Ta Oreniliu rirawyonyre: —Inaubiòwa txumy txu rýire tahe hãbu tyky týrýrýhýký-di wako-txi rexityñnyra. Iule wesemy tahe waheto-ki rexitõenywähäre. ³¹ Tahe wadee rarybera: —Oreniliu aexitòedýñna-ò Deuxu roholara, ijõ-ò awahisina rieryra. ³² Biteònyke Jòpe hãwã-ò Simaõ Pedro òrysymy. Simaõ, iròdutyky iyxidýñdusý-ki ihýre bera ijà iòhò-ki. ³³ Aõwesele tahe, aòrysymy reteònyre. Awimy tahe tateriki rahara. Inyboho kakile ributunymy ihýrenyre, aroholakemy ibutumy Deuxu-ribi aõmybo manarybekemy. ³⁴ Tahe Pedro rarybere: —Deuxu dee iny ibutumy wiwese wiwesele rare. Kia reeryre. ³⁵ Ibutumy bede bede hãwã ludu Deuxu rityhynykeki, aõbo tamy òbiti riwinykeki, tii Deuxu ixidee rimyke. ³⁶ Kia rybe tahe Deuxu riwahinyre judeu mahãdu-ò. Rybewihikýywina kia diwyde inydeereny bedeerynamy. Kia Jesuisi Kristumy rarybere ibutunyrýna kia rare. ³⁷ Joaõ ijõ ratyysebenamy rarybere, idi tahe kia rybe hâleledýñmy rexidelenyre Kalileia-ki. Tahe ibutu judeu mahãdu bedemy rarybere. Kia kaiboho teerytenyte. ³⁸ Iwese Deuxu Tyytybytyhy, taruru-wana Jesuisi Nazare ludu tyre-ki ditxiwide wesemy relyymyhýre. Iwese Jesuisi reamy raremyhý wesemy aõwihihýký riwinymyhýremy, tule iny Diabo rururawo-ki

ratxirerimy ihýre Jesuisi iribi riteònyre, ta reteytenymyhýre. Deuxu dori Jesuisi-wana ihýre. Ibutumy kia teerytenyte. ³⁹ Tahe ibutumy judeu mahádu hawá-ki riwinymyhýre, idi itxeredumy inyboho roiremyhýre. Ihäre tahe tii Jesuisi rirubunyrenyre, òwòru itxeò nihiký-ki ritöhäletenymy ritamadýñyrenyre. ⁴⁰ Inataõ txu-di tahe Deuxu rubu-ribi riixixanyre, tahe tii riteòsinyre inyõ-ò. ⁴¹ Tatarasanaõole Deuxu Jesuisi ritýnydýñyrenyre. Kia heka inyboho roire tii-wana riroxirenyreki, riõrenyreki, iixixana hewomy. ⁴² Deuxu rarybere: —Jesuisi hitxidýñdu iny wiribi ywisijuradýñdu rareke, iru mahádu dee, rubu mahádu dee. Kiamy heka Deuxu iny-ò ritýnytedýñmy, ta inyboho rokoirekemy diwahinyde. ⁴³ Ibutumy iny Jesuisinimy tamy rityhynykeki, iòraru-ribi iny riixãwididýñyke. Kia ibutumy ihetxiu rybedu mahádu rýmy rarybemy raremyhýre. Kia heka Pedro tamyreny rarybere.

⁴⁴ Pedro rarybemy raremyhýu, Deuxu Tyytybytyhy ibutu rybe-ò ijomonadu tyre-ki resemy ralore. ⁴⁵ Pedro-wana rare mahádu, judeu mahádu òbiti, tahe riòtiinyre judeukõdu mahádu-ki Deuxu Tyytybytyhy ralòmy rareki. ⁴⁶ Raholare dori rybe witzira-di raryberenyreò, tiiboho Deuxumy heka realàmyhýre. Tahe Pedro tamyreny rarybere: ⁴⁷ —Inyõ rarybeòkre, iratysebedýñõmykemy, tii-boho dori Deuxu Tyytybytyhy-di ratxirenyre inyweserenyle. ⁴⁸ Tahe Jesuisi Kristu nimy iratysebenykemy riteònyre. Tahe rexitòenyrenyre Pedro idi iyreny-ki ijõ txumy ramyhýre.

11

¹ Judeukõdu mahãdu Deuxu rybe roholamy rityhynymyhyre. Kia-ò tahe Jesuisi erydýýna mahãdu roholare kiamy ityhydýýdu seriore mahãdu tule roholare. Judeia bede ludu ratximyhý mahãdu ibutumy kia rare. ² Pedro ixityre Jerusalë-ò rehemynyreu, tahe judeu ityhydýýdu mahãdu tuu tamy narybede. ³ Kia heka, Pedro, judeukõdu mahãdu-wana wiwo-ki atxiteri, tii-wana teroxiteri. Tai tahe ibinamy raharenyre. ⁴ Iribi tahe Pedro ikorenry relyyre ibutumy taaõna aõnamy. Kia wesemy Pedro rarybere: ⁵ —Jöpe hawã-ki watxiwähä. Tahe rabire rasinawesemy rià nihiký biu-ribi robehere-ò. Iwese inyõ iòhòti inaubiòwa-ki rimymyhýre wesemy wadee robehemy roimyhýre. ⁶ Tahe aõbo heka iwo-ki ratximyhýdi, retehenihikýmy räiwähä iròdu deboreheký wesemy ratximyhý iwo-ki. Abòròrò wesemy tai ratximyhý, iròdu wese, nawii wese tai ratximyhý, inyboho rirýsýõmyhyre wesemy. ⁷ Iribi raholare rybeõ-ò: —Myike, Pedro, birubunyke hewa aõtxile birubunyke tibo birökemy. Aõkõrewa Wanyrý, tiu heka reròõwähäre. Judeu mahãdu bede ywina heka tiu iny kia riròõtyhy. ⁸⁻⁹ Tahe ixityre rybeõ tamy rarybere: —Marybeõke kia ibinamy. Aõbo Deuxu awimy rarybere, kia wiji tahe ibinamy aõkõ rare. Deuxu dee awikeki, kia awi rare. ¹⁰ Inataõ heka tuu rotýýnyre. Iribi tahe kia rià, ibutu-wana iõre biuribihyy heka iõre. ¹¹ Iribi tahe hãbu inataõ dehemynymy deade tai watxiwähä-ò. Tii diwaòryde riwadykremy Sesaria hawã-ò. ¹² Tahe

Deuxu Tyytybytyhy wadee rarybere tii-wana arakremy. Nohõtiõmy heka aõbo judeukõdu mahãdu raremy. Tii-wana makre ele elemey. Tahe kia debò sohoji reurò seriõremy wahemy rare. Tahe retehemynyrenyre waõrysymy riteõnyrenyre heto-ò tahe ralõrenyre Oreniliu heto-ò. ¹³ Iribi tahe Oreniliu rarybere iwese ÿju ihetowo-ki tamy rexityñnyremy rarybereri: —Oreniliu, inyõ biteõnyke Simaõ Pedro õrýsymy Jöpe hääwä-ki. ¹⁴ Tii rybe tõmyraõmy adeereny kanarybekre. Tai tahe ibutumy asõ ijom-wana aõraru-ribi kanatakre. Kia Oreniliu inydee rarybere. ¹⁵ Iribi tahe jiary Rybewihikõmy rexidelenemy rarybere tamy. Pedro rarybere. Urile tahe roholare, tahe aõwesele Deuxu Tyytybytyhy ityrereny resere iwo-ò ralõkemy iwese watyrereny resere wesele juhuu. ¹⁶ Tahe Jesuisi rybe wanohõti itxi reare tiubo raryberemy: —Joaõ heka inatyhymy bedi iny ratisebenyre, kaiboho tahe Deuxu Tyytybytyhy-di akanasebedõdenykre. ¹⁷ Judeukõdu mahãdu Inynyry Jesuisi Kristu rityhynymyhõre. Tai Deuxu tamy diwahinyde iwese wadeereny juhu riwahinyre wesetyhyle. Deuxu Tyytybytyhy uriõno wesele tamyreny diwahinyde. Mobo jiary raremy wahe tuu Deuxu dee aõmy ararybekemy. ¹⁸ Iribi Pedro rybe-ò roholareu tahe timyhe tamy irybekõna. Tule Deuxu riwowydynyrenyre: —Inatyhy wa rare Deuxu heka judeukõdu mahãdu-ò heka umytuedeõna riwahinyre. Inyõ rityhynykeki, ixirahõkeki, tarasana rimyrenykre.

¹⁹ Iu tahe Estevaõ rurureu, ityhydõõdu aõhõkõmy rotõõnyreu tahe, ityhydõõdu mahãdu

Jerusalē-ribi ròhònnyre. Tii heka relyymyhyre Rybewihikýmy judeu mahāduôle kýny wahe, iwtixira wtxira-ò aõkõre. Tahe ibutu bede-ò ritelenemy ròirennyre. Senisia-ki relyyre. Xibri bedebute-ki tule relyyre, Atxiòkia hāwā-ki tule relyyre. ²⁰ Ijõ ityhydýýdu mahādu Jesuisi Rybewihiký týmyra rarybere. Tiiboho Xibri bedebute-ribi ròhònnyre, Sireni-ribi ijõ rybedu ròhònnyre Atxiòkia-ò. Tiiboho relyyre judeukõdu mahādu-ò tule. ²¹ Deuxu riwiòhenanyre sôwemy iny rityhynyre, Jesuisi ryò ralòrennyre. ²² Jerusalē ityhydýýdu mahādu kiamy roholare. Tai tahe Banabe riteònyrennyre Atxiòkia-ò. ²³ Banabe rehemynyreu tahe, tuu robire aõbo Deuxu kowa riwinyrerimy. Tai tahe reysare. Tahe ityhydýýdu týmyra-ò dohodýýmy, riwiòhenanykremy: —Iòhòtyhymy Deuxu-ribi atximahābenyke, aworibityhy Deuxu bityhynybenyke. ²⁴ Banabe heka hābu wiheký rare. Týxihikýlemy Deuxu Tyytybytyhy-di ratximyhyre. Ibutumy ratximyhyre tyhydýýna-di. Sôwemy iny rexiròtennyre Inynyrý mahādu-ò. ²⁵ Idi tahe Banabe rare Tarso hāwā-ò Salu ijesemy. ²⁶ Tai rahareu tahe, didymyhe dòòsemy nadé Atxiòkia-ò. Sohoji beòramy idi bede rierenyre. Sôwemy iny ribedeerynymyhyrennyre. Atxiòkia hāwā-ki ityhydýýdu mahādumy raninira Kristu wese mahādumy. Kiani tamyreny riwahinyre.

²⁷ Aõutxu tahe dehemynyde Deuxu rybedu mahāduõ Jerusalē-ribi Atxiòkia-ò. ²⁸ Ijõ Abusi inire. Iribi tahe tii rarybere Deuxu Tyytybytyhy rybemy. Ramamy rubu nihiký kanakremy

raxireri, ibutu suò. Laujiu iòlòmy raremyhŷu, kiamy rotýmyhŷre. ²⁹ Tai tahe ityhydýýdu mahãdu he nieru riwahinykremy rŷire Judeia bede sŷdu ityhydýýdu riwiòhenanykremy. Tahe nieru riwahinyre tiwesebo idi ratximyhŷre wesemy tamy riwahinyre. ³⁰ Tahe nieru riteònyre, moma-wana Banabe Salu-wana Jerusalë dohodýýna heto matuari mahãdu-ò riwyre.

12

¹ Kia bededýñanamy heka Herodi judeu iòlòmy raremyhŷ. Iribi tahe rexidelenymy riwinyre heka ityhydýýdu mahãdu kia òludumy risýnykre myhŷ. Tii riteònyre aõna aõnamy risýnykemy ityhydýýdu mahãdu-ó. ² Tii mayrehe-di rubudýýmy riteònyre Joaõ seriore wahe, Txiau wahe. ³ Tai tahe judeu wedu mahãdu heka tamy wihikýlemu tuu rotýnyre. Herodi rierymy raremyhŷ idi Pedro rimyre. Tahe worana bedehesi rŷire. Paõ taurina ihoõ inire. Kia ibutumy rotýnyre kia bedehesi rŷireu. ⁴ Tahe Pedro riròtenyre, ròtenawomu wirutyre. Aõmamy soldado mahãdu inaubiòwamy iitxeredumy rŷimyhŷre. Pascoa kia worana bedehesi konana txu rexihumy rŷireu tahe, judeu mahãdu-ò riwahinykre. Kia Herodi rexinohôtidýnyre. ⁵ Ròtenawo-ki tahe Pedro ratximyhŷre. Ityhydýýdu mahãdu tahe Deuxu-ò rexitòenyhyymyhŷre Pedro tòenamy. ⁶ Txubiòwamy tahe itxu riywinyrenyre iny sôwehekŷ-ò Pedro riwahinykemy. Kiamy Herodi rôhôtinyre. Ruu tahe Pedro rôrômymy roimyhŷ. Inatxi soldado heka idile ratximyhŷre. Pedro womati reroti inatxi-di ratisamy roimyhŷre. Ijô

soldado rotena ijò-ki ratximyhŷre. ⁷ Inynyry ſju heka Pedro weribi rihetenyre riixixanykemy. Loosõna itýnyhŷkŷlemy ròtena ritoosõnyre. Tamy rarybere: —Wylemy wa rexiu kŷnyke. Tahe aõwesele Pedro axiò-ribi womati rerotihikŷ reju xunyre. ⁸ Tahe ſju tamy rarybere: —Awamy birutyke, bexitynyke. Kiamy riwinyra. Ijõ arahana birutyke tahe biwaheludunyke. ⁹ Iribi ròhonyra he tai rõrõreri-ribi wahe. Kia ibutumy heka rasi weselemy Pedro rôhõtinyre rieryõre inatyhy aõbo ada rasi aõbo. ¹⁰ Juhu heka ikoludu soldado mahâdumy reare idi ihewoludumy reare iribi rehemynymy rŷire ahana ijötyhy-ò. Womatilere heka iijötòbònare. Ixiwanale heka rarayre ijötòbòná. Iribi tahe roirenyre hâwâry-di ririranyrenyre. Idi tahe ſjuhe iõre iribi. ¹¹ Tahe Pedro rôhõtinyre, rieryre heka aõhebo rotýñyraò. Wanry ſju riteõnyre riwatara Herodi-ribi judeu mahâdu-ribi. Katahe wadee aõhe rotýñyrenyõtyhy. ¹² Rôhõtinyymy rŷire juhuu urihimyò idi tahe rare Marie heto-ò. Joaõ Markuse heka tii rare. Tai ityhydûdu mahâdu rŷimyhŷ tahe rexitõenyrerio Pedro tamy rehemynyre. ¹³ Tahe ijò he rihetenyre. Ijötâbòná-ò nade mobo raremy rierykemy ijadôma deòdu. Rode inire. ¹⁴ Tahe Pedro rybe rieryra. Reysamy raijaranyre iwo-ò. Pedro tahe ralòõlemy rŷire. Tahe relyyre Pedro heto ijò-ki rŷimyhŷmy. ¹⁵ Tiiboho raryberenyre: —Kai tabinamy atxiteri. Ixityre rarybere: —Aõkõre tii taile naderi. Tahe raryberenyre: —Pedro aõkõ rare, taõjulemy tahe rare. ¹⁶ Tahe Pedro riheterihetenymy rŷimyhŷre.

Idi riraynyrenyre. Pedromy robirenryrau, bede riòtiinyrenyre. ¹⁷ Pedro tahe tamyreny tebò reara roholarenkyemy. Tahe tamyreny relyyre timybo Inynyry ñòtena-ribi rexìòlòdýñyramy. Tule tamy riteònyre: —Kiamy belyyke Txiau-ò tule inyseriore-ò. Tahe rexitare, rare ijõsý-ò.

¹⁸ Txuu ratýnyreu, soldado mahãdu ierysymy wii risýnyre timybo Pedro aõhebo rotýñyramy. Tahe jei jei aõnire. ¹⁹ Herodi iijesemy riteònyre tai moõ tai rahaõhyylera. Tai soldado itxeredu so-hojoj sohoji dýñraximy riteònyra. Idi irubudýñmy riteònyra. Iribi tahe Herodi Judeia bede-ribi ròhonyra. Sesaria hãwã-ò bededýñnanaõ riwyra.

²⁰ Tiro hãwã mahãdu Sidoma beà hãwã mahãdu-wana Herodi derarenyre. Tahe tiiboho ributunyrenyre tamy ròirenkyemy rybe-di. Iòlò heto-di itxeredu Blastu inire. Tahe iny mahãdu Blastu ròtarenyre iwe-ribi mahãdureny. Tahe ròirenkyemy Herodi-ò tamy rexítöenyrenyre, tamy ykaraõmykemy. Tarýsýna dori diwyde iòlò bede-ribi, Herodi bede-ribi. ²¹ Herodi tahe itxu riywinyre. Kia txuu tahe ròhonyre tamy. Rexitynyre taiòlòtyyrehe-di tahe tarynana tyre-ò ronyre, tamy Rybewihikýmy rarybere. Tai tahe iny rirajuar: —Katahe hãbu aõkõ rarybereri, Deuxu wahe. ²²⁻²³ Aõwesele Deuxu ÿju heka Herodi rirubunyre, tii Deuxutyhymy realàõreki. Woudò rubudýñnamy rurure.

²⁴ Deuxu rybe tahe ibutumy roholare. Sõwemy iny tahe rityhynyre.

²⁵ Banabe Salu-wana nieru riwahinymy rahudi tahe, diòòsede Jerusalë-ribi Atxiòkia-ò. Joaõ Marku tii-wana ridyre.

13

¹ Atxiòkia dohodýýna heto mahädu-ki rybe týnydýýdu mahäduõ, bede erydýýdu mahäduõ rýimyhýre. Kaheka inireny rare: Banabe, Simaõ, iniraròsõna Nike rare. Lusiu ijõre, tii Sireni hâwã ludu rare. Manaï ijõre, tii Herodisý-ki ratibienyre, Salu ijõre. ² Ibutumy tahe Inynyrýmy reàlare, riroxiõhy heka bede riemyhý. Tahe Deuxu Tyytybytyhy tamyreny rarybere: —Jiarý waaõmysýdýýna dire Banabe-ò, Salu-ò. Kaiboho heka biteònybenykre kia riwinykremy. ³ Tahe roxiõhy my bede riemy, rexítõenyrenyre. Tebòreny iratytyre ritidirenymy, idi riteõnyrenyre tabede týina-ò.

⁴ Deuxu Tyytybytyhy tahe tiiboho riteõnyrenyre. Selusia hâwã-ò tamy riberenyrenyre. Tahe hâwòõ rimyrenyre Xibri bedebute-ò. ⁵ Tahe rehemynyrenyre Salamina hâwã-ò. Tai judeu dohodýýna heto-ki Deuxu rybemy raryberenyre. Tule Juaõ Marku rare tii-wana wiòhedýýdu wese heka rare. ⁶ Tahe ibutumy bedebutemy rekoarenyre. Ritehemynyrenyre hâwãõ-ò Pafumy ninadu-ò. Tai tahe judeu mahädu witxi deade, Bajesuisi heka inire. ⁷ Tii Deuxu rybeduõmy raremyhýmy iximy rarybere tahe aõkõre, raruire, riitxenanyre. Tii bedebute hâwã dinodu-wana rare. Kadinoduni tahe Sergio-Paulo inire. Tii hâbu bedeery nihiký rare. Tii Deuxu rybe-ò roholakemy ratxireri. Tahe didyde Salu, Banabe-wana tamy roholakemy. ⁸ Bajesuisi, Elimasi ijõ ini rare. Tahe tii bedebute dinodu-ò rarybere uritere Salu rybe-ò, Banabe rybe-ò ijomakõmykemy. Wanyrý tyhydýýkõmykemy dori

tuu risýnyre. ⁹ Salu tahe, Paulo ijõ ini rare. Deuxu Tyytybytyhy heka itykymy ralòmy rýimyhýre. Tahe Paulo retehere Elimasi-ò tamy rarybere: ¹⁰ —Kai Satanasi riòre tate. Kai heka ibutu itxenadýý-di týxihikýlemy aháte. Kai heka awihiký òludu tate. Tiubo heka bexihukre Inynyrý-ribi iny riixãwididýýnyre. ¹¹ Deuxu heka wiji araówynykre, aõhõkýmy arasýnykre, aruetàmy bonykre. Txu bobioñkre bede biwyke. Iule tahe aõwesele bede torohokýlemy reare. Robiõhyymy reare. Urile riemy ratximyhýre, iny riwiòhenanykemy, ryy tamy ritýnynykemy. ¹² Tahe kia bedebute dinodu tuu robire aõhebo rotýýnyramy, tai bede riòtiinymy ronymyhý tahe tii Inynyrý rityhynyre.

¹³ Iribi tahe Paulo ròhónyra taijoi-wana Pafu hãwã-ribi. Rakremy riberenyra hãwã nihiký-ki Panfilia bede-ò, Peke hãwã-ò. Juaõ Marku iribirený rexitara, dòòsede Jerusalé-ò. ¹⁴ Tahe Paulo Banabe-wana roirenyre. Peke-ribi riòlonyre tahe rekoarenyre Atxiòkia-ò. Kaa iwitxira Atxiòkia hãwã rare, Pisidia bede-ki ratxireri. Tahe rirónyrenyre judeu mahãdu dohodýýna heto-ò. Sabado txu rýire. Ronymyhýre ijomonamy. ¹⁵ Kia hãbu mahãdu heka Moisesi bede ywina tyyriti-di, Deuxu rybemy rybedu mahãdu tyyriti-di rariamyhýre. Tahe dohodýýna heto wedu Pauloboho-ò raryberenykemy rarybere: —Waseriore, arybemy idi atxiteri-wana marybeke aõwaxiny bitýnyke. ¹⁶ Tahe Paulo rýire lamamy. Iwese rybedýýmy ròteòsidýýmyhýre wese rýire. Tahe rexidelenyre: —Hãbu, Israeli mahãdu, tule ibutumy Deuxu rityhynamy rýira mahãdu, bodoholabedenyke kaa ijyy-ò. ¹⁷ Israeli mahãdu

Egitoki rasýnyreu, taDeuxu iribi ritare, moma, inytybyreny Deuxu, Israeli mahãdu tybyreny wahe. Deuxu rasôwedýnyre. Iribi tahe Deuxu Egito-ribi ritarenyre tebò ruruteretyhy-di.

¹⁸ Tiiboho bederahy-ki 40 beòramy bede riereu, Deuxu taaõbina bina riòludunyre. ¹⁹ Kanaã bede-ki debò inatxi reuròmy ixýju ixýju mahãdumy rahure. Idi tamyreny riwahinyre bede, isýhyymy rarekemy. Idi tahe rybe ywisidýýdu mahãdu tamy riwahinyre. 450 beòra rahureu, tahe Samueli Deuxu rybeduõmy raremyhý. ²⁰ Idi tahe rybe ywisidýýdu mahãdu tamy riwahinyre. Tahe 450 beòra rahureu, Samueli Deuxu rybeduõmy raremyhý. ²¹ Iribi iny Deuxu-ò rexítøenyre iòlòmy tamy kadiwahinykemy. Tahe Deuxu Salu tamy riwahinyre, iòlòmy. Salu tahe Kixi riore rare. Benjami mahãdu rare. Tahe 40 beòramy iòlòmy ronyre. ²² Salu iribi ritareu, tahe Davi, Deuxu ritamadýýnyre iòlòmy. Deuxu Davimy rarybere: —Davi Ijese riore rare. Jiarý iluure. Tii ibutu wadée wimy riwinykre. ²³ Tahe Davi riòkore-ribi Jesuisi ròhonyre, Israeli tarasadumy rarekemy. Iwese juhuu Deuxu rarybere wese.

²⁴ Jesuisi naõdeu, Juaõ ritýnynyre Israeli mahãdu-ò iòrarurenry ririkemy idi raratisebenykemy. ²⁵ Juaõ rybe týnydýýna kõnanau, tamyreny rarebere: —Jiarý wa iwese tahötintenyteri wese aõkõ jiarý rare. Kaiboho tiwaraoõhyymahãtenyte. Betehebenyke, tii, wahewomy kanakre. Jiarý aõ aõkõ rare, iwatisana arieseõtyhy iwa ritakemy, tii dori waratyre wihikeyreki. ²⁶ Waseriòreboho, Abraõ riore rioremy ibutumy inyboho roire, tule

Deuxu reàlìamy rýira mahãdu kaki ratximyhý. Deuxu inydeereny biu-ò hedu rybe diwahinyde. ²⁷ Jerusalé mahãdu, iwedureny-wana raeryõhyre tii tarasadu rare. Ibutumy sabado txu rybedu tyrity-di rariamyhýre tohodýyna heto-ki, tahe aõbo rare rieryõhyre. Jesuisi rubudýymy raryberenyre, iwese rybeduõ rarybere wese, tiiboho rotýñymyhyre. ²⁸ Tiiboho aõbina bina-ki tai rahaõhyra, ihãrele irubudýymy rexítöenyre Pilato-ò. ²⁹ Iwese ibutumy Jesuisimy riritinymy roireri wese, ibutumy tuu ròhonyre. Tahe itxeò nihiký tyre-ribi ritarenyre. Tahe mana hâloo rawo-ò ritidirenre. ³⁰ Tahe Deuxu rubu-ribi riixixadýñyre. ³¹ Tii-wana iny mahãduõ roirenre juhuu Kalileia-ribi Jerusalé-ò. Rexixamy rahudi tahe, tii mahãdule tuu robihyymy txuu widirenry rýire. Kia mahãdule inysõwey-ki relyymyhyre. ³²⁻³³ Deuxu juhuu rarybere inytybyreny-ò aõhebo rotýñykremy. Inydeereny tahe tii riwinyre Jesuisi riixixanyreki. Kia Rybewihikýmy adeereny relyymahãrenyre. Iwese inatxi wiuna ritidýña-ki roire wese:

—Kai waRiore tate. Wiji tahe bomy watxiwâhâre. ³⁴ Kiamy heka Deuxu rarybere Jesuisimy: — Rubu-ribi ariixixanykemy, tiu rasunymyhyre bede-ò ròðoseõtyhy. Iwese Davi-ò jiarý rarybere wesemy ibutumy adee bede ariywinskyre. ³⁵ Deuxu ijõ wiuna Ritidýña-ki tule rarybere. Iwese Jesuisile rarybere wese, kiamy roire:

—Eòdutyhy umy rasýnyõtyhy kai dori waumy-sudýy-ò teijemahâte.

³⁶ Iu Davi Deuxu dee taijoi riwiòhenanymy rahudi

tahe, rurure. Tybyreny-ò tii rara. Iumy tahe rasunyre. ³⁷ Jesuisi umy tahe rasunyore Deuxu dori rubu-ribi riixixadŷŷnyreki. ³⁸⁻³⁹ Jesuisi bityhyynybenykeki, aòraru riixâwidinyke. Kiamy Moisesti bede ywina ihoõhyre adeereny. Kia bierybenyke waseriõreboho, tile, Jesuisi, adeereny relyywâhârenyre. ⁴⁰ Bexijebenyke, kiamy adeereny rotŷŷnyke lau iwese rybedu ritina-ki roire wese:

⁴¹ —Kaiboho inatyhy derare. Betehebenyke, burubenyke, bede biòtiinybenyke, aõbo jiary rewinyreriò. Inyõ adeereny ritŷnynyke ihârele. Tiu heka bityhyynybenyôthy.

⁴² Tahe Paulo irybe rexihura. Iribi ròhonyre Banabe-wana. Rexitõenyrenyre ijõ sabado biòwau tarybetybydile ixybyle relyykemy. ⁴³ Iny ritobinymy rahudi, judeu mahâduõ, judeu bede erydŷŷna ityhydŷŷdu mahâduõ tule Banabe Paulo-wana rihe ludunyre. Tahe tamyreny raryberenyre: —Deuxu ruxetöena-ki idi mariahyymyhŷkemy.

⁴⁴ Ijõ sabado rehemynyreu, ibutu iny hâwâ-ribi doimyhŷdenye Deuxu rybe-ò ijohonamy.

⁴⁵ Judeu mahâdu tahe inysôwemy robireu, tiiboho rexitaritiny myhŷrenyre. Tiiboho raryberenyre aõbinahâkŷlemey Deuxuru-ò.

Paulo riki inatyhymy aõkõ tii rarybemyhŷre.

⁴⁶ Paulo Banabe-wana ihârele brebuõlemey raryberenyre: —Juhuu adeereny Deuxu rybe dobbehede. Tahe kaiboho tetyhyynyôtenyte, tai judeukõdu mahâdu-ò aroirenkyre. Kaiboho Deuxu rybe terarenyreki, ixi sohojile tahe tetatõte adeereny aõ aõkõreki. ⁴⁷ Kia Inynyrŷ bede ywina Wadeereny riwahinyre: —Kai loosõna wesemy

atxikre judeukõdu mahãdu-ò. Kai tarasanary ritýnynykre ibutu inyko-ò. ⁴⁸ Judeukõdu mahãdu kia-ò roholareu, tahe reysarenyre. Deuxu rybe riwowydynyrenyre tai. Tahe rityhynyre, timybo Deuxu juhuu ritare wesele tamyreny umytuedeõna riwahinyremy. ⁴⁹ Inynyrý rybemy kia bede-ki ibutumy relyyre. ⁵⁰ Tahe judeu mahãdu rarybere hãwywihihiký ityhy-ò, tule hãwã wedu-ò. Tai tahe Paulo Banabe-ò òludu sõwemy resere. Tahe isubede-ribi riteònnyrenyre. ⁵¹ Paulo Banabe-wana awa-ribi bryby riòhòwirenyre tamyreny tiiboho ibinareki. Tahe Ionio hãwã-ò roirenyre. ⁵² Atxiòkia ityhydýýdu mahãdu tahe reysamy rýimyhýre. Deuxu Tyytybytyhy-di týximy ihýre.

14

¹ Ionio hãwã-ò Paulo Banabe-wana rare. Judeu mahãdu dohodýýna heto-ò. Tahe rybe ritýnynyrenyre, tarurumy he relyrenyre. Sõwemy judeu mahãdu, judeukõdu mahãdu-wana rityhynyrenyre ijyy. ² Tahe ijõ judeu mahãduõ rityhynyõre. Ijyy deramy reamyhýre, tule ijõ-ò tule rarybere ityhyñyõkemy. Tahe Paulomy, Banabemy aõ òta òtalemy rarybemyhýrenyre. ³ Ihãrele tahe Paulo Banabe-wana bede nihiký riwyrenyre tai. Tam rybe ritýnyhyy roiremyhý ibrebuõlemy. Inynyrý taruxetõena rybetyhydýýnamy riwiòhenanyre tiiboho bedeòbyna widýýdu renyreki. ⁴ Hãwã mahãdu ritxuare. Ijõ heka judeu wedu mahãdu rityhynymyhýre, ijõ tahe Paulo Banabeboho rityhynymyhýre. ⁵ Judeukõdu mahãdu, judeu mahãdu, tawedureny-wana widee rarybere Paulo

Banabe-wana riòkòròrenykemy tamy mana-di rehurenykremy. ⁶ Tahe tiiboho rexiveryrenyre tahe rihenryrenyre. Tahe ròirenyre Listra hāwā-ò, Debi hāwā-ò, kia Laonia hāwā hāwā-ò rare. Tule rariarenyre kowa bedewo-ki. ⁷ Tahe kowa tiiemy ritŷnyhy roiremyhŷ Rybe tŷmyra wihiķy-di.

⁸ Listra hāwā-ki heka hābuō-txi rekoarenyre, itierere heka. Taihyy heka ronymyhŷre. Tuuhyy heka ratohouāmy ijarananyre. ⁹ Tii tahe Paulo rybe-ò roholare. Paulo tamy retehere. Kia tahe Paulo rierryre hābu teytetyhynadire Paulo riteytenykremy. ¹⁰ Tai tahe tamy rarybere tarybe riterenymy: —Mynyike, òbitimy. Ta hābu rexiwatxinyre, rariare. ¹¹ Ijohona mahādumy robireu, aõbo Paulo riwinyremy tahe rirajuarare tarybe-di, Laonia rybe-di: —Ka hābu mahādu heka deoxu wesemy idi rexinohōtidŷŷnymyhŷre. Inydeereny deoxu wesemy dobehede. Iumyreny tahe hābu wesemy rare. ¹² Banabe heka, Jupitemy tadeuxurenyniõmy rininire. Paulo tahe ijõnimy, Meuriumy rininirenyre irybe sôwetyhyreki, tii rybedureki. ¹³ Jupite xiwena wydydu horeru bederade-di dehemynyde. Tohodŷŷna heto hāwā ahana ube-ki rŷire. Broreni xiwe wesena tamyreny hāwā mahādu riworonykemy, riwahinykemy. ¹⁴ Kiamy roholareu, Paulo Banabe-wana tatykyreny riykaranyre idi rihurenyre. Tahe ralòmy reare inysôwetyltxi rarybekemy. ¹⁵ Tamy ryryre: — Aõhebo tatŷŷnytenyteri. Jiarŷboho hâbulemy watxirenryrer. Kialemy adeereny rarybewâhâre, Deoxu rybetŷmyra wihiķy. Adeuxurenny-di

nohõtirenyõmy. Bedewidýýdu ta mohõtinybenyke. Tii dori benihiký riwinyre, ibutumy biu-ki riwinyre, tahe Deuxutyhy-di mohõtinybenyke. ¹⁶ Ihetxiu Deuxu ibutumy bede bedemy sýdu ririre ixidee wimy aõna aõnamy rotýýnykemy. ¹⁷ Urile tahe tamy rexideòsinyre tamy biu riwahinyre taoworumy raratynkykemy. Tai tahe kaiboho arýsýna dire, Deuxu debò-ribi, awo-ki eysanadire. ¹⁸ Ihãrele iny tamy xiwe wesena tamy riwahinskykemy ratxireri. Paulo tamyreny rarybere: —Aõkõ, inydeereny bidiwahinyõke.

¹⁹ Iribi tahe judeu mahãdu-ò Atxiòkia-ribi, Ionio-ribi tamyreny raryberenyre Paulo rubudýýmy. Hãwã òtityube-ò Paulo ridyrenyre. Mana-di tamy rehumyhý. Tahe rubu wesemy ririrenyre. ²⁰ Idi tahe ityhydýýduõ tamy wirotyre. Paulo tahe suribi rýire tahe tii-wana nalòde hãwã-ò. Ijõtxu biowamy tahe Banabe-wana Paulo rexitare ijõ hãwã-ò, Debi hãwã-ò. ²¹ Ka hãwã-ki tahe Paulo rybe týmyra wihiký ritýnynyre. Sôwemy tai rityhynyreu, Pauloboho ròòserenyre Listra hãwã-ò, Ionio hãwã-ò, Atxiòkia-ò. ²² Ibutumy hãwã-ki Pauloboho ityhydýýdu mahãdu riwiòhenanyrenyre, tiiboho rityhynyhyymy ratximyhýkemy. Tamyreny rarybere: —Kaiboho aõhõkýmy botýýnybenyke, ihãrele malòkemy titxibo Deuxu Iòlò ratximyhýre-ò. ²³ Ibutu ityhydýýdu mahãduy ribi ritamy rýimyhý rarekremy, idinodumy. Matuari mahãdu-ribi tii ritare. Iu ritareu tahe, rexitòenyre Deuxu-ò tule byreõhyt txuõ riwyrenyre. Inynyrý-ò rexitòenyre: —Kia ibutumy aratyhynyreri, tai tahe biywiny my

ahäke. ²⁴⁻²⁵ Pisidia bede-ki rekoamhyhýrenyre Panfilia bede-ò. Kowa-ò Rybewihiký týmyramy relyymy rahudi Peke-ki, Atalia hãwã-ò dobehede. ²⁶ Tai hãwò nihiký welòdi-di rimyrenyre. Tahe Atxiòkia-ò rorore. Kowa-ribi juhuule rybe týmyra wihiký ijyy-di dòhonyde. Kowa juhuu rexitðenyre tamyreny Deuxu ruxetðena-wana rarekemy. ²⁷ Atxiòkia-ò rehemynyreu, Paulo, ibutumy ityhydýýdu mahãdu ditotynyde. Tai heka tamyreny rarybere iwese Deuxu riwiòhenanyre wese ibutumy iaõmydýýnana-di. Iwese judeukõdu mahãdu rityhynykemy. Deuxu tamy ityhyna ijòtòbòna riraynyre wese. ²⁸ Idi bededýýnana riwynihikýre ityhydýýdu mahãdu-wana.

15

¹ Hãbuõ Judeia mahãduõ ditehemynydenye ta teòsamys ribedeerynyrenyre. Kawese ribedeerynyre: —Moisesi Tyyriti bede ywina, notykyresynamy, rityhynyökeki, iny rataõtyhy. ² Iribi tahe Paulo Banabe-wana tamyreny rarybehyy rare. Tai tahe inyõ tamy rarybere Jerusalë matuari mahãdu-ò roirenkyemy aõmydýýnana rexìòbitinyrenykemy. Iny witxira-ò Jesuisi erydýýna mahãdu-ò rarybekemy heka tamy, Pauloboho iteòdýýmy rarybere. Tahe ijõ hãbu mahãduõ tule tiiboho-wana riteðonyrenyre. ³ Dýýraximy heka tamy ròirenyre, aõ aõmydýýnabo ratxirerímy wahe. Sôwemy dohodýýna mahãdu ihemy roirenyre urihimyò, tai tahe ririrenyre. Tahe Senisia bede bedemy, Samaria bede bedemy riòhorerenyre. Relyyre judeukõdu mahãdu tule ityhydýýdu mahãdu-ki rýirerimy.

Tai ibutumy ityhydýýdu mahãdu reysare.

⁴ Tahe ritehemynyrenyre Jerusalẽ-õ. Wihe ritotynyrenyre ityhydýýdu dinodu-wana, tule matuari mahãdu-wana, Jesuisi erydýýdu mahãdu-wana. Tiiboho relyyrenyre aõmybo Deuxu rotýýnyre iyreny-ki, timybo riwiõhenanyré.

⁵ Tahe hãbu mahãduõ tai raremyhý heka. Juhuu heka fariseu mahãdumy ihýre, idi tahe ityhydýýdumy ralore. Imahãdu-ribi ijõ rýire ribedeerynykremy. Tahe rarybere: —Inydeereny kia wese rare. Judeukõdu tyhydýýdu ibutumy notyyresyna-di röhönyke. Tule ibutumy Moisesi bede ywina ibutumy rityhynykemy. Kawesemy tamy ribedeerynyre òbitimy aõkõ watxireri.

⁶ Idi tahe Jesuisi erydýýna, matuari mahãdu-wana wii ributunyre rybe òbitidýýmy.

⁷ Rybe sõwemy rahude tahe, Pedro rýire tamyreny rarybekemy: —Waserioreboho, Deuxu juhu riwatare Rybewihiký rybedumy judeukõdu mahãdu-õ tuu aritýnynykremy, tiiboho tule rityhynyrenykremy. Tai rarewähã. Kaiboho kia ibutumy teerytenyte. ⁸ Iwese inydeereny riwahinyre wese, Deuxu Tyytybytyhy tamyreny tule riwahinyre. Judeukõdu mahãduõ tule ixidee rimykemy. Kia wese tuu riteõsinyre inydeereny. ⁹ Deuxu wiribi lahitzimy aõkõ iny riwinyrenyre. Wiwesehyyle ihýre. Tiiboho inywesele ihýrenyre. Tiiboho rityhynyrenyre, heka irayky rityranyrenykemy ritarenkye.

¹⁰ Kia wese Deuxu teurihitenyteri. Kia bede ywina itxyynautxieheký wesere ityhydýýdu mahãdu tyre-ki tetiditenyteri. Inytybyreny tiu

retyyõre tule inyboho idi retyyõre. ¹¹ Inynyry, ruxetõenale-di iny ritamyhõre. Tule judeukõdu mahãdu kia weselere ritamyhõre.

¹² Tahe aõmy rarybeõhyrenyre. Ibutumy he Paulo Banabeboho rarybereõ, roholarenyre. Tiiboho heka relyyrenyre tule bedeòby wihiikõ aõna aõna-wana Deuxu riwinyremy tadebõ-di wahe. ¹³⁻¹⁴ Iribi tahe rexihurenyreu tasõ, Txiau rõire rarybekremy: —Waserioreboho, bodoholabedenykre inihe warybe-õ: —Pedro kõny adeereny rarybere, timybo Deuxu judeukõdu mahãdu roramy rare iny mahãduõ ixidee ritakremy tanityhy-õ. ¹⁵ Kiawesemy he tule ihetxiu Deuxu rybemy rybedu mahãdu riritinyre, kamy wahe: ¹⁶ —Wanyrõ heka rarybera: —Adõõsekre, ixypy ariwynymy aritamadõõnykre aõdohodõõna heto Davi juhuu riwinyre. Idi tahe resere. Ixypy ariwynykre. ¹⁷ Tai tahe judeukõdu mahãdu-ribi iuhe riwaõrykre wamy rityhynykemy. Wanyrõ, Deuxu, kiamy heka tiiboho rarybekre, ibutumy jiarõ retarenyreki. ¹⁸ Kawesemy Wanyrõ tuhyy rarybemy raremyhõ, tule wiji ihõre. ¹⁹ Tai heka kiawidõõmy rakatximyhõrenykre. Tamyreñy rybeõmy rakatximyhõrenyke. Judeukõdu mahãdu Deuxumy rityhynyrenyre, iny bede ywina reny tyhydõõmy tamyreñy rybeõmy. ²⁰ Kialemy heka tamyreñy rakaryberenykre: Suritxoo xiwe-ribi iròdude ròrenyõmy. Tule òta òta òraruna widõõmy, iròdu hälubu-di ròrenyõmy, ihälubu rejuxunyõmyhõre-wana. ²¹ Kiamy heka rakatximyhõrenyke. Moisesi bede ywina-di dori

ibutu hãwã-ki judeu dohodýýna heto-ki rariamy raremyhý. Sabadotxu ihyymy aõkõ kia ritýnynymy raremyhý.

22 Tahe kiamy heka rahõtinyrenyre, Jesuisi erydýýna mahãdu, ibutumy dohodýýna mahãdu-wana, hãbuõ ayreny-ribi rikitakre. Tai Atxiòkia-ò riteònyrenykemy Paulo Banabe-wana. Tahe Judasi ritarenyre tule iniòrysyna Basaba rare. Ijõ tasý Sila inire. Ka hãbuboho ityhydýýdu mahãdu awimy tai raharenyre. **23** Katyyriti tiiboho-wana rakre. Kawesemy tyyriti rare: —Jiarýboho, erydýýna, matuari, seriore mahãdu adeereny rybe wehityhyna re wahinyrer. Ibutumy judeukõdu mahãdu ityhydýýdu-ò ka tyyriti rakre Atxiòkia hãwã-ò, Siria bede-ò, Silia bede-ò. **24** Inyõ rare wayreny-ribi adeereny notykyresymy rybemy. Tai tahe araykyreny riwerydýýnyre. Jiarýboho reteònyrenyöhyyre. Kia reerymy watxirenryrer. **25** Tahe wiwesele rahõtinyrenyre riki, hãbubohoõ Paulo Banabe inyluudu-wana reteònyrenyrer. **26** Kia hãbu Paulo Banabe-wana hãwã binahaký-ò roimyhýrenyre Jesuisi Kristu Inynyrýni-di. Ixi-txi rõhõtinyõlere, breamy. **27** Judasi-wana tule adee raryberenykre kia aõmydýýnanamy, katyyriti re wahinyrenyre wese. **28** Kawese inyboho rõhõtinymyhýre, Deuxu Tyytybytyhy dori inyrayky re wiõhenanyre. Kia bede ywinalemy adeereny rarybereri biywinybenykemy. **29** Uritere, suritxoo xiwe-ribi iròdude ròrenyõmy iròdu, ihãlubu-di ròrenyõmy, ihãlubu reduxunyõmyhýre-wana. Tule òta òtana òraruna widýýõmy. Ka bede ywina biywinybenykeki, awimy boibeke. Deuxu

deysana tahe adeereny kanakemy watxiwãhãre.

³⁰ Tahe hãbuõ iny inaubiòwamy Atxiòkia hãwã-ò ròirenyre. Tahe Atxiòkia tyhydýýdu mahãdu ributunyre. Iu tahe tamyreny tyriti riwahinyre.

³¹ Tahe idi rariarenyre, ritýnynymy tamyreny. Ribedeerynyrenyre. Tai tahe reysarenyre.

³² Judasi Silaboho tule Deuxu dee rybeduwihiký roire. Sôwemy dohodýýna-ki seriore mahãdu-wana rohonymyhýre. Tai tahe rirurudýýnymyhýre.

³³ Aõutxumy raroorehenyre, tahe seriore mahãdu tamyreny rarybere: —Bòibenyke he ateòdýýdu mahãdu-ò. Biòkeseké wowina-di Jerusalé hãwã-ò.

³⁴ Tahe Sila rôhötinyre rarikremy Atxiòkia-ki. ³⁵ Tahe Paulo Banabe-wana naride Atxiòkiakile. Inynyrý rybemy rierynanyrenyreri, ritýnynyrenyreri, ijõ serioreõ-wana.

³⁶ Aõutxumy tahe Paulo rarybere Banabe-ò: —Ròkòòsekre kýnyhe, ibutumy hãwã hãwã-di tai juhuu Inynyrý rybemy ritýnynymahãreò wahe, rikiwehityhynanykremy timybo ityhydýýdu mahãdu nyimyhýde-ò. ³⁷ Tahe Banabe Joaõ-Marku ridykemy tamy reare. ³⁸ Paulo heka Joaõ-Marku ridyõkemy ratxireri, Panfilia hãwã-ki dori iribiley ròhonyreki, riwiõhenanyõreki. ³⁹ Marku ridykemy wiwese wesemy aõkõ rôhötinyrenyre teratyhylemy ratximyhý. Tai tahe wiribi rexihitxinyrenyre, Banabe Paulo-ribi. Banabe Marku ridyra Xibri bedebute-ò, hãwò-di ròira.

⁴⁰ Paulo tahe Sila ridyra. Seriore mahãdu tahe Pauloboho riixitòedýýnyre, Inynyrý ruxetõena tamyreny kanakemy. ⁴¹ Tahe Siria bede werawo-di, Silisia bede werawo-di,

ririranyre dohodýýna mahãdu riwiòhenanykemy,
rirurudýýnymyhykemy.

16

¹ Pauloboho tahe Debi hãwã-ò rehemynyre. Ihyy tahe Listra hãwã-ò rare. Tai tahe Tximòtxi-wana witxi rekoare. Tximòtxise judea tyhydýýduõ rare. Tyby tahe grego mahãduõ rare. ² Listra, Ionio ityhydýýdu seriore Tximòtxi luure. Tximòtximy widee rarybere: —Tii iny hãbu tyhy rare. ³ Tahe Paulo Tximòtxi-wana rakemy rexiywinymy raremyhy. Tahe rexitarenykre kotyreu, Paulo, Tximòtxi notykyresymy riteònyre, kowa judeu mahãdu òraru-ki wahe. Tyby dorihe ibutumy iny rieryre tii grego mahãdu raremy. Notykyresykõmy rake tahe judeu mahãdu dee kia ibinare. ⁴ Iribi tahe ròirenyre hãwã hãwã-di, ityhydýýdu seriore mahãdu ribedeerydýýnykemy, timybo Jerusalẽ mahãdu rôhõtinymyhyremy. ⁵ Tai tahe ibutumy dohodýýna heto mahãdu tii rirurudýýnymyhyre ityhydýýna-di. Tule ijò rityhynymyhyre txuõ txuõlemy ralokemy ityhydýýduõmy rarekemy.

⁶ Pauloboho Asia bede-ò ròirenŷore rybe ritýnnykemy, Deuxu Tyytybytyhy ritirýreki. Tahe Frigia-Alatxia bedemy rekoamyhyrenyre. ⁷ Misia bede-ò rehemynyreu, Bitinia bede-ò ròirenykemy riwisýnyrenyre. Tahe Jesuisi Tyytyby tamy riteònyhyre, ritirýmyhyre. ⁸ Tahe Misia bedemy rekoare, tahe Troaji hãwã-ò robehere. ⁹ Tahe Paulo hãbuõ wesemy robire rasina weselemy. Hãbu, Macedonia bede ludu lamamy rýimyhyò, tuu robire. Tahe hãbu ryrymyhy tamy:

—Manake Macedonia-ò, biwawiòhenanykemy. Kia Paulo rasi-ki tuu robire wese. ¹⁰ Tahe tarasi rahureu, tamyhe wylemy aroikemy watxiwâhârenyre. Jiarý, Luka, Paulo-wana. Deuxu dori inydeereny rarybereri Macedonia-ò ròkòirenkyremy, Rybewehiký rikiubýtýnyrenykemy. Kialemy rökõhõtinyrenykre.

¹¹ Tahe Troaji hâwâ-ribi ròhonyre hâwò yhywydynalaworo-ki. Samotrasia hâwâ-ò imynahyy riòhòrere. Ijõ txu tahe Niapoli hâwâ-ò riòhòreri. ¹² Iribi tahe Filiposi hâwâ-ò roirenyre. Juhuludu hâwâ rare Macedonia bede-ki. Roma hâwâ mahâduõ tule tai rasñymyhyre. Tai txuõ rewyrenyre. ¹³ Sabadotxu tahe hâwâ-ribi reòlonyrenyre bero ijà-ò. Rahõtinyrenyre tai ixitòedýýna-ò rýimyhýremy. Tai tahe hâwyýõ rexibutunymy rýimyhý. Tahe rorokorenyre tamyreny raryberenykemy. ¹⁴ Hâwyýõ Lidia inire, inyrybe-ò tahe roholatyhymyhyre. Tii Txiatira hâwâ luduõ rare. Tii tylýre ijomodure, tule Deuxu tyhydýýdure. Inynyrý irayky riywinyre Paulo rybe rityhynykemy. ¹⁵ Tahe ibutumy isýmahâdu-wana riratysebenyre. Tai tahe tamy Lidia rarybere: —Inaanokâbo ityhydýkýdumy watxiwâhâre-wana, wahetoku-kò manakre. Tai tahe iheto-ò ròirenyre irybe-ki.

¹⁶ Aõutxumy tahe riberenyre ixitòedýýna-ò. Itxi rekoarenyre ijadòmaõ-txi, deòdu rare. Iwo-ki tyytybybina ralòmy rýire. Tai ijadòma relyyre inyko aõhebo iny-ò rotýýnykemy. Tai sôwemy nieru ritare tawedu-ò. ¹⁷ Tahe waherenymy dyrymy nade: —Deuxu ibuturatyre rare. Iteòdýkýna mahâdu kia mahâdu rare. Tikiboho rarybemyhyre timybo

iny taòraru-ribi ratakemy. ¹⁸ Tuheka rarybehyy raremyhÿ. Aõutxumy tahe Paulo tai rexirare, tamy ròosemy reare. Rarybere tyytybybina tai ratxireriò:—Jesuisi Kristu nimy iribi arateònykre. Bexitakre. Tahe aõwesele iribi ròhònymy reare.

¹⁹ Iwedu tahe rieryre nieru idi ritaõkre ta rimyrenyre Paulo Sila-wana. Retýhimy rare ywisdidýdu-ò, hãwã elehyna ube-ò.

²⁰ Tahe ijadòma wedu rarybere ywisdidýdu mahãdu-ò: —Kaa judeu mahãdu iny hãwãreny dibinadýñymyhyde. ²¹ Tiiboho iny ribedeerynynyhyre aõ iny bede ywinareny-di aõkõ. Inyboho Roma hãwã mahãdu rare. Tai kia-ki aõhe arotýñnyötyhy. ²² Tai tahe sôwemy iny Paulo Sila radonyre. Ywisdidýdu mahãdu tahe ityy ibòrò-ribi ritxuahakyre idi tahe rityhenemy tuu raòhòtere. ²³ Tuu raòhòtere, tuu raòhòtere, idi tahe ròtenawo-ò idi rehurenyre. Ròtena-di itxeredu-ò rarybere: —Kaa rahenykre-wana, kaile budurukre. ²⁴ Tai rirutere iraru-txi rarutxi-ò iwa ritidire òwòru iwodýñwomy raratyheny.

²⁵ Ruetya tahe Paulo Sila-wana rexitõenymy roimyhÿ Deuxu dee. Ijõ ròtenawoludu mahãdu roholamy rýimyhÿ tai. ²⁶ Aõwese bede ramytatare. Ròtena ijòtòbôna rirayre hãbu mynyna iribi rejuxunyre. ²⁷ Tai tahe itxeredu ijò iraymy idi retehereu, rexirubunykemy tamaydese ritare. Ròtena woludu mahãdu rahenyramy tii rexinohõtinyra. ²⁸ Paulo tahe tamy ryryre: —Ixirubudýñomyke, kakile watxirenyreri, ibutuhukýlemey. ²⁹ Itxeredu ryryre loosóna kidiwykemy tahe ralore ramytatamy brebumy. Paulobohoko-ò resere tatiòhomys.

³⁰ Tahe

itxeredu diòlòdýñyde irarutxira-ribi, tamyreny rarybere: —Wanyrýboho timybohe aratamy arýike. Aõhebohe arotýñyke. ³¹ Tahe rirawyonyre: —Inynyrý Jesuisi bityhynykrekile, tarasanamy myikre, asý mahãdu-wana. ³² Tahe tamy Deuxu Rybe-di ritýnydýyre ibutumy isý mahãdu-ò. ³³ Iruule tahe riwisinanyrenyra ibrò wotõmona risuhòra. Idi tahe itxeredu raratysebenyre tasý mahãdu-wana ibutumy. ³⁴ Iribi tahe itxeredu ridyrenyre taheto-ò riroxikemy tahe ibutumy reysanihikýrenyre, Deuxu rityhynyrenyraki.

³⁵ Txu deadeu tahe ywisdidýña dinodu ijõ ywisdidýña mahãdu riteònyre, ròtena-ribi Pauloboho riteònykre. ³⁶ Itxeredu tahe Pauloboho-ò rarybere: —Ywisdidýña mahãdu arateònykremy riwateònyreri. Bòibenye, wowina-di, biòlònybenyke. ³⁷ Paulo tahe rirawyonyre: —Aõkõre, araõtyhy. Jiarýboho Roma hãwãhãký mahãdu kaa watxirenryeri. Tii riwayhytanyrenyra idi ròtenawo-ki riwasñyrenyra. Ywisdidýdu mahãdu wii rotykõhyre riwaròtenyrenyra. Wasimy ka tiu ariòlònyõtyhy. Tiiboho kodoikreule tahe ariòlònykre. Tii he riwaòlòdýñykre. ³⁸ Tahe ywisdidýña mahãdu tawedu-ò rarybere. Tahe tiiboho ruberurenyre Pauloboho Roma hãwã mahãdu roireki wahe. ³⁹ Tai tahe dòidenyde tamyreny, aõwaxina riòlònykremy. Tahe làhàmy tamy rexitòenyre. Tutyhy-ki aõkõ làhà ararutara. Tai riteònyrenyreu, hãwã-ribi rexitarenykemy tamy rexitòenyra. ⁴⁰ Rexitarenyreu, Pauloboho tahe Lidia heto-ò ròösere. Ibutumy ityhydýdu

tahe wii ritotynyre, wii riwiòhenanykemy. Idi tahe riòlònyre kia hãwã-ribi.

17

¹⁻² Tiiboho rekoarenyre Afipoli hãwãmy, Apòlonia hãwãmy tahe rehemynyre Tesalonia hãwã-ò. Judeu dohodýyna hetoõ tai rýimyhýreò. Paulo, iwese aõu riwinymyhýre wesele rare tamy. Ralore rybe-di rarybekemy. Inataõ sabadomy tai riraynyre tyyriti ritidýna tamy ritýnynykemy. ³ Rybe hitxina rurukremy tuu relyyre. Tahe Paulo tamyreny ritýnynyre iwese Kristu durudemy idi dexiixixanye rubu-ribi. Kia iny rityhynyra Jesuisi inatyhymy Deuxu deòdýna raré. ⁴ Tahe ijohnadu mahãduõ rityhynyre. Tule ijõ judeukõdu mahãdu rityhynyre. Tule ijõ hãwyi wihiķi mahãduõ rityhynyre sôwemy. ⁵ Tahe judeu mahãdu dinodu tuu ròhãrumyhýre. Tiiboho tahe hãbu binahaký mahãduõ wii rotyre aõbina ritelenykremy. Tahe ròirenyre Ijasõ heto-ò Pauloboho rimyrenykremy, ywisedýyna-ò idi retýhikremy. ⁶ Tai tahe rahaõhyre tai. Tahe Ijasõ ritarenyre ijõ ityhydýduõ-wana. Tahe ridyrenyre ywisedýyna-ò. Tahe raryberenyre ywisedýdu mahãdu-ò: —Paulo, Silamy urile bede diotanymyhýdenye, aõna aõna binahakýlemy rotýñymyhýre. ⁷ Ijasõ tahe ritirýmyhýre taheto-ki. Tiiboho iny òludu roire. Iny iòlöreny rityhynyôtyhy. Jesuisi ka iòlörenyre. ⁸⁻⁹ Ibutumy iny idi rôhõtinyre, tule ywisedýyna mahãdu rexitõenyre nieru ririkemy. Tai xiery tahe ròhonyke. Tai tahe ririrenyre nieruõ.

10 Kiaru tahe ityhydýýduõ Pauloboho riwiòhenanymy iribi riòlonykemy Bereia hãwã-ò. Tahe rehemyhýreu, dohodýýna-ò ròirenyre.

11 Kia hãwã-ki judeu mahãdu iny awi rare, Tesalonia hãwã mahãdu wese aõkõre. Teysamy tamy roholarenryra. Idi heka rariara Tyrriti-di, òbitimy Paulo rybe aõbo roirerimy rierykemy.

12 Tahe sôwemy judeu iny rityhynyre. Judeukõdu mahãduy-ribi sôwemy rityhynyrenyre, hãwyw wihiķý, hãbu-wana tule rityhynyrenyre.

13 Bereia hãwã-ki Paulo Deuxu rybe ritýnynymy raremy. Judeia mahãdu dinodu Tesalonia hãwã-ki roholareu, tahe doidenyde. Iny sôwe-ò raryberenyre: —Pauloboho bibinadýýnyke.

14 Tahe ityhydýýdu seriore mahãdu aõwesele Paulo riteònyrenyre ahohokýry-di. Sila, Tximòtxi tailerarire. **15** Hãbuõ rare Paulo-wana Atena hãwã-ò. Iribi tahe dòõsede hãbuõ. Paulo tamy tarybe riwahinyra Tximòtxi Sila-ò, wylemy kanakremy.

16 Paulo Atena hãwã-ki riraoreu, tahe robire suritxoole rityhynymyhýreò. Tai tahe tii rabedewore. **17** Idi tahe Paulo ralore dohodýýna mahãdu heto-ò judeu dee rarybekemy, tule judeukõdu ityhydýýdu dee rarybekemy. Tahe rarybemyhýre txuõ txuõlemy. Tule hãwã ube-ki rarybemyhýre hãwã-di reamyhýre mahãdu-ò.

18 Aõutxumy tahe Epikuriu mahãdu Paulo-txi nadé. Estòiku mahãdu ijõre. Tiiboho, aõbo rybe rare kia erydu roire. Tiiboho he Paulo raujõmorenyre: —Aõmy aõkõ, kiarybedu rarybereri. Ijõ tahe rarybere: —Tii Deuxu týmyramy rarybereri. Paulo dori juhuu Jesuisi ixixanamy relyymy raremyhý. Tai kiamy raryberenyreri. **19** Paulo

tahe ridyrenyre. Tai iny roholamy rýimyhýreò ridyrenyre: —Rybe týmyramy telyymahãtemy inihe bedelyyke wakoren. Tamy kia rarybere.
20 Aõkõre inihe aõna aõnamy tarybemy atxiteri, aõwitxira witxiramy. Tai aroholarenkyemy watxirenryeri. **21** Atena hãwã mahãdu, tule iwitxira bede luduõ tai rasýnomyhýre, aõ týmyraõôle roholarenkyemy ratxirenryeri. **22** Tahe Paulo rýire rybenatya-ki. Rexiorarunymy rarybere: —Atena hãwã mahãdu, kaiboho Deuxu rybe hyky tahõtynamahãtenye. **23** Jiarý hãwãymy rariamy watxireriu, sõwemy xiwena-di retehera. Ijõ-di kiamy retehera iritina-di: Kaa Deuxu heka inyõ rieryõhyymyhýre. Ka Deuxumy kñy heka akoren y arelyykre, teerymahãtenyte-di aõkõ tuu teàlãmahãtenye. **24** Ka Deuxu ibutumy bede riwinyre. Ibutumy tuu rýira tii riwinyre. Tii heka biuwetyy wedu rare, su wedu rare. Aõ hãbu widýyna heto-ki aõkõ tii rasýnomyhýre.
25 Tiu heka tii aõmy reaõtyhy hãbu aõ tamy riwahinyõtyhy. Tule tahe inydee ibutumy aõna aõna riwahinymyhýre, ele wesena, umy, ibutumy inydee riwahinyre. **26** Hãbu sohojiõ-ribi ibutumy iny ròhonyre iriore rioremy bede witxira witxiramy rasýnomy rýirakemy. Urile wiribi rihitxihitxinyre. Tiu tamy riteòsinyre, tikibo rasýnomy rýirakremy. **27** Ibutumy Deuxu raijemyhýkemy, raerykemy. Tii dori irehemy aõkõ ihýre iny-ribi. Iny sohoji sohojiõ-ribi iòhomy ratximyhýre. **28** Deuxu òraru-ki inyboho ibutumy irumy ratximyhýrenyre, ririranymyhýre, ihoõkeki tahe aõ rikiwinyrenyõtyhy. Atyyriti

widýýduõ kiamy rarybere: —Inyboho heka Deuxu riore. ²⁹ Inyboho Deuxu riore rareki, urile nohõtiõmy womati týrýrýy ritxoo wesemy, womatiura wesemy, manaritxoo wesemy Deuxu-di nohõtiõmahãbeny. Hãbu rayky-ribi, hãbu debò Deuxu releremy nohõtiõmahãbeny. ³⁰ Ihetxiu tii Deuxu rieryõhyrenyre. Tai tahe iòrarunareny aõnihikýmy aõkõ Deuxu dee ihýre. Wiji bededýñana tahe, ibutumy taòraru-txi ixi-txi nohõti ijaranamy, tai tahe rabedewomyhýkemy. Kia tahe ibutu iny-ò rarybereri, iny taòraru ririkemy. ³¹ Deuxu Jesuisi riixixanyre rubu-ribi. Tai tahe ibutumy tii rityhynyrenykemy ihýre. Aõtxumy tahe ibutumy iny ywisdýýdumy kanakremy ijýre. Òbitina-di Jesuisi iny ritxuarenykre kia wiribi hitxi hitxina txuu.

³² Paulo Jesuisi ixixanamy rarybereu, inyõ tuu rirajuare. Ijõ tahe rarybere Paulo-ò: —Ijõ txuu arybe ini aroholatyhykemy watxireri. ³³ Idi tahe Paulo rare iribiren. ³⁴ Ijõ iny tahe Jesuisi rityhynyre, Paulo-ò tahe rixibutunyre. Ijõ Dionisiu inire, Areòpolo heto ube-ki tii iny mahãduõ roholamyhýre. Ijõ, hãwyyõ rityhynyre, Damari inire, tule ijõ mahãduõ rityhynyre.

18

¹ Paulo tahe Atena hãwã-ribi ròhonyre Oritxi hãwã-ò. ² Kia-ki tahe judeu mahãduõ-wana witxi reare. Ini heka Akila inire. Tii Ponto hãwã-ki raumynyre. Urihimyòle Italia bede-ribi dehemynyde. Prisila ihãwyynire. Iòlò Laujiu Roma hãwã-ribi ibutumy judeu mahãdu

diteònyde. Tai heka nadé kaweribi-ò. ³ Paulo iaõmysdýyna rierymyhýre, tyyheto widýy. Tai tahe tiiboho-wana raijoinymyhýre wiwana raaõmysdýrenykemy. ⁴ Sabado txuõ txuõlemy tamy reamyhýre judeu mahãdu dohodýyna heto-ò. Tahe ritohonymyhýre, judeu mahãdu judeukõdu mahãdu tule. Tamy rarybere tii Rybewihiký òbitimy rierykemy.

⁵ Sila tahe Macedonia bedewe-ribi rehemynyre, Tximòtxi-wana. Paulo tai rybe ritñynymyhýhyy raremyhý. Aõu Paulo rarybere: —Inatyhymy Jesuisi Deuxu deòdýyna rare, Kristu rare. ⁶ Katahe judeu mahãdu tamy raykarananymy raremyhý. Aõbinahakýlemy Jesuisimy rarybere. Tahe Paulo tatyy riohowire iixãwidinykemy riteòsinykemy. Tahe tamyreny rarybere: —Jiarý aõkõ bede òrarure. Kai aõraruna-di burukre-wana, ahâluburený waki aõkõ rare, adeereny dori Deuxu rybemy rarybere. Tahe judeukõdu mahãdu-ò sohojile tuu arelyykre. ⁷ Iribi tahe inyõ heto-ò Paulo rare. Txisiu Justu inire. Tii judeukõdu mahãduõ rare, tahe Deuxu rityhynymyhýre. Judeu dohodýyna heto bire-ki iheto rýire. ⁸ Krispu judeu dohodýyna heto weduni rare. Tii tasýreny ibutumy Innyrý rityhynymyhýre. Tule sôwemy Oritxi hâwã mahãdu rityhynymyhýre. Paulo riratysebedýrenyre. ⁹ Paulo tahe rumy rôrõmy roire. Tai tahe rasina wesemy robire. Innyrý tamy narybede: —Brebuõmy, Paulo. Marybeke aõmybo rybemy adee rewahinyré. Rybe týnydýy lau brebuõmy. ¹⁰ Jiarý adi watxiwâhâre urenana. Inyõ adee aõhe rotýnyötyhy. Sôwemy iny rýire kaki watyhydýydu. Kia Jesuisi tamy rarybere. ¹¹ Tai he

Paulo bede rijere sohoji beòra weeremy tai bede riere. Ribedeernymyhyre Deuxu rybemy.

¹² Roma dinodu týmyraõ ronyre Grecia bede-ki. Ini heka Kalio inire. Dinodumy ronyrau tahe, judeu mahádu wii dote. Wii ritobinyre Paulo dee aõbinabinaháký riwinykremy. Tahe tiiboho Paulo rimyrenyre idi kanakremy ywisdýýdu dinodu-ò. ¹³ Kiamy raryberenyre: —Paulo, Deuxu deàlìnamy iny dibedeernymyhyde. Tai bede ywina rityhynyõhyymyhyre. ¹⁴ Tahe Paulo ixideele rarybekemy ratxireri, tahe Kalio judeu mahádu-ò rarybere: —Kia rubudýýdu ada aõ ibinatyhymy ratxikeki, tai idi arohonykre, ariywisdýýnanyeke. ¹⁵ Tahe aõkõre, urile abede ywina rybedile rarybemyhyre, tai ywisdýýnamy idi araõkre. Kaibohole biywisdýýnanyeke. ¹⁶ Tahe Kalio ibutumy diteónyde ywisdýýna hetoube-ribi. ¹⁷ Tai tahe judeu mahádu dohodýýna heto wedu rimyrenyre. Sòteni inire. Tule raòhòterenyre ywisdýýna heto ube-ki. Kalio tahe kia òhòtena-ò aõhe rotýýnyõhyylere.

¹⁸ Oritxi hãwã-ki Paulo rare myhýre sôwemy he tai txu riwyre. Idi tahe seriore mahádu-ò rarybere: —Arakre. Tahe hãwòõ-di he rare, reuròkemy Siria bede-ò. Tahe Prisila Akila-wana tii-wana ròirenyre. Paulo Deuxu-ò rarybere aõmybo rotýýnykremy. Idi tahe rexihumy kia rýire. Tai tahe tarade risyre nohõti ijerana wesemy. Sekrea hãwã-ki tarade risyre. ¹⁹ Tahe ritehemynyre Efesu bede-ò. Prisila Akila-wana ririre. Iribi tahe rare tyyriti ritýñnyremy judeu mahádu dohodýýna heto-ò. ²⁰ Tii mahádu tahe Paulo rexitòenyre tai aõutxumy tai ratxunykemy. Tahe rarikõkemy

ratxireri. ²¹ Karibi ròhònyreu, tamy rarybere: —Deuxudeewikeki, ixypy adòòsekre. Efesu-ribi ròhònyreu, yhydynalawòõ rimyre.

²² Ritehemynyre Cesaria bede-ò. Iribi resereu, Jerusalë hãwã-ò rare. Tahe rarybere riwehityhynanyre dohodýyna mahãdu. Iribi tahe Atxiòkia hãwã-ò rare. ²³ Tai bededýñana riijere idi tahe rara. Rariamy rare hãwã hãwã-di, Alatxia bede-di, Frigia bede-di. Ibutu hãwã-ki ityhydýýdu rotohodýñnymyhýre, riwiòhenanonymyhýre.

²⁴ Iu tahe inyõ judeu mahãduõ dehemynyde Alexýdria hãwã-ribi. Apòlo inire. Tii ribedeeryny wihekýmyhýre tyyriti, tarybe-di rotohonymyhýre, Deuxu rybe rieryreki. ²⁵ Inyõ Apòlo riernanyre timybo Inynyrý Jesuisi aõmydýñana raremy. Tai Jesuisimy ribedeerynymy raremyhý, deysanatyhy-di rarybemyhýre. Tii tahe Joaõ ratysebenale rieryre. ²⁶ Apòlo rexidelenymy relyyre judeu mahãdu dohodýyna heto-ki. Prisila Akila-wana tai roholamy ronymyhýre. Idi tahe tiiboho Apòlo ridyrenyre ibutumy Jesuisi aõmydýñananamy tamy ritýnykemy. ²⁷ Iribi tahe Apòlo ratýnykemy rexiwonyre Grecia bedey-ki. Ityhydýýdu seriore tamy rybe riwahinyre, Grecia ludu seriore mahãdu-ò, aõma, riryludunykemy, rehemynykeu. Tahe rehemynyreu, sôwemy riwiòhenanyre kia tyhydýýdu seriore, Deuxu ruxetðena ityhydýýdu mahãdu. ²⁸ Tii dori judeu mahãdu raykyrybe itxýte riwitxiradýñyre iny sôwe hekýy-ki. Rybetyyriti ritina-di riurihimy rarybere iwese Kristu Jesuisi raremyhý wese, Deuxu deòdýýna wahe.

19

¹ Apòlo, Oritxi hawā-ki rareu, Paulo rabedetýinyre kabedey-ki idi rehemynyre Efesu hawā-ò. Kowa ityhydýýdu mahāduõ-ki he rahare.

² Tamy Paulo ritýýraxinyre: —Tetyhynyteu, Deuxu Tyytybytyhy ixidee aõbo temytenyte. Tahe rirawyònnyre: —Aõkõre he, aõmybotarybeteri. Deuxu Tyytybytyhy reeryõrenyre.

³ Paulo rýýraxire: —Taratysebetenyteu, mobohe tetyhynytenyte. Tahe rirawyònnyrenyre ixityre: —Retyhynyrenyre ibutumy Joaõ Sebedýýdu riwabedeerynyremy. ⁴ Paulo tahe tamyreny ritýnnyre: —Joaõ sebedýýna urihimyõ iwitxi rare. Tii kiawese rybe ritýnnyre: iny taòraru-txi tõhõti reakemy. Tahe Jesuisi Juaõ hewo-ribi kanakreu, tii tahe inatyhymy kanatyhydýýkre. Paulo kia tamyreny rarybere. ⁵ Kia-ò roholareu tahe, raratysebenyre Inynyry Jesuisi nimy. ⁶ Paulo iratytyre tebò ritidire, tai Deuxu Tyytybytyhy tamyreny ralore. Tahe Deuxu rybemy raryberenyre, tule iwitzira rybemy raryberenyre. ⁷ Waõinatxi reurò hãbumy rýiramay.

⁸ Inataõ ahãdumy Paulo reamy raremyhý judeu dohodýýna heto-ò. Tiemy rarybehyy myhýre, riòbitinymyhýre, Deuxu Iòldnamy ritýnny myhýre.

⁹ Paulo-ò ijohonaduõ rityhynyõhy myhýre, teramy reamyhýre. Deuxu aõmydýýnanamy ibinamy rarybemyhýrenyre iny sôwey-ki. Tai tahe Paulo rexihitxinyre judeu dohodýýna heto-ribi. Txirano kia tyririti rybena heto-ò txuõ txuõlemy ralòmyhýre taerydýýna-wana. Tahe rabedeeryn myhýre.

¹⁰ Tahe bede riere inatxi beòramy. Tai tahe

ibutumy iny Asia bede ludu mahädu Inynyry rybe-ò roholamyhýre, judeu mahädu, tule judeukõdu mahädu. ¹¹ Deuxu aõna aõna wiwihihiký riwinyre Paulo debò rihuotere. ¹² Paulo tykkyre riwyrenyre webinadutyre ritidirenykremy. Tyky òsurõna wesemy ijõmy riwyre. Tai tahe webinadu riteytenymyhýre. Tule tyytybybinahaký iny-ki raremyhýu, aõwesele iribiren y röhönymy reare tykkyre òraru-ki. ¹³ Ijõ judeu mahäduõ ratýinyre hääwã hääwã-di inyõ ribi tyytybybina ritakemy. Tiiboho tyytybybina riteònnykemy idi ratxireri. Tai tahe Inynyry Jesuisini-di riteònnyre. Kia wesemy rarybere: —Paulo, Jesuisi rybe ritýnnymymyhýre, tai Jesuisini òraru-ki iribi böhönykre. ¹⁴ Debòinatxi seriore kia riwinyre. Sewa tybynire, judeu xiwena widýýdu kia wedu tii rare. ¹⁵ Tahe Jesuisi ni-di tyytybybina-ò rarybereu, tyytybybinaõ dirawyónyde: —Jesuisi reeryre, Paulo reeryre, tahe mobo atxiteri. ¹⁶ Tahe hääbu tyytybybina-di ratxirerí, ityrehekýle dexiwatxinyde, rihetenyre, ibutumy riwotõmonyre ityky ritare tai hetowo-ribi hääbu mahädu tadehekýlemy rahenyre. ¹⁷ Ibutumy Efesu hääwã mahädu kia rieryrenyre, judeu mahädu, judeukõdu mahädu. Tahe ibutumy ruberure, Jesuisi ni nityhydýýhýkýmy ini raremyhýki. ¹⁸ Sõwemy ityhydýýdu taòraruren y riixitõedýýnnymymyhýre, dohodýýna mahäduy-ki. ¹⁹ Ijõ ityhydýýdu juhuu tyytybybina rierymyhýrenyre, tiiboho tahe tatyyriti diwyde itxenadýýmy rybetyyriti, òwòruwidýý kia tyyriti. Tahe iny retehemyhýreruki kia tyyriti sõwemy ritoonyre. Idi ibutu tyyriti juhuu òwy wese inyõ riritinyre.

Iòwy tahe 50 mil womati ura nieru juhuu iòwyre. Ihärele tahe idi rahure. ²⁰ Ibutumy kia bede mahãdu Deuxu rybe-di rôhõtinihikýrenyre.

²¹ Idi tahe Paulo tarayky-ki rôhõtinyre: — Judeukõdu mahãdu bede-ò arakremy ixi-di watxiwähäre. Juhuu Jerusalë-ò arakre Macedonia bede-di Akaia bede-di arariamy arakre. Adòòsekreu, tahe Roma hääwä-ò arakre. ²² Tai tahe tawiòhedýýdu Tximòtxi, Erasto-wana Macedonia bede-ò riteònnyre. Tai Paulo Asia bede-ki naride. Bededýýnanaõ riwyre.

²³ Kia bededýýnanau aõbina nihiký rýkemy riwisýnyre Deuxury òbitina òraru-ki. ²⁴ Dimitiu heka womati týrýrý ura ritxoo widýýdu rare. Hääwy ritxoo ihääwäreny deauxu rare. Diana inire. Nieru sôwemy ritamy raremy idi riwinymyhyreki. ²⁵ Dimitiu ributunyre ibutumy womati ritxoo widýýdu, tamahãdu-wana. Tamyreng rarybere: —Wanyrýboho adeereny ararybekre. Inyboho nieru ritamyhyrenyre kaa aõmysýdýý-ki. Kia tahe teerytenyte. ²⁶ Paulo rarybemyhyre kaa inywidýýnareneny deauxu aõkõ rare. Tai tahe sôwemy iny tamy nariade irybe-di. Efesu hääw sohojile-ki aõkõ, ibutumy Asia bede-ki irybe rityhynymyhyre. ²⁷ Iny aõmysýdýýna òsana riixãwididýýnykre, ideuxu dohodýýna heto-wana, iny deauxu reny riixãwididýýnykre. Diana inyluure. Kaki sohojile aõkõ inyluure, ibutumy Asia bede-ki, tule bede bede ludu iluu inihikýmy awireki. Paulo heka kia ibutumy rahukre. ²⁸ Kia roholareu tahe, raykarananyrenyre. Ryryrenyre: —Diana awi rare inydeereny. Tii

Efesu hãwã de xu rare. ²⁹ Rirajuamy rýimyhý hãwã-ki. Hãwã mahãdu, Kaio Aristarku-wana rimyrenyre tahe ridyrenyre butunaube-ò. Tiiboho Paulo týimahãdu rare, Macedonia hãwã mahãdu rare. ³⁰ Tahe Paulo ralòkemy rexiwonyre tatýi mahãduhe-ki, iny sôwey-ki tahe taerydýýna ijoi ritirýre. ³¹ Tule ijõ bededinoduõ, Paulo wiòhedýýmy ratxireri. Tai tarybereny Paulo-ò riwahinyre ibutunaube-ò raõkemy, borbunamy roireriki. ³² Tiilemy ijõ rarybemyhýre. Ijõ iwitxiramy rirajuamyhýre. Urile wimy rauriurire. Aõhererekibo ibutumy rýirerí, iny rieryðhyyre. ³³ Alexýdre iny sôwey-ribi rimyrenyre tahe, idi retýhire, ritamadýýnyre iny rudera-ò. Alexýdre debò riteòsinyre tamahãdumy rarybekemy. ³⁴ Iny sôwemy idi retehereu, judeu mahãduõ raremy rieryreu tahe rirajuatyhyre. Tahe inatxi òramy rirajua hyy rýimyhý: —Diana awi rare. Tii heka Efesu de xu rare. Kiamy ryryrenyre. ³⁵ Idi tahe hãwã weduõ riixãwididýýnyre. Tahe rarybere: —Hãbu, Efesu hãwã mahãdu. Ka hãwã Diana hãwã rare. Kaki tohodýýna heto reyrubuwãhãrenyre. Kaki biu-ribi mana ritxoo desede. Ibutumy kia reeryrenyre. ³⁶ Kia inatyhy rare. Tai tahe rikiyrymy rokorokorenykre. Aõwesele aõwidýýomy. ³⁷ Kaa hãbu tedytenyteri. Aõhe rotýýnyõreri. Aõ-di rawasinyðhyrerri dohodýýna heto-ribi. Aõbinahaký iny hãwy de xumy raryberenyðhyreri. ³⁸ Dimitiu tamahãdu-wana aõbo tai reny ibinamy ihýrenykeki, ywisidýýdu-ò idi rakre. Tiiboho heka wii ributunamy rýirerri. ³⁹ Ijõ rybe tahe atxiben ykeki,

ijohonadu mahãdu adibutunykre arybe-ò aroholarenykemy. Iwese inyboho rotýñnymyhýre wese arieryrenykemy. ⁴⁰ Roma hãwã dinodu òsana aõmybo inymyreny kanarybekre. Wiji inyboho aõhebo rotýñyrenyrerimy. Aõ kýnyhe iò-ki ka wiji jei jei rýireri wahe. Roma hãwã dinodu tarybe kidiwahinykre-wana wahe, timyhe warybeõna. ⁴¹ Tahe riixãwididýñyre. Ròösere ibutumy.

20

¹ Kia jei jei rybe rexihureu, Paulo tahe taerydýña mahãdu-ò tarybe riteònnyre tiiboho kanakemy. Tahe rakrekou tyremy tamyreny Deuxu rybe-di rotohonyrenyre Deuxudeewimy rierykemy. Idi tahe ritobinyrenyre. Rare heka Macedonia bede-ò. ² Ibutumy titxibo rexitomonymyhý ritohodýñnymyhýre ityhydýñdu mahãdu-ò. ³ Tahe Akaia bede-ki heka bede rijere inataõ ahãdu. Tahe rexiywinyymyhýre ratximyhý Siria bede-ò rakremy hãwò-di ridymyhýredi heka rakremy rexiywinyre. Idi tahe judeu mahãduõ irubudýñmy rarybemy nyimyhý. Inyõ Paulo rierydýñmy, tai ta Macedonia bede-di ròösere Siria bede-ò rakemy. ⁴ Hâbuõ ramyhýre tii-wana Jerusalë-ò, ta kamahãdu Asia bedeole he roirenyre. Sopatu ijõnire, tii heka Bereia hãwã mahãdu rare, Biru heka Sopatu tybyni rare. Aristarku ijõre, adelahelýña ijõni rare, tiiboho Tesalonia hãwã mahãdu rare. Ijõ Kaio inire, tii Debi hãwã mahãdu rare, Tximòtxi ijõ rare. Tule ijõ Asia bede ludu rare, Txitxiò ijõ, Trofimo ijõre. Rarekie. ⁵ Kiaboho juhutyhy rexiraòmy roirenyre. Paulo riraòmy Troaji hãwã-ki. Tule

riwaraokre —Luka jiarý ka tyyriti widýýdure.
⁶ Worana bedehesi ituereu tahe, jiarý Paulo-wana roirenyre heka hãwò-di Filiposi hãwã-ribi. Iruryre txu rýidi tahe rehemynyre. Troaji hãwã-ò. Taita sohoji semanamy rewyrenyre.

⁷ Tahe nobiutxu ityhydýýdu mahãdu iny wi ributunyre, Inynyrý mona, rýsýna-wana tuu ri-hitxinymy rirýsýkemy. ⁸ Tahe Paulo iu rybe ritýnynyre itxu biòwamy rexiywinymy rýimyhý tahe rakremy. Urile tahe rarybereri hyky tahe ruetya he wihe ritotynymy hýrenyre. Hetoranoa-ki biu-ki rýimyhýre. Kanoõtyhy-ki rabuturenyre. Tiu Paulo rarybemy rarybemy rexihukôhyre, biurasòmy rakreki. Tahe sôwemy heka lam-parina rýimyhýre. ⁹ Ronymyhý, moma inire, Otxiu. Aõma-ki ronymyhý, heto janela tyre-ki biu-ki. Ta töhöti rosare, rôrõmy resere. Iribi reare, biuribihikýle resere suò. Rurure. ¹⁰ Tahe Paulo robehemy rare tamy. Tatiowotimy resere weryrybò rimykremy iwetya-ki. Paulo rarybere: —Bedeòtiidýýõmyke irulemy roire. Deuxu ixypy iumy tamy riwahinyre. ¹¹⁻¹² Weryrybòmy irumy robirenyreu tahe, ibutumy reysarenyre. Tai tahe Inynyrý bemona, rýsýna-wana tuu rirýsýrenyre biu-ki wahe. Paulo ixityre rarybere. Txu iòlò iòlòmy rareri-wana tahe rarybere. Tahe Paulo rare. Tatilemy rare Aso hãwã-ò. Tii tamy tarybe ririrehe: —Kowa ayhywydyna lawò arimykre.

¹³ Tahe jiarý, Luka, wamahãdu-wana roirenyre yhywydynalawò-di Aso hãwã-ò Paulo-wana rekoarenykemy. ¹⁴ Rehemynyrenyreu tahe, Paulo ralòmy yhywydyna laworo-ki. ¹⁵ Imytxubiòwa

tahe Kio hãwãko-txi rehemynyre. ijõ txu tahe Samosi hãwã-ki rehemynyre. Ijõ tahe rehemynyre Mitilene-ò. ¹⁶ Paulo ixitamadýý deramy reare Efesu hãwã-ò. Raeleelemy ratximyhý Jerusalẽ-ò rehemynykemy, aõma, Pentecoste kia judeu worana bedehesi-ò raeelere.

¹⁷ Tahe Miletu hãwã-ki rehemynyreu, dohodýýna matuari mahãdu tamy he rarariowyre tamy rarybekremy hãwò-ò kedehemynykemy. Tahe Efesu-ribi ditehemynydeu, kia tamy rarybere: ¹⁸⁻¹⁹ —Tahe tiiemy Asia bede-ki Inynyrý-ò raaõmysýdýýhyy watxiwãhãre. Aõmy aõkõ ixidee rahõtinywãhãre. Rahinymahãre, Inynyrý dee rybe retýnynomahãre. Warube resehyy watxiwãhãre. Tai ta brebbe nihiký waumy-di rarewãhã. Judeu mahãdu heka sõwemy wamy rarybemy riwarubunykemy. Kia ibutumy aõmydýýnana teerytenye. ²⁰ Tiu raberuõhyywãhãre Inynyrý nimy rybemy. Ibutumy rarybewãhãre iny sõwey-ki tule heto hetowomy relyymahãre. ²¹ Judeu mahãdu-ò retýnynyre tule judeukõdu mahãdu-ò taòraru ririkemy Deuxu dee taòraru-txi tõhõti reakemy rabedewokemy. Tule Jesuisi Kristu rityhynykemy. ²²⁻²³ Katahe wiji arakre karibi Jerusalẽ hãwã-ò. Deuxu Tyytybytyhy heka wadee dyrymyhýde. Aõhebo arotýýnykre, reerykõre. Kiale reerywãhãre, aõma, Deuxu Tyytybytyhy wadee rarybemyhýre ibutu hãwã-ki, aõma, aõhõkýmy arotýýnykre kowa. Rotenawo-ki aroikre. Myle reeryre. ²⁴ Tiiemy tamy raaõmysýdýýmahãre. Kiale wadee Inynyrý Jesuisi rewahinyre urenana.

Kia ariwinyõkeki, aõ aõkõ heka jiarý waumy-ki. Tii arelyywähäke inyko-ò rybe týmyra wihiký, timybo Deuxu inyluurenyre. ²⁵ Araernanywýhýrenyre Deuxu Iòlònamy, wamy tahe bobibenyõtyhy ixityre. Kia reerywähäre. Jiarý tule umyreny arobiõtyhy. ²⁶ Tahe adeereny aõmybo ararybekre. Ryranymy heka watxiwähäre ibutu hälubu-ribi. Kaiboho aðraru-di burubenykeki, jiarý aõkõ tuure. Inyõ wamy rarybeõtyhy aõma Rybewihiký-di jiarý itýnynyõmahäremy. ²⁷ Tiiemy rarybehyy rarewähä ibutumy Deuxu bede ywinamy. ²⁸ Tai tahe ixi-di awimy boibekre. Iwese budoeni itxeredu tamy rýsýna riwahinyre wese, kaiboho ityhydýýdu mahädu-ò Deuxu rybe tamyreny biwahinybenykre. Deuxu dohodýýna mahädu tii rare. Jesuisi tahälubu-di tii riwyre. Tai tahe ityhydýýdu mahädu wiòhedýýdumy kaiboho toite. ²⁹ Karibi arohonykreu, aitxeredu mahädu kanakre. K reeryre. Adeereny òbitimy aõkõ riernanykre. Tiiboho ahola wesemy ratximyhýrenyre. Iwese budoeni-ò imynymy rösemy ramyhýre wese heka kedehemynykre. ³⁰ Inyõ heka aityhydýýdu seriore yribi iwtxira aõna aõnamy kidierynamyhykre. Taijoi kididymyhýkre tarybe-ò ijomonamy. ³¹ Tahe biijemy boibekre. Inataõ beòramy awana rarewähä. Kiamy rarybereri, iribi nohõtilosarenymy. Txu-wana, ruwana adirenry ròrenywähäre. Rahinymy heka aðrarurenry-ki watxiwähäre. ³² Tahe ararirenkyre Deuxu-wana ixi-di he awimy renykre. Tii heka adirenry rarekre. Tii tahe nohõtilosarenymy, boibekre

Deuxu rybe-di. Tii heka riwiòhenanykre atyhyna raumynykremy. Deuxu riywinyre wahe adee reny aõna aõna wiwihičký riywinyre òbiti mahädu-wana kia bitabenkyre. ³³ Tiu heka jiary ijò hãbu-ribi nieru tarasamy rahõtinyõhyymahãre tyy wiwihičký tarasamy raruõhyymahãre. ³⁴ Tiiemy wadebò-ribi hyy hyy raaõmysdýýmy rarewähä waaõmydýýnana òwydýýmy. Tule rewiòhenanywähäre tii-wana watxiwähäre mahädu. Kaiboho teerytenyte kia. ³⁵ Ibutumy rewiòhenanywähäre iaõkõ mahädu kia heka tuu tabitenyte kia rewinymahãremy. Teerytenyte timybo Jesisi rarybere: —Biwahinybenyke, kia dori iny-ribi ritamyhýre ratyre awi rare.

³⁶ Tahe rybe-ribi rexihureu, tatiowotimy rotamanyrenyre wiwana rexitòenyrenykre. ³⁷ Tahe rahinyrenyre, rimyrenyre tamy wòrenyre, aõna rakreki, kia-ki rexityhenyrrer tamyreny. ³⁸ Tiiemy rabedeworenyre tiu tuu robirenýokremy. Tahe haworo-ò tiiboho-wana roirenyre.

21

¹ Iribi ròhonyreu tahe, òbitihyy rare Kòsi hawä-ò. Ijò txu tahe Rodesi hawä-ò ritehemynyre. Iribi tahe Patara hawä-ò ritehemynyrenyre. ² Tai tahe rahare hawoõ-ki, Senisia hawä-ò rakremy rexiywinyreri. Roirenyre kia yhywydynalawò-di tahe rorukurenymy ròirenyre tamy. ³ Xibri bedebute weribi-ò reurore, inhywenawe-ribi Siria bede weribi-ò. Tahe ritehemynyre Tiro hawä-ki. Tai tahe hawoõ-ribi aõna aõna-di rekoarenyre. ⁴ Tamy roirenyreu tahe, rÿýraxirenyre kahawä ityhydýýdu mahädumy. Tai raharenyre. Sohoji semanamy

bede tiiboho-wana wadirený rýire. Kiaerydýýna mahãdu heka Paulo dee raryberenyre: —Aõma noõmykre Jerusalé-ò. Deuxu Tyytybythy tuu tamyrený rarybemyhýre. ⁵ Tahe semana ituereu, diòòsedenyde ixby haworo-ò. Ibutumy diberenydenyde ityhydýýdu mahãdu tiiboho-wana ÿnyra-ò, hawyy, uladu, ibutumy. Tahe rexitõenyrenyre. ⁶ Ritobinyrenyre tahe, riòòserenyre heto-ò ixby.

⁷ Idi tahe Tiro hawã-ribi rare. Tahe Tolimaida hawã-ki ityhydýýdu mahãdu rerybewãhãrenyre txu sohojilemy bede reijerenyre tai. ⁸ Ijõ txu biòwamy tahe roirenyre Cesaria hawã-ò. Tahe Filipisõ-ki rasýnyreny Rybewihiký-di týnydýýdusõ-ki wahe. Tii juhuu aõma ityhydýýdu mahãdu wiòhedýýduõ juhutyhy rare. ⁹ Tii heka inaubiòwa iriore rare. Tahe heridu aõkõ ijadõma mahãdu rare. Ijadõma mahãdu heka Rybewihikýmy rybeduõle rare. ¹⁰ Tahe aõtxu taile watxiwãhãrenyre. Tahe hãbuõ dehemynyde Judeia bede-ribi, moma inire Abusi. Tii tule Deuxu rybe-di rarybemyhýre. ¹¹ Idi tahe nadé inyorararenumy. Tahe rimyre tii Paulo wereysana. Tawahe idile rimyre rexitaare tebò-wana. Idi tahe rarybere: — Deuxu Tyytybythy wa kiamy rarybere: —Kia wereysana wedu heka iwese rataataamy rãire wesele heka tule rataataamy rýikre Jerusalé-ki judeu mahãdu heka kia riwinskyre ta riwahinskyre judeukõdu mahãdu-ò. ¹² Tamy raholarenyreu tahe, raryberenyre Paulo dee raõkremy Jerusalé-ò. Jiarýboho raryberenyre tamy tule ijõ tule tamy raryberenyre. ¹³ Tahe Paulo rarybere: —Hirenyõmyke, tiwabedewodýýnytenyteri.

Rexiywiny my watxireri Jerusalē ròtena-ò aralòkemy. Tamy sohojile aõkõ kñy, tule Deuxu dee wikeki tahe arurukre Innyyrñi òraru-ki. **14** Timy heka Paulo nohõti rareadýýrenyõke tiiemy tanonanamy rara. Tahe rarybemy rahudi kiamy tarybe-ò resere Deuxudeewilemy rotýýnemy ratxike.

15-16 Iribi tahe iny aõna aõna rexiywiny my Jerusalē-ò roirenkyemy. Ijõ ityhydýýduõ Cesaria-ribi iny-wana roirenyre. Tahe retehemynyrenyreu, Menasõ heto-ki rasýnyrenykemy ityhydýýdu riwadyrenyre. Menasõ heka juhutyhy ityhydýýdumy ralòmy raremyhõ. Juhuu tii Xibri bedebute-ki rasýnemy raremyhõ.

17-18 Jerusalē ityhydýýdu mahãdu ibutumy awimy riwamyrenyre. Jiarý, Luka wahe, Paulo-wana, ijõ ityhydýýdu-wana. Ijõ txu biowam y tahe Paulo riwadyrenyre Txiaumy robikremy. Tule ijõ Jerusalē dohodýýna matuari mahãduõ tai ronyre. **19** Wirirybeny my rahudi tahe, Paulo tam y relyyre aõhebo Deuxu tam y rotýýnemy. Timybo judeukõdu mahãdu Deuxu rityhynyremy. **20** Kiamy roholareu, Deuxumy reàlarenyre ibrò-ki. Tai tahe inyõ rarybere: —Paulo, sõwemy judeu mahãdu rityhynyre. Kai teeryte, inyseriore, ibutumy judeu mahãdu bede ywina riywiny my ratximyhõhyy. **21** Inyõ umy rarybere, raroimyhõre kaki Jerusalē-ki. Judeu ityhydýýdu mahãdu-ò rarybere: —Paulo he Moisesi bede ywina-ribi nohõtirosakemy tii riteònnyre. Paulo rierynanyrer i judeu ityhydýýdu mahãdu-ò kia judeukõduy-ki rasýnyre mahãdu-ò. Kia inyõ riki rarybere, Paulo uladunotyky resyna riteódýýõreki riki. **22** Tii

kýnyhe roholarenkyre kaò tehemynyterimy. ²³ Tai kiamy rikiwinyrenkyre. Inaubiòwa hãbu katxi rare tarade riwysynykremy. Deuxu-ò tarybetyhy riwahinyrenyre, tai tahe tarade riwysynykremy. ²⁴ Kai tule makre iwesele arade riwysynykre Deuxu dohodýyna heto-ò. Tahe iradereny synaòwymy biòwynkyre. Tai tahe ibutumy aluukre judeu mahãdu bede ywina tetyhynamahãteki wahe. ²⁵ Aõ inyboho ka judeukõdu mahãdu. Ka bede ywinaõ rityhynykemy aõkõ tuu iny ratxirenrye. Kaa adeereny tuu rarybewãhãrele rityhynyrenkykemy: —Ka aõma rýsýna ritxoo rýsýnamy iwahidýýnalemy irýsýõmy, tule iròdude ihãlubu ijjeradýýreri, uritere irýsýõmy, tule òta òta òraru widýýõmy. ²⁶ Tai tahe Paulo rarybere: —Hýde, tii ariwinykre. Tahe Paulo rare Deuxu dohodýyna heto-ò kia hãbuõ-wana. Tahe ibutumy iny rieryre xiwenaõ riwinykre wahe, tamy dori raryberenrye.

²⁷ Tahe debòinatxi reurò txu-di riwinykremy. Idi ka debòinatxi reurò txu rexihudi tahe iòhòmy. Tahe Asia bede ludu judeu mahãduõ tuu robira. Tiiboho iny-ò rarybere Paulo rimykremy. ²⁸ Sôwemy iny tamy wi rotyre Paulo òludumy. Tiiboho kiamy rirajuarenrye: —Haeli mahãdu, wylemy bodoike. Biwawiòhenanybenyke. Ka hãbu ratxireri iny bede ywinareny òludumy ritýnynymy rýimyhýre. Iny dee narybemyhýde judeu mahãdu bede ywina rityhynyõkemy, tule iny Deuxu dohodýyna hetomy, judeukõdu kawo-ò didyde tai tuu ribinadýýnryeri. ²⁹ Juhuu tahe ijõmy robire hãbuõmy hãwãhãký-ki Paulo-wana

ratxirerimy. Trofimo inire. Tii heka Efesu hawã mahãduõ ityhydýýduõ rare, judeukõdu mahãdu aõkõ tii ihýre. Tahe judeu mahãdu röhõtinyre Paulo dohodýýnahetowo-ò Trofimo ridyramy. Tahe Paulo ridyõlere. ³⁰ Tahe sõwemy iny rakyarananyre tamy, aõma kia hawã hãkyludu mahãdu. Sõwemy iny rarybemy rýimyhý, rajeijkeimy rýimyhý. Paulo tahe retýhirenyre dohodýýna hetowo-ribi, ijötobóna riratobónyre. ³¹ Tahe rirubunykemy ritelenyre heka. Tahe soldado dinodu tyhy roholare aõma ibutumy Jerusalẽ hawã-ki jei jei-di rýireri. ³² Tai tahe soldado tawedu diteõnyde kia tai jei jei mahãdu rýireriò. Tahe soldado robirenryau, riixãwidinyrenyre, Paulo òhötedýý-ribi. ³³ Kia soldado wedu tyhy Paulo mynymy riteõnyre. Tahe ritaataarenyre womati reroti-di. Tahe rexitõenyre kia inydee mobo he ratxireri. Aõhebo he tii rotýýnyrerimy. ³⁴ Ijõ heka iwitxiramy rarybemyhýre, ijõ tiilemy rarybere. Tai tahe soldado dinodu bede rieryõhyra timyreboomy, ibutumy iny rirajquareki. Tahe ridykemy riteõnyre. Tahe soldado heto-ò Paulo-di roiremyre. ³⁵ Ryowona-di rotuõrau tahe, hawã mahãdu aõkõre he reburera. Soldado mahãdu Paulo taaxiõ tyre ritidimy idi rara iny rimyheny. ³⁶ Iny he rirajuamy rarybemyhýre: —Bidybenyke, birubunybenyke wahe. Myhe soldado mahãdu hewomy rirahumyhýre.

³⁷ Tahe rirõnykremy roirau tahe, Paulo soldado dinodu-ò rarybera: —Adee inihe wanyrý, ararybekemy watxireri. Tahe soldado dinodu ritýýraxinyre: —Kai aõbo kreku mahãdu rybe

teeryte. ³⁸ Kai jiarý araeryre. Kai Egito mahãdu dinoduõ tate, ibutudýýdu wedu tate. Kai 4000 iny aõbina widýýdu tedyte bederahy-ò. ³⁹ Aõkõre, Paulo dirawyonyde, tii aõkõ watxire. Jiarý Roma hãwã mahãdu tyhyre jiarý rare. Wahãwã, Tarso hãwã rare, hãwã riore aõkõ Silisia bede-ki. Judeu mahãdu tule jiarý rare. Kaki iny mahãdu-ò ararybekemy watxiwãhãre. ⁴⁰ Tahe soldado Paulo — ò rarybere: —Tahe marybeke. Tahe lamamy rýire inydee rarybekemy. Paulo tebò riteòsinyre riijohonadýýnykemy. Tai ibutumy iny riyrymy rýirenre. Judeu mahãdu rybe-di tamyreny rarybere.

22

¹ Kawese Paulo tamyreny rarybere: — Waseriore, waluuboho, wabededýýnanamy adee arelyykre. Wamy boholatyhyke.

² Judeu mahãdu rybe-ò roholareu tahe, riyrytyhymy rorukurenre. Tii heka rarybere: — Jiarý judeu mahãdu jiarý rare. Raumynre Tarso hãwã-ki. Kia Silisia bede-ki rare.

³ Kaki Jerusalẽ-ki ratyyritinymy rarewãhã, Kamalie ninadu tyyritina-ki. Ibutu Judeu mahãdu bede ywina bede reeryre Kamalie-wana. Ibutumy Moisesi bede ywina-di riwaernanymyhýre. Tii tahe reywinywãhãre, retyhynytyhywýhýre. Ibutumy Deuxu bede ywina ariywinykemy ixi-di rahõtinywãhãre iwese wiji iwidýýmy tarutenyteri wesele wahe. ⁴ Jiarý ka ityhydýýdu mahãdu aõhõkýmy rotýýnomyhýremy reteòwãhãre ihyle ijõ rubudýýmy reteònywãhãre. Hãbu hãwyy-wana reròtenywãhãre ròtenawo-ò. ⁵ Waaõmydýýnanamy

bierybenykre-wana, tamy marybeke dohodýyna wedu-ò, matuari mahãdu-ò. Dohodýyna wedu tyyriti rewyre Damasu hãwã dohodýyna heto-ò. Tai tahe tyyriti-di risýnyre ibutumy ityhydýýdu mahãdu aõhõkýmy rotýýnykemy, tule womati reroti-di rataataakemy Jerusalë-ò kididykemy.

⁶⁻⁷ Iòhòmy txutyem y ijira-ò, Damasu hãwãry-ki watxiwãhã. Tahe loosóna itýnyhýkýmy wadee dehemynyde. Bedetxile resere. Tahe rybeõ raholare: —Salu, Salu, aõherekiwexe aõbina binahakýle wadee tadiwinymahãte. ⁸ Tahe jiärý rarybere. Mowexe wadee rarybereri, Wanyrý. Tii rarybere: —Jiarý Nazare ludu watxireri, Jesuisi. Kai aõbina binale wadee tadiwinymahãte. ⁹ Hâbu wawana rýimyhý, aõ rieryõhyre aõmybo wadee rarybemyhýre tahe loosónamy he robirenyre. ¹⁰ Tai tahe rarybere jiärý: —Aõwexe ariwinykre, Wanyrý. Rarybere: —Myike wahe, make Damasu hãwã-ò. Tai tahe inyõ adee kanarybeke aõbo biwinykremy. ¹¹ Tai tahe rabiõmy rãiwãhã kia loosóna ritýrýrýhýkýreki. Tai wabiòwa ryy wadee ritýnynyre wadebò-ki riwamymy Damasu-ò arehemynykemy. ¹² Tai tahe hâbuõ wadee rehemynyre, Ananiamy ninadu. Tii heka Deuxu tyhydýýduõ rare, bede ywina rityhynymyhýre, ibutumy Judeia mahãdu, Damasu hãwã-ki heka tuure. ¹³ Tii tahe wadee rarybere: —Waseriore, Salu, aruebimyke ixityre bobikemy. Aõwesele tahe rabimy reare. Ananiamy rabire. ¹⁴ Tahe ixityre wadee narybede: —Inytyby Deuxu juhuu aratare, aõbo tamywimy bierykemy. Tule Jesuisimy bobikemy, Deuxu òbiti hâbu. Tule boholakemy aõbo tii adee kanarybekeò.

¹⁵ Tai tahe biwykre irybewihiký týmyra ibutu bede bede iny-ò. Belyyke timybo taholatemy, tabitemy. ¹⁶ Tai tahe rooreheõmykre. Wijile makre maratysebekre. Aòraru-ribi yrahakýlemy mabekre, Wanryñimy tetyhyntyte xiery. ¹⁷⁻¹⁸ Idi tahe Jerusalë-ò rehemynyreu wahe, aõutxumy ixitðenymy rarewýhý Deuxu dohodýyna heto-ki. Tai raholarerasina wese-ki aõma Deuxu wadée rarybererimy: —Wylemy bòhonykre Jerusalë-ribi. Warybemy tamy marybekre, rityhynyrenyôtyhy. ¹⁹ Tahe Inynyrý-ò rarybere: —Ibutumy hâwã-ki aityhydýýdu mahãdu rehâtenyre, rewotomonyre, reròtedýýnyre. Ibutumy kaki kia rierymy roimyhýre. ²⁰ Arybe týnydýýdu rirubunyreu, moma Estevaõ, jiarý taile watxiwâhâre. Rewiõhenanywýhý irubudýýdu mahãdu tyy reyrubunyre aõma mana-di rihurenyre wahe. ²¹ Tahe Deuxu wadée rarybere: —Bòhonyke wa Jerusalë-ribi. Irehetyhymy arateòkre judeukõdu mahãdu-ò. Kia Paulo tamyreny rarybere.

²² Tahe kia iny roholamy rýimyhýre kia Paulo iximy relyyreò. Tahe raykarananymy ryryre: —Bidyke karibi ahana-ò, birubunyke. Irumy rareõkre idi watxiwâhârenyre. ²³ Tatyky riohowire, brybysi-di biu-txi rehure, ryrymyhýrenyre. ²⁴ Soldado dinodu tahe riteònyre iwo-ò ridyrenykemy awaru òhòtenahãký-di tuu raòhòtekemy. Soldado dinodu rierykemy ratxireri aõhererekibo iny tamy rakyarananyraki wahe. Tii rarybekre òsana tuu raòhòtekeki. Kia soldado dinodu röhötinyre. ²⁵ Tahe Paulo ritaataarenyre. Imy rahudi tahe Paulo rarybere

soldado dinodu-ò: —Jiarŷ Roma hāwā mahāduō rare. Wamy maōhòtebenyōtyhy, aywisidŷyna mahādu wadee roholaõre tebutunyōteki. Kia riwadŷkōkemy roimy rare. Abede ywinarený adee rarybere kia widŷŷōmy. ²⁶ Tai tahe kia soldado dinodu tadinodu-ò rare. Tahe tamy rarybere: —Kowa hābu, Roma hāwā mahāduō rare. Tai tahe aõbina bina tamy iwidŷŷōmy. ²⁷ Kia roholareu, tii rara Paulo-ò tamy rŷŷraxikemy: —Inatyhybe Roma hāwā mahāduō aõbo atxiteri. Paulo tahe narybede: —Kohe, jiarŷ, kia mahāduō watxireri. ²⁸ Tai tahe soldado dinodu narybede: —Jiarŷ tule watxireri. Nieru sõwe-di reðwynyre tuu aronykremy. Tahe Paulo rirawyònnyre: —Jiarŷ tiu kia watxireri. Waha dori Roma mahāduō raremyhŷ. ²⁹ Tai he soldado mahādu iribi ròhonyre aõwesele tii Roma mahādu ratxire riki. Soldado dinodu tule ruberure tii dori rataataamy riteðonyreki.

³⁰ Txu biòwamy ritare ròtena-ribi ròhonykemy. Judeu xiwewahidŷyna dinodu inyō ributunyre ywisidŷdu mahādu-wana. Tahe Paulo ridyre tamy. Tii dori rierykremy ratxireri aõherekibo judeu mahādu Paulo deramy rŷireri.

23

¹ Paulo tamyrený retehere, dinodu mahādu-ò wahe. Tahe rarybere: —Waseriòreboho, Deuxudile watximy ramahâre. Tiiemy aõbina binamy aõkõ watxireri, tamy iluuna-di tyhy watxiwâhâre. ² Anania hābu-ò rarybere, iòhòmy Paulo-ribi rŷireriò: —Iry-ò bihetenybenyke. ³ Paulo tahe tamy narybede: —Kai wa aõ

aõkõ tate. Hetotira ura wese tate, awo arayky isuisure. Waywisidýýdu wesemy talòmy atxiteri, tahe wahetedýýmy tarybeta. Kia bede ywina rarybera wesemy aõkõ tewisýnyteri. ⁴ Tahe iòhòmy Paulo-ribi rýrireri, tamy rarybere: —Kia wesemy rybeõmy Deuxu xiwe wahidýýdu wedu-ò. ⁵ Tahe Paulo rarybere: —Aõkõre, reeryõhyre aõxiwe wedubo ratxirerí. Tyyriti kiamy rarybemyhýre: Tiu riki wedumy aõmy rybebinamy aõkõke. ⁶ Idi tahe Paulo rexierymy resere. Tahe ixidee rõhõtinyre. Ka iny sôweyre fariseu mahãdu heka rare. Iyrejura tasý saduseu mahãdu rare. Tai tahe Paulo ryryre: —Waseriore mahãdu, jiarý fariseu mahãduõ rare. Waha, wylabieboho ibutumy fariseu roire. Rubu-ribi ixixana rityhynywähäre. Tai tyhy tahe kia-ò, ywisidýýdu-ò wiji diwadyde. ⁷ Imy rahudi tahe fariseu mahãdu saduseu mahãdu-wana wiribi rihitxinyre. ⁸ Saduseu dori rubu-ribi ixixana rityhynyõhyymyhýrenyre, tule ÿju, tyytyby-wana rityhynyõre. Fariseu mahãdu tahe, kia ibutumy rityhynymyhýre. ⁹ Tai tahe sôwemy rajei jeimy rýmyhý. Tahe fariseuõ rarybere Paulo òbitimy ratximyhý. Aõ teòsamý tai tuu arobirenkye kýnyhe aõkõre. Ýjuõ òsana tamy rarybera ada tyytyby aõbo. ¹⁰ Tai ta tarurutyhymy ryryrenyre. Tai tahe soldado dinodu ruberure aõma Paulo riykaykaketxi roholare. Tai rarybere tamy: —Iribi bitake, idi boibenyke ixyby soldado heto-ò.

¹¹ Rumy tahe Paulo weribi Inynyrý tamy narybede: —Brebuõmy aõ-di nohõtiõmyke ixi-di. Iwese kaki Jerusalë hãwã-ki wamy tarybete

wesele heka Roma hãwã-ki wamy marybekre.

¹²⁻¹³ Tahe biurasòtxu he judeu mahãduõ wi doteide Paulo rubudýýmy. Iny inatxiwa ituemy hãbu kia wese raryberenyre: Rikiroxirenyôtyhy bemy rikiõrenyôtyhy. Paulo ruruokeki xiery ta rikiroxirenykre. ¹⁴ Tahe xiwe wedu mahãdu-ò tiiboho roirenyre. Judeu matuari mahãdu-ò tule kia ibutumy relyyrenyre iwese Paulo rubudýýmy ratxireri wese. ¹⁵ Tule tamyreny rarybere: — Kaiboho ixityre marybebenyke soldado dinodu-ò manakremy Paulo-di ywisidýýdu-ò. Tamy dýýraximy idi ratxireri tiiboho röhötinykre. Tai tahe ry kana-ò rearaki tahe ijoí rikirubunykre. Kia judeu mahãdu xiwe wedu-ò rarybere. ¹⁶ Tahe Paulo seriore woludu, ilana rubudýýmy rarybereò roholare. Tahe ralore soldado heto-ò tahe tuu Pauloko relyykemy. Tahe relyyre. ¹⁷ Kia roholamy rahudi ta Paulo rariòwyre soldado dinodu tamy kanalokremy. Kiamy rarybere: —Ka weryry bidykre adinodutyhy-ò, aõma, ijyy-di ratxirerimy tamy relyykremy. ¹⁸ Tahe ridyre soldado dinodu tyhy-ò tahe rarybere: — Paulo kÿny ka weryry-di riwateronyrerri aõmybo ako relyykremy. ¹⁹ Tahe dinodu weryry axiò iyre ribi rimyre, tahe iny-ribi rirehenyre rarybekemy: —Aõbo wexe wako belyykre, weryry. Tahe relyyre: ²⁰ —Wylana Paulo ridykremy judeu mahãdu adee rexítóenykrety ratxirenyre. Tiiboho adee raryberenykre: — Rikitýýraxinykre ijõ aõmydýýnana. ²¹ Uritere tamy boholaõkre, weryry rarybere, idyõmykre tamy. Hãwã mahãdu sôwere rexiwòmy rýikre, iny inatxi wa itue hâbumy, wylana rubudýýmy. Tii ruruõkeki,

riroxiõtyhy, bemy riõõtyhy. Kiawese ka hãbu mahãdu rarybemy ramyhýre. Ahana òsana inyõ rýireri wylana ridykremy adee kedexitòdenykremy. Wylana òludu tahe ryijàti-ki rexiwòmy rýireri.

²² Tai soldado dinodutyhy weryry-ò rarybere: —Uritere inyõ ierisyõmykre wadée tuu telyyteri.

²³ Tahe inatxi soldado dinodu rarariòwyre, tahe tamy rarybere soldado dinodu tyhy: —Aõma, 200 soldado widotykre inataõ òra txu dòhony-ribi, ijõ 70 soldado awarutyre-ki, ijõ 200 soldado tõnori-di.

²⁴ Kia ibutu-wana Paulo bidybenykre awarutyre-ki Cesaria hãwã-ò. Biyrubunymy boibenyke Feli, kia bededinodu-ò.

²⁵ Tahe tyyriti riwinyre kia wese:

²⁶ —Jiarý Laujiu Lucio, warybe reritinyreri. Warybe wehityhyna rewahinyreri Feli-ò, Wanyrýtyhy, bede dinodu-ò rewahinyre.

²⁷ Hãbuõ adee reteònyreri. Tii judeu mahãdu rimyre tahe rirubudýmy riwisýnyre. Tahe soldado reteònyre ritakremy rubu-ribi, tii Roma hãwã mahãdumy rareki.

²⁸ Redyra heka ywisdýýna mahãdu-ò. Aõherekibo rimyrenyremy arierykemy.

²⁹ Tabede ywina òrarukile teramy tamy reare, kia reerymy rawãhãre. Iny bede ywina òraru-ki aõ aõkõ tii riwinyre. Tai rurukemy aõkõ idi rewisýnyre.

³⁰ Judeu mahãdu rarybemy ramyhýre irubudýýmy. Kiamy raholareu tahe, adee reteònykemy resere. Tule irubudýýmy rôhõtinyra mahãdu adee rarybekemy reteònyre. Tiiboho aõbo raremy rarybekre. My kie warybe rewahinyre.

³¹ Idi tahe soldado mahãdu Paulo ridyre, iwese idinodu riteònyre wese. Rudile ridyre

Atxipatxi hãwã-ò. ³² Tahe biurasòtxumy tahe tatilemy rare mahãdu ròòsere soldado heto-ò. Ijõ soldado awarutyre ludu Paulo iridyre Sesaria-ò. ³³ Tahe rehemynyre Cesaria hãwã-ki. Rare he bede dinodu-ò. Paulo tamy riwahinyre tyyriti-wana. ³⁴ Kia tyyriti-di tii rariareu tahe, tamy ritýraxyinyre: —Tiribibo tate Paulo. Tahe Paulo dirawyonyde: —Jiarý, Silisia hãwã mahãdu rare. ³⁵ Tahe bede dinodu narybede: —Kaa hãbu mahãdu wii kodotykreu, kedehemynykreu, aroholakre inihe arybe-ò. Tahe iyrubudýy idi risýnyre Herodi ywisdidýyna heto-ò, Pretòriu ninadu-ò.

24

¹ Iruyre txu reare rexihudi tahe, Anania, xiwena wedu tyhy, judeu mahãdu matuari-wana rehemynyre, ywisdidýyna mahãduõ-wana rehemynyre, moma, Tertuliu inire. Paulomy aõbinabinaháký rybemy rareri bede dinodu-ò. ² Tahe Paulo didyde. Tertuliu rarybere Paulomy. Awíomy rybe tahe ròhonyre. Juhuu Feli-ò rarybere: —Kai Wanryý tyhy, awihyymy heka atximahãte wadeereny. Tiiemy bede ywina inydee tewahinymahãte. Ibutumy iny bede hãwã hãwã-ki iny tewiòhenanymahãte. ³ Tai tahe omy reàlátuhymy he watxiwãhãre. Urihimyòle adee Paulo aõmydýñanamy ararybekre. ⁴ Txioi inihe làhà, boholabeny. ⁵ Tiiemy jei jeihyy ratximyhýre Paulo òraru-ki. Tiiemy judeu mahãdu, my heka rarybehyy ratximyhýre. Tii Nazare hãwã dohodýyna mahãduõ rare, kia weduõ rare. Tii Jesuisi rityhynyre. ⁶⁻⁷ Aõkõre, iny

Deuxu dohodýyna heto ribinadýnyre, brebuna rýirerimy ihýre Paulo òraru-ki. Remyrenyre tahe, ywisdýymy watxiwähäre iny bede ywinarený rarybere wesemy. Tahe aõkõre, Lisiu soldado dinodu tyhy ritare iny-ribi wotõmona-di. ⁸ Tahe inydee rarybere: —Boibenykre Feli-ò. Tii adee roholakre. Kia tahe Lisiu rarybere. Tahe jiarý tule rarybere. Boibenyke Paulo dýýraximy kia inatyhy aõbo ada aõkõre aõbo. Tertuliu kia ibutumy rarybere. ⁹ Ijõ judeu mahäduõ rarybere: —Kia inatyhy ibutumy inatyhyle ratxireri, aõmybo Tertuliu raryberemy.

10-11 Tahe bede dinodu Paulo-ò riteòsinyre rýikemy, rarybekemy. Paulo tahe tamy rarybere: —Wanyrý bede dinodu tyhy, sõwe beðra aõmydýñana-di ywisdýýna-di atximahäte. Jiarý kia reeryre. Tai reysawähäre adee ararybekremy. Waò inatxi reuròtxumy heka Jerusalë-ò adehemynyde. Iny-ò bitýýraxinykeki, wylemy ka bieryke inatyhy raremy. Jiarý Deuxu dohodýyna heto-ò rehemynyre Deuxu reàlakemy. **12** Tiu heka jei jei rewinyôhyywähäre dohodýynaõ-ki aõkõ, hawäy-ki aõkõ. **13** Aõmybo wamy rarybemy rýireri heka, aõ inatyhy aõkõ. **14** Sohoji aõmydýñanamy tahe akorený arelyykre, inatyhy rare. Retyhynywähäre heka aõbo Jesuisi riernanymyhyremy. Tiiboho watyhydýyna rininirenýre dohodýyna mahädu iwitzira. Kia hãbu rityhynymyhyre wesele jiarý tule Deuxu inytyby retyhynymyhyre. Ibutumy bede ywina tyriti-ki riritinymy rýimyhyremy retyhynywähäre. **15** Iny, òrarudu

mahãdu, ityhydýýdu mahãdu kedeixixakremy rubu-ribi. Kia retyhynywãhãre. ¹⁶ Tiu ibutumy òbiti widýýmy raruwãhãre. Deuxu-txi tule ibutu hãbu rue-ki. ¹⁷ Jerusalë-ribi rarewãhãu, tiwese beòra rewyre tahe ixypyby dòòsede Jerusalë-ò aõkõ mahãdu wahidýýna wesemy ariwahinykremy xiwena wese Deuxu-ò. ¹⁸ Deuxu dohodýýna heto-ki watxiwãhã, òbitimy rãire, ibutu bede ywina reywinymy rawãhãre. Tahe waxiwena-di waòludu wamy robire. Iny sôwemy weroram y watxiwãhã. Rybe jei jei rarybeõhyre. Tahe Asia bede judeu mahãdu tai rýimyhý. Tiibohole rybe jei jei riwinymyhýrenyre. ¹⁹ Wamy aõmydýýnana rarybekremy ijõdikeki, rokoholakre. Kaki aõkõ ratximyhýrenyre. ²⁰ Aõbo waki teòsam ywisisidýýna mahãdu-ko rãireu, tamy rokoholakre. ²¹ Sohoji aõmydýýnanalemy rarybere teòsam. Kiamy rarybere: —Retyhynyre rubu ixypyby kedexixakre. Tai ywisisidýýna mahãduko-ki watxiwãhã.

²² Feli bede dinodu rierymy ratxireri aõmybo ityhydýýdu mahãdu rityhynyre. Tai rarybere judeu mahãdu-ò: —Lisiu, aõma, soldado dinodu tyhy rehemynyre, bede rikierydýýnanykre. ²³ Tahe Paulo ròtena heto wese-ò ratximyhýreki, riòòsedýýnyre. Ta rarybere he soldado dinodu-ò: —Ywimy idi ratximyhýkemy. Tule rarybere: —Iò ixinamy terina mahãdu iroram y kanakre. Ixinamy uriõnomy tamy kidiwahinykre awityhy roimyhýkemy.

²⁴ Iribi nade Feli tahãwyy-wana Drusila. Ihãwyy heka judeu mahãduõ rare. Riteõnyre Paulo-ò tamy kanakremy, tamy kanarybekremy. Paulo

rarybere tamy: —Jesuisi Kristu kia tyhydýñamy. Tii òbiti-di iny rôhôtinykemy tule ywisidýña txumy Deuxu kanakremy ritýnnyre. ²⁵ Tahe Feli ruberure. Makre, tamy rarybere, aõwaxiny tiubo wabededýñana-di my kýnyikreu, ixyby adee ararãriòwykre. ²⁶ Tule Feli ijõ nieru Paulo-ribi ritakemy ratxireri, tai rarariòwyre ijõtxu ijõtxu tii-wana rarybekremy. ²⁷ Inatxi beòramy bede idi rýire. Iwitzira bede dinodu ralore Feli deròwy. Porsiu Festu inire. Feli tahe judeu mahãdu tuure tamyreny aõõ riwinykemy ratxireri tahe Paulo ririre ròtenawo-ki.

25

¹ Cesaria hãwã-ki bede dinodu týmyraõ ronyre. Festu inire. Inataõ txu-di tahe iribi ròhonyre Jerusalë-ò rakemy. ² Tahe xiwe dinoduõ, judeu mahãdu dinoduõ tamy rarybere Paulo aõmydýñanamy. ³ Tamy rexitðenyre Paulo-di wylemy kanakremy. Kiamy heka rexinohôtidýñyre ryrowetya-ki rirubunyrenykremy. ⁴ Aõkõre, Paulo ratxirekre Sesaria-ki, Festu rarybere, jiary tahe aròòsekre ele elemy kowa-ò. Kaiboho adinodu mahãdu wadi roikre kowa-ò. Rokoholarenykremy ywisidýña-ò. ⁵ Tule kaiboho aõrybedikeki, Paulomy, kowa-ò rarybekremy.

⁶ Iribi tahe debòwiò txu òsýny txu idi rýidi tahe ixyby Festu dòòsede Cesaria-ò. Irootxu tahe Paulo ywisidýña ròhonyre. Tahe Paulo ridykemy riteònyre ywisidýña butuna-ò. ⁷ Tahe judeu ywisidýña mahãdu heka sôwemy tuu aõbina binahakýmy Paulomy rarybemyhýre,

Jerusalē-ribi rehemynyreu. Aõ inatyhymy aõkõ. ⁸ Paulo tahe rexixiõnyre: —Jiarý kýny kia-di aõkõ watxiwähäre. Tii rarybere: —Tiu heka judeu mahädu bede ywina ratyre aõna aõnamy ratýykõre. Tiu heka Deuxu dohodýyna hetomy rewinyöwähäre, tiu Roma dinodu bede ywina ratyre aõhe ratýnyöwähäre. ⁹ Idi tahe Festu rýyraxire Paulo-ò: —Kawexe texiywiny my atxiteri Jerusalē-ò makremy. Kowa ywisidýyna ariwinykemy adee roholakremy. Kiamy Festu rarybere aõwiwihi kýmy riwinykemy ratxireri judeu mahädu dee. ¹⁰ Tahe Paulo rirawayònnyre: —Aõkõre, arakre he Iòlò tyhyòhòkýle arehemynykre. Tii wadée roholakre. —Jiarý dori ixiywinyhyy tamy arakre. Kai teeryte jiarý aõkõ tudýyduramy. ¹¹ Aõma aõbo waki binamy relera-wana heka arurukre. Aõkõkeki tahe aõbo awihykyle rewinyre-wana heka timy inihe warubudýömy. Iòlò tyhyle wadée roholakemy he ixide rahötinryeri. ¹² Festu tawiòhedýdu-ò rarybere. Idi ta dirawayònnyde: —Awire, iòlò tyhy-ò atxiteri urenana kýnyhe aõwaxiny makre.

¹³ Iribi tahe aõutxumy tahe iòlò Agripa dehemynyde, Benise tariòrese-wana. Festu roramyrarer. ¹⁴ Tahe tii-wana rarybemyhýre aõutxu, Festu-wana. Idi tahe Paulo aõmydýñnanamy iòlò-ò rarybere: —Ròtenawoluduõ roireri ròtenawo-ki. Tai he Feli ririre jiarý iaõmydýñnana arierykemy. ¹⁵ Aõma Jerusalē-ki watxiwähäu, dohodýyna wedu mahäduõ wadée heka rarybere: —Tii arirubunykemy heka wadée rityhenymyhýre. Judeu mahädu matuariõ tule kia rarybere. ¹⁶ Tahe tamy jiarý rarybere: —Aõkõre, aõma

Roma mahãdu kia bede ywina dori tuu aõkõ roimyhýre. Juhu heka rakre ywisdýýna-ò tahe relyykre heka iximy, taòludu mahãduko-ki. ¹⁷ Kaò juhu ditehemynydenydeu, tamy rarybere. Ijõ txu he reyrubunyre ywisdýýna-ò roholakremy tahe Paulo ridykemy aditeònyde. ¹⁸ Tahe aõmybo tamy rarybere heka, iwese rahõtinyre wese aõkõ tii riwinyre. ¹⁹ Aõbo ityhynareki heka tuheka rýire. Inyõ heka tii rarybemyhýre Jesuisi rurulemy. Tahe Paulo rarybemyhýre irulemy ihýre. Tai kýnyhe rimymy ramyhýre. Riròtenymyhýre. ²⁰ Tai tahe tiiemy rahõtinyre: Timy taheka aõhe arotýýnykre ka aõmydýýnana-di. Paulo-ò retýýraxire aõma Jerusalë-ò aõbo rakemy ywisdýýna-ò. ²¹ Tahe Paulo rarybere: —Iòlòôle rakremy aõbo. Tii wamy roholakeki, teòdu waõrysmy ariraokre. Tai tahe ròtena-ò ixybyle rerutyre. ²² Tahe iòlò Agripa rarybere: —Jiarý aroholakre inihe kia hâbumy. Tahe Festu dirawyonyde: —Biurasomy tamy bodo holakre.

²³ Idi tahe itxu biòwamy dehemynyde, iòlò, Benise-wana, ywisdýýna heto-ò. Ibutumy he iny ralore, soldado wedu mahãdu, iny ityhymy rýira mahãdu, ibutumy raloralore. Tai tahe Festu Paulo didyde. Tahe rarybere: ²⁴ —Iòlò Agripa, ibutumy ka wadée ijomonadu-wana, ka hâbu heka ibutumy iny he irubudýýmy he idi rýireri, judeu mahãdu kaki tule Jerusalë mahãdu. ²⁵ Jiarý rahõtinyrerai aõ heka riwinyõhyre tai rurukre wahe. Tai iòlòtyhy-ò rakremy heka ratxireri. Ariteònykre nomy dori tii ratxireri. ²⁶ Aõbo tamy ariritinykre. Aõ heka waritidýýkõnare. Aõ dori riwinykõre.

Tai redyreri adee iòlò Agripa. Tamy juhu boholakre. Iribi tahe wadee manarybekre aõbo ariritinykremy. ²⁷ Timy kýny wateòdýýkõna uritere òhynaòhòkýle Iòlòtyhy-ò ariteònyótyhy.

26

¹ Tahe Agripa Paulo-ò rarybere: —Aõwaxiny belyykre aijyymy. Paulo he tebò riukore he rarybekremy.

² Wadeysamy he watxireri, Iòlò Agripa. Jiarý dori iximy arelyykre ako. ³ Tule kai dori ibutu judeu bede ywina teeryte. Ibutu lahi rybe teeryte. Bodoholakre inihe wadee, ywina-di. ⁴ Tiiemy uladule aratyyritinyde aõma judeu òbitina-di.

⁵ Judeu mahãdu kia rieryre. Txu rexidelenyre juhu judeu mahãduy-ki, idi tahe Jerusalé-ki ratyyritinyre. Jiarý fariseu mahãduõ òbiti jiarý rare.

⁶ Kia rybe òraru-ki wiji ywisidýýna-ki rãire. Jiarý dori retyhynywãhãre aõbo Deuxu inytyby-ò rarybere. ⁷ Jiarý Deuxu rybe òlòna reraòwãhãre. Tule judeu ijoi riraòmyhýre, waòinatxi reurò ijoi mahãdu.

Tiiboho Deuxumy reàlãmy raremyhý, rumy, txumy. Iòlò Agripa, kia raròsõna òraru-ki judeu mahãdu wadee aõbina binamy rarybemyhýre. ⁸ Rubu-ribi ixixana jiarý retyhynymyhýre. Araýraxikre iòlò. Kia aõbohe wadeòsana raremy kaiboho tahõtinytenytere.

Deuxu heka ixypy iny kidiokesedýýnykre taumy tuedeòna-ò. ⁹ Jiarý heka juhuu awimy heka aõbina binahaký widýý dee rahõtinyre, Jesuisi Nazare hãwã ludu dee. ¹⁰ Sõwemy ityhydýýdu mahãdu reròtenyre ròtenawo-ò Jerusalé-ki. Dohodýýna heto wedu rewawiòhenanyre tyyriti riwahinyreki.

Kia irubudŷŷmy wi risŷnyrenyreu, jiarŷ rarybere:
 —Awire heka birubunybenyke. ¹¹ Jiarŷ heka
 ityhydŷŷdu mahâdu aõhôkŷmy rotŷŷnykemy
 wi resŷnyre bede bede-ki. Aõbinabinahâkŷlemy
 ityhydŷŷdu rerybedŷŷnywâhâre. Jiarŷ aõnimy
 reburemy rawâhâre. Resŷbinanyre tahe tii
 rahenyre irehetyhytyhy-ò iwitzira hâwâ-ò. ¹² Rare
 heka Damasu hâwâ-ò ityhydŷŷdu òrysymy. Jiarŷ
 tyritidi rare, dohodŷŷna wedu ritina-di. Tule
 ibede ywina-di rare. ¹³ Tahe Damasu iõhòmy
 rareu, loosõnaõ diwatoosõnyde, txu loosõna
 ratyre ihŷre. ¹⁴ Jiarŷboho rejuxunyrenyre
 tahe raholare rybeõ-ò judeu mahâdu rybe-di
 rarybereri: —Salu, Salu, aõhereki wexe aõbina
 binahakŷ tadiwinymahâte wadee wimy aõkõ.
 Aõbina binahakŷle ixidee tadiwinymyhŷte.
¹⁵ Jiarŷ rarybere: —Mowe, Wanyrŷ tate. Tahe
 dirawyõnyde: —Jiarŷ wa, Jesuisi rare. Wadi
 aõbina bîna tewisŷnyte. ¹⁶ Katahe myikre.
 Adee rehemynyreri, aratara ixidee, wadeódumy
 mabekremy. Warybeduõ mabekre. Ibutumy
 wamy belyymy mabekre aõhebo adee wiji
 rotŷŷnyrer. Iribi tasŷ ixityre adee adehemynykre.
 Tule kia-di marybekre. ¹⁷ Ibutumy asŷ-wana
 arayrubunykre. Tai ta judeu mahâdu-ò
 arateõnykre watxireri, judeu mahâdu-ò tule.
¹⁸ Iwese iny ruetâ-di rŷira wese tii ihŷre. Kai tamy
 bitŷnynykre Deuxu aõmydŷŷnana. Tai biruejuakre,
 rierykremy. Biòbitinykre tamyreny òrarudu
 roire aõma ixi-txi tõhõti reakremy loosõna-ki
 rariakremy, Satanasi bedelorohokŷ-ki aõkõ,
 kia ryki aõkõ rariakremy. Deuxu uri bede

ywina rimymyhýkre ixidee. Ibutu bede bedemy rýira waijoimykre. Tyramy taòraru-ribi rýira, ritamy rýira, riwatyhynymy rýira. ¹⁹⁻²⁰ Tai, Iòlò Agripa, iwese warasina-ki riwateònnyre wese, retyhynyhyre. Juhuu Damasu hâwâ-ki jiarý ròhâletere, iribi Jerusalë-ò, tule Judeia bede-ki, ibutu judeukõdu mahâdu-ò ròhâletere. Tamy rarybere taòraru ririkemy Deuxu dee kòdòòsekemy. Ixi-txi tõhõti reakremy inatyhymy aõna aõna wiwihihýkõ riwinykemy Deuxu dee. ²¹ Tai judeu mahâdu riwamyre Deuxu dohodýyna heto-ki, warubudýymy rôhõtinyre. ²² Deuxu tahe wawiòhedýdu ratximyhýre. Tai he râire wiji ibutu-ò ararybekemy watxiwâhâre, aõma aõbo Deuxu rybedu mahâdu iwese Moisesi rarybere wese tamyreng rarybewâhâre kia ibutumy kanakremy. Kia sohojilemy rarybewâhâre. ²³ Juhutyhy rarybere: —Kristu, rurukremy iribi tahe kedexixakremy rybe loosóna kidiwykremy judeu mahâdu-ò, tule judeukõdu mahâdu-ò.

²⁴ Tahe Paulo iximy rarybereu, Festu ryryre: —Paulo, kai wa itxýtere. Aõnityhymy tatyyritinymahâte. Tai arayky tebinanya. ²⁵ Tahe Paulo rirawyònnyre: —Aõkõre wa, wanyrý Festu, bededinodu tyhy. Jiarý itxýte aõkõre. Inatyhyrybemy rarybewâhâre. Warybe awi heka rare. ²⁶ Tule Iòlò Agripa rieryre ibutumy tuu tamy rarybere. Aõ wasina aõkõ rarybere. Iòlò Agripa. ²⁷ Aõbo Deuxu rybedu mahâdu riritinyre aõbo, kai tetyhynymahâte. Reeryre jiarý, kai tetyhynymahâte. ²⁸ Tahe Agripa riixãwididýnyre rybe-ribi: —Kai, aõbo,

Paulo, aõwesele ityhydýydumy aronykemy wadi tahõtinyte, wadee tarybeteki. ²⁹ Paulo rirawyonyre: —Kohe, wadee awire, kai tulekemy. Ibutumy kaki wawesekemy adi rahõtinyre. Kai tule warybe sõwemy aõbo ada aõkõre aõbo Deuxu bityhynybenykemy watxiwähäre tule waijohonana-wana. Aõna sohojidile taanamy aõkõ watxireri, wawomati reroti-di taanamy atxiteri.

³⁰ Idi tahe bede dinodu, iòlò, Benise, ibutumy he rŷire ròirenyre. ³¹ Wídee reny wiwesele röhõtinyrenyre. Ka hãbu timyhe rubudýýona he ròtena-ki irutysyõna he, tii dori aõhe rotýñyõtyhy aõna aõnamy. ³² Tahe Agripa Festu-ò rarybere: —Rikiteõnyrenyke idi watxireri, tahe tii inihe iòlòtyhyle rarybekemy ixidi ratxireri. Tai kÿnyhe, txioinihe, aõkõre.

27

¹ Tahe rexiywinymy rexihurenyre Italia bede-ò, Roma hãwã-ò aroirenkykremy hãwò-di. Tahe ròtenayrubudýýduõ tii-wana rakre, irubudýýdu renymy. Julio inire. Tii iòlò yrubudýýdu mahãdu dinoduõ rare. Ridyrengre Paulo ròtena woludu mahãdu-wana. Jiarý, Luka tule ihemy rare.
² Tahe rerõnyre yhywydyna lawò-ò. Adrýmitxiludu tahe kia lawò rare. Tule hãbuõ wawana rare. Aristarku inire. Tii Macedonia bede luduõ rare. Tesalonia ihãwã rare. Tahe hãwò rexihynyrenyre addòikemy Asia bede-ò. Tahe ròirenyre. Ijõtxu biòwa Sidoma beàbeà-ò rehemynyre. ³ Paulo taery mahãdu roramymy rakemy ratximyhýre. Tahe Julio Paulo-di itxeredu ririra. Tai tahe Julio awi heka

rare Paulo dee. Julio Paulo riywiywinymy idi ratxirerimy ihýre. Julio Paulo riteónyre titxibo rakelemy. Paulo ery mahádu aõna aõna tamy riwahinyre. ⁴⁻⁵ Tahe iribi ròhònyrenyre. Xibri bedebute roosibymy ralore yhy dori tiribi tiribi reamyhýreki. Tahe iribi riòlònyre. Tahe Silisia bede-ribi riòlònyre, tule Panfilia bede-ribi ijõ bede-ò reronyre. Tahe Miha hãwã-ò ritehemynyre Lisia bede-ki. ⁶ Tai soldado dinodu hãwò nihiký rijemeyhýu, ihe-ki roikemy, tahe ijõ-ki rahare Alexýdria luduõ-ò. Hãwò tahe rexiywinyhýre rakremy Italia bede-ò. Tahe wadeereny rarybere: —Borukubenyke yhywydyna lawòro-ò. Tahe ixityre roirenyre. ⁷ Sõwemy heka txuu wadireny rýire. Urihimyòle rexuhejiwãhãrenyre. Isirare heka Kinidu hãwã-ò dehemynysý. Ihãrele tahe retehemynyre Samona hãwã mynatyhyle raròrenyre. Iribi Kreta bedebute roosibymy ralore yhydori tiribi tiribi reamyhýreki. ⁸ Tahe ywimy suò iòlò iòlò adoiwãhãdenye ihyy tahe retehemynyre Rywihikýmy ninadu-ò. Kia heka Laseia hãwã-ribi iòhòre.

⁹ Sõwetyhymy txuu wadireny rýire yhynihiký bina òraru-ki. Inarehe lisina txu-ribi ròhònyre. Tai tahe bededýñana ibutumy roimyhýre. Tai brebbeunamy bede roimyhýre. ¹⁰ Paulo tahe tamyreng rarybere: —Wanyrýboho, ka týna isiratyhykre inydeereny. Inynonanareny iòhãrure aõna aõna ibutumy inyribireny ituekre, hãwò rabohokre ada ijõ aõbo rikururenkyre. ¹¹ Tahe soldado dinodu Paulo rybe rityhyntyõhyre. Yhylawò wedu tòruludu-wana tii rityhynyre. ¹² Yhylawò wedu, tòruludu-wana iwitxiramy

rōhōtinymyhŷre, beòra tai riekōkemy beà dori ibinareki. Ijō tule tahe roirenkykemy ixide ihŷrenyre rehemynykemy Fenisia beà-ò. Kia heka Kreta bedebute beàõ rare. Biuweribitya-txi ròròmyhŷre, tai awire kia beà, beòra bede riwykemy. ¹³ Ijō rarybere: —Rikoirenkye, yhy dori rebonyreri, tamy rekehemynyrenykemy. Tahe womatisana riukore. Roirenyre yhy-di. Tahe iòhòmy Kreta bedebute rotŷñyra. ¹⁴ Aõwesele heka yhy nihikŷ dehemynyde bedebrò-ribi. Kia yhy nihikŷ iraro bedebrò ludu inire. ¹⁵ Ka yhy nihikŷ taruru-di riwyre hāwò nihikŷ. Juhu yhynonana weribi-ò riwisŷnyre. Idi iwo rexiveryre ixinamy riwyre yhyokesena-ò. ¹⁶ Tahe rehemyhŷre Lauda bedebute-ò iroosibymy tahe ralore. Tai hāwò nihikŷwo-ki hāwòriòre riwyre. ¹⁷ Idi tahe rōhōtinyre hāwò nihikŷ rabòhòke-txi roholarenyre, tai tahe ritaarenyre iwetya-txi. Tahe ruberurenyre, Libiamy ninadu beõlau, tahe welòhòkŷ ritare iribi rexitarenykemy. ¹⁸ Ijõtxu roirenyre yhynihikŷ tamy realemy iu, tai tahe aõna aõna-dí rehure ibutemy rawetarikemy. ¹⁹ Tasŷ txuõ idirenny reare. Idi rehurenryre aõmybo rekoakõmyhŷrenyredi rawetarityhykemy. ²⁰ Txu sõwemy rewyrenyre txumy, tainamy ribi renyôhyre. Yhynihikŷ reamyhŷ. Tai sõwemy ruberumy rŷimyhŷ rubu lau. ²¹ Sõwemy heka bededŷñana riwyre roxiõhyy. Tahe Paulo iyreny-ki rŷire, tahe tamyreny rarybere: —Wanyrŷboho, warybe-ò taholaõhytenyte Kreta-ribi ròhònyrenyreu. Aratohonyrenyre iribi inyboho kodoikõkemy. Boholabenyebe-wana ta

inihe aõna itueõhyyre. ²² Ihärele tahe deysana-di adeereny ararybekre. Inyõ ruruõtyhy, hãwò nihikõ sohojile rabohokre. ²³ Jiarõ dori Deuxu deòdu rare. Kaurumy dori Deuxu ÿju wadée nadé. ²⁴ Tahe rarybere: —Paulo, brebuõmy. Kai iòlòko-ò makre. Deuxu dori ruxetõena kidiwahinykre. Tiu heka aruburenyõna aijoi-wana. ²⁵ Tahe wanyrõboho, brebuõmyreny. Jiarõ dori Deuxu retyhynyre, iwese wadée rarybere wese, rarekre. ²⁶ Urile tahe inyboho kiditehemynydenykre bedebuteõ-ò. Kia tahe Paulo rarybere.

²⁷ Waòinaubiòwa rumy beronihikõ tya-ki bede riijemý roiremyhý. Adria beronihikõ-ki roirenyre, tahe rutya-txi hãwò nihikõ aõna hydõýdu su iòhòmy roholarenyre. ²⁸ Tahe beõ urihixina-di riurihire, wawiò dera urihixinamy beõ riurihire. Idi iko-txi ixityre riurihire tai waiyre dera urihixinamy rimyre. ²⁹ Tahe rahõtinyrenyre manale tai roimyhýremý. Tai tahe manatisana-di inaibiòwa lõru ludu-ribi rehurenyre. Iribi rexitõenyre wylemy txuu kanatõnykemy. ³⁰ Hãwò aõna hydõýdu mahãdu hãwò riõre riwesere bera-ò. Idi risõnyre ijõ manatisana ritidikremý hãwò jura-ribi. Urile tahe rahenykremý rõhõtinyre. ³¹ Paulo tahe rierymyhý tahe soldado wedu-ò rarybere: —Soldado mahãdu tule roholare: ³² —Hãwò aõnahydõýdu mahãdu hãwò nihikõkõro-ki rariõrenykekí, kaiboho atuerenyke. Tai tahe soldado hãwò riõre reroti riàrore tahe resere bera-txi rahenyre. ³³ Txuu iòhòmy natõnyde, tahe Paulo tamy rarybere: —Wiji waò inaibiòwa txumy kaiboho teraõtenyte

tabyretenyõhyy. ³⁴ Ijõ birýsýbenyke, arururený rexiòlonykemy, kaibohoõ dori burubenyõtyhy. Aradeti sohojiõ tiu iõõtyhy. ³⁵ Rarybemy rahudi tahe, paõ sohoji Paulo rimeyre. Ibutura-ò Deuxumy reàlare. Idi tahe paõ riorore, riyre. ³⁶ Ijõ reny reysarenyre, taita tule riyrenyre. ³⁷ Tahe 276 iny hâworo-ki roirenyre. ³⁸ Tahe ibutumy iwo rihyrenyre tahe maixõmo wesena-di rehurenyre hâwò nihiký rawetarinykemy. ³⁹ Bede ratýnyreu, inyõ rieryõhyre titxiribibo nadé. Tuu robirenyre iworywo-ki ÿnyra tai roimyhýremy tahe inyõ rieryolemyhýre. Wídee raryberenyre: —Rikirónyrenyke hâwò-di iwo-txi. ⁴⁰⁻⁴¹ Tahe manatisana riukòrenyre tahe welò riderenyra hâwojura-ò iraròsôna riesere. Tahe ritelenyre ralòkemy. Urile esetere tiò tiôle hâwò ridymyhy beõ òhòkýle idi rehure rorokõòhòkýle, rimeyre taile òbò hâwòlòru ribohonyre. ⁴² Soldado mahãdu röhötinyre ròtena mahãdu rahenyketxi. Tai rirubunykemy röhötinyre bede-ò robunyke lau. ⁴³ Soldado wedu tahe Paulo ritòenyre rubu lau, tai tahe riteõnyre rirubunyõhyre: —Tibo alobueryre, juhuu suò rakemy, soldado wedu kia rarybere. ⁴⁴ Tibo alobueryõke tahe òwòru àre hâwò-ribi rimymy idi rakre. Kiamy heka ibutumy retehemynyre su-ò, inyõ ruruõhyre.

28

¹ Tai tahe taisýdu mahãdu-txi rekoare. Tii bedebutenimy inydee relyre. Malta heka inire. ² Biu riwasebenyrenyre yhyjutyty riwasarenyre. Tai tahe tiiboho heòty riworonyrenyre wahetònarenymy. Tiiboho riwawisinanyrenyre

awimy wadirený roiremyhý. ³ Paulo hee ributunyre heòtyworonamy. Idi rehureu, hemylala he wo-ribi heòty lau ròhonyre, tai ruruare Paulo debò-ki. ⁴ Tusýdu mahädu tuu robire tahe rarybere: —Ka hãbu rubudýdu òsýny rare. Tii heka ruruõre bera-ò, ka tahe kidiòwynykre inyõ òsýny rirubunyreki wahe, rurukre heka. ⁵ Paulo tahe hemylala tebò-ribi riatyre heòtyru-txi. Ta aõhõkýmy rotýýnyõhyre. ⁶ Tahe imahädu idi retehemy rýimyhý tarubulemy resekeò, ada tebò ratarinybohokeò aõbo. Sõwemy riraõre, aõhebo rotýýnyke, tahe aõkõhyre. Tai tahe iwitxiramy rõhõtinyrenyre: —Tii deauxuõle òsýny ratxireri. Tiiboho raryberenyre kia.

⁷⁻⁸ Hetoo tai iòhõmy rýire, Publio iwedure. Tii heka ityhy rare iwedu rare kabedebute-ki, tii bedeòtiidýyna rare. Tai taheto-ò riwadyrenyre. Awihiyyle wadirený raremyhý. Publio tyby tahe rubunamy rurumyhý. Busu-di ratximyhý. Tai tahe Paulo iroramý rare. Tebò ityre ritidire, rex-itõnenyre, tahe riteytenyre. ⁹ Tai tahe ibutumy bedebute ludu webinadu Paulo dee wii rotyre. Ibutumy reyterenyre. ¹⁰ Tai tahe uriiõno inydeereny riwahinyre aõna aõna. Sõwemy rýsýna hâworo-ò rahyre inydeereny. Kia hâwò beõra bede kia beà-ki riwyre.

¹¹ Txuòkuro hâwò ni rare. Kia ni ihiju rare. Ideuxu ritxoo inatxi rare. Hâwò Alexýdria hâwã ludu rare. Tahe rahònyrenyre. Inataõ ahãdumy bede wadirený rýidi. ¹² Sirausa hâwã-ò retehemynyre. Tai tahe inataõ txumy wadirený rýire. ¹³ Iribi tahe Rejio hâwãmy

rekoarenyre. Ijõtxu tahe Pozuli-ò reòlonyre. Inatxi txu-di retehemynyre yhy ibòò-ribi debonydeki. ¹⁴ Tai serioreõ ratximyhý. Tiiboho rexítóenyrenyre tii-wana ratxikemy debòinatxi reurò txumy. Kiamy heka Roma hawã-ò roirenyre. ¹⁵ Roma ityhydýdu mahãdu roholare jiarýboho retehemynyrerimy. Tai tahe doidenyde Apio hawã ube-ò. Tule aõ-di ijhona Heto Inataõ hawã-ò doidenyde. Paulo tiiboho robireu, Deuxu realàmyhý, reysamyhýre.

¹⁶ Tahe Roma hawã-ki Paulo ixideewimy rasñyre. Urile soldadoõ aõu aõu tii-wana ratximyhý.

¹⁷ Inataõ txumy bede idi rýidi, Paulo ributunyre judeu mahãdu dinodu. Wii ributunyre, tamyreny rarybere: —Wanyrýboho, waserioreboho, jiarý aõ rewinykõre waijoi Judeu mahãdu dee. Tule lahirybe õnosõna ratyre aõ rewinyðhyre. Ihäre judeu dinodu riwamyre. Tahe diwahinyde Roma dinodu mahãdu-ò.

¹⁸ Tiiboho heka riwatýýraxinyre ibutumy. aõ heka waki ibinamy rahaõhyre. Tai tahe riwateónyrenykemy ratxirenryeri. ¹⁹ Waijoi tahe Judeu ijoi heka waòludureri. Tai tahe Iolò-ò jiarý rarybere arakemy. Aõ dori waijoi dee waòraruõre. ²⁰ Tai heka arabutunyrenyre, warybe-ò boholabenykemy, wadi retehekemy womati reroti-di riwataataara. Judeu mahãdu raròsõna òraru-ki kawesemy watxireri. ²¹ Tahe judeu dinodu mahãdu rirawyðonyre: —Aõkõre, inyõ rehemynyõre Judeia bede-ribi. Ijyybinamy umy relyyõre. Inyseriore mahãduõ kaõ

dehemynyõde. **22** Aroholarenkyemy timybo tahõtinymahãte-ò. Ityhydõýdu mahãdumy dori ibutumy aõbinahakýlemy rarybereri. Kia judeu mahãdu dinodu raryberenyre.

23 Tahe riywinyre itxu Paulo rybe-ò ijohonamy. Idi tahe Paulo heto-ò sõwemy iny doidenyde tamy roholakemy. Tii Deuxu ijyy ritýnynyre rudiu rexidelenyre, txioromy rexihure Moisesi

Tyyriti ritýnynyre tule ijõ rybedu Tyyriti-di ritýnynyre, iwese Jesuisi Iòlòtyhy kanatxikre wese kabede-ki. Kia Jesuisi aõmydõýnanamy ritýnynyre.

24 Ijõ roholare aõmybo Paulo rarybereò, Jesuisi rityhynyrenyre. Ijõ tahe aõkõre, rityhynyõre.

25 Ijõ teramy reare. Rýire, ròhonykremy. Tahe Paulo tamyreny rarybere: —Deuxu Tyytybytyhy boorenny dee rarybere Isaia tyyriti-ki. Awimy rare.

Kawese roire:

26-27 —Makre tamy marybekre: —Boholabenyke, ta tiu aerisyrenyõna. Betehekre arue-di, ihãre tahe aerisyrenyõna. Iruereny, iraykyreny, tõhõtirený ritòbònzymahãrenyre. Tai tiu tiiboho robirenyõtyhy, rieryrenyõtyhy, roholarenyõtyhy. Tai diwatyhynyõhyymyhýde. Tai heka iòraru-ribi ariteytenyõkre.

28 Bierymy boibeke Deuxu tarasana judeukõdu mahãdu-ò rare. Tiiboho dori roholarenkyre.

29 Paulo tarybe rahudi tahe, judeu mahãdu ròhonyrenymy sõwemy widee rarybemyhýrenyre.

30 Roma hãwã-ki Paulo rasõnyre inatxi beòramy tahetohuõtenawo-ki. Ibutumy heka dõýraxyimy iheto-ò rehemynyrenyre, Paulo ridyre tamy rarybekremy. **31** Deuxu Iòlõnamy Paulo iruru-di

relyyhyymyhýre. Inynyrý Jesuisi Kristu aõna
aõnamy rierynanimyhyre. Tiu inyõ aõhõkýmy
risýnyõmyhyre Paulo rybe xãwikemy.

Deuxu Rybe Tyyriti New Testament in Karajá (BR:kpj:Karajá)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Karajá

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Karajá [kpj], Brazil

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Karajá

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

cix

2014-04-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

55ce0bcd-101e-52a3-984e-847027efe150